

Uudistuva ja osaava Suomi 2021 – 2027

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma

Ohjelma-asiakirjaehdotus

punaisella fontilla komission ennakkopalautteen mukaiset muutokset (rahoitus-
taulukot korjattu vastaamaan päivitettyjä taulukkomalleja)
keltaisella korostuksella lausuntopalautteen mukaiset muutokset

CCI-koodi	2021FI16FFPR001
Nimike englanniksi	Innovation and skills in Finland 2021 – 2027 EU regional and structural policy programme
Nimike suomeksi ja ruotsiksi	Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma Ett förnybart och kompetent Finland 2021 –2027 Program inom EU:s regionalpolitik och strukturpolitik
Versio	1.1
Ensimmäinen vuosi	2021
Viimeinen vuosi	2027
Tukikelpoisuus alkaa	1.1.2021
Tukikelpoisuus päättyy	31.12.2027
Komission päätöksen nro	
Komission päätöksen pvm	
Jäsenmaan muutospäätöksen numero	
Jäsenmaan muutospäätöksen voimaantulopäivä	
Ei-merkittävä siirto (Yleisasetuksen art. 19.5 mukaan)	Yes/No
Ohjelman kattamat NUTS-alueet	FI1 Manner-Suomi FI1B Helsinki-Uusimaa, FI1C Etelä-Suomi, FI19 Länsi-Suomi ja FI1D Itä- ja Pohjois-Suomi
Asianmukainen rahasto	☒ EAKR
	☐ Koheesiorahasto
	☒ ESR+
	☐ JTF
	☐ EMKVR
Ohjelma	☐ niiden Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteeseen kuuluvien ohjelmien osalta, jotka koskevat ainoastaan syrjäisimpiä alueita

Sisällys

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet.....	4
2. Toimintalinjat.....	24
2.1. EAKR-toimintalinja 1: Innovatiivinen Suomi.....	24
2.1.1 Erityistavoite 1.1: Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen (1.i)	24
2.1.2 Erityistavoite 1.2: Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi (1.ii)	31
2.1.3 Erityistavoite 1.3: Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn parantaminen (1.iii)	38
2.2. EAKR-Toimintalinja 2: Hiilineutraali Suomi	44
2.2.1 Erityistavoite 2.1: Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (2.i)	44
2.2.2 Erityistavoite 2.2: Ilmastomuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (2.iv).....	52
2.2.3 Erityistavoite 2.3: Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen (2.vi)	59
2.3 EAKR-toimintalinja 3: Saavutettavampi Suomi.....	67
2.3.1 Erityistavoite 3.1: Alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden kehittäminen (3.ii).....	67
2.4. ESR+-toimintalinja 4: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi.....	70
2.4.1. Erityistavoite 4.1: Polkuja töihin (4.a).....	70
2.4.2. Erityistavoite 4.2: Uutta osaamista työelämään (4.g).....	77
2.4.3. Erityistavoite 4.3: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (4.h)	85
2.5. ESR+-toimintalinja 5: Sosiaalisten innovaatioiden Suomi	92
2.5.1 Erityistavoite 5.1: Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen (5.h).....	93
2.6. ESR+-toimintalinja 6: Aineellista puutetta torjuva Suomi	99
2.6.1 Erityistavoite: Eväitä elämään (6.m).....	99
3. Rahoitussuunnitelma.....	101
3.1 Määrärahat vuosittain.....	101
3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus	102
4. Mahdollistavat edellytykset.....	102
5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset.....	102
6. Kumppanuus.....	103
7. Viestintä ja näkyvyys	105
8. Yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttö.....	106

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet

(26 464/30 000) --> jäisi noin 3500 merkkiä JTF:lle

Kansalliset strategiset tavoitteet ja alueiden älykkään erikoistumisen valinnat ohjaavat EU:n alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman muutosjoustavaa toimeenpanoa. Kansalliset tavoitteet korostavat jatkuvan oppimisen ja **koulutusjärjestelmän** kehittämistä, työllisyyden edistämistä ja työhön osallistumisen laajentamista, elinkeinolähtöistä innovaatiopolitiikkaa ja kestäväää kasvua sekä toimia, jotka edistävät hiilineutraaliin talouteen ja yhteiskuntaan siirtymistä.

Kestävä kehitys, sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, digitaalisuus, kansainvälistyminen, ilmastomuutos ja innovatiivisuus sisällytetään kaikkeen toimintaan tarkoituksenmukaisesti siten, että aktivoidaan toimijoita näkemään uusia potentiaaleja ja kehittämään toimintaansa periaatteiden mukaiseen suuntaan. ESR+ tukee erityisesti YK:n kestäväen kehityksen tavoitteita 1-5 ja 8. EAKR tukee erityisesti tavoitteita 7-10 ja **12-13**. Ohjelman toteutuksessa noudatetaan "Do no significant harm" –periaatetta, joka tarkoittaa, että ei voida rahoittaa ympäristöä merkittävästi vahingoittavia hankkeita. Periaate ja Pariisin ilmastopöytäkirja sitovat kaikkea EU:n rahankäyttöä ja kaikkia rahastoja. **Ohjelman toimilla tuetaan myös kansallista energia- ja ilmastosuunnitelmaa. Ohjelman EAKR-rahoituksesta sitoutuu 35 % ilmastotoimenpiteisiin kansallisen linjauksen mukaisesti.**

Sen lisäksi, että tasa-arvo huomioidaan kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen. **Alkuperäiskansa** saame-laisten, romanien ja muiden väestöryhmien ja yhteisöjen tukeminen kulttuurisensitiivisesti on tärkeää ohjelmaa toteutettaessa. Vammaisten henkilöiden oikeuksien, työllistymismahdollisuuksien ja yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen sekä toimien saavutettavuus huomioidaan tuettavassa toiminnassa. Ohjelman toimet toteutetaan perusoikeuskirjan mukaisesti. Toimilla vähennetään osallisuuden epätasa-arvoisuutta.

Ohjelman sisällöllisten valintojen määrittämisen tukena ja erityisesti toimeenpanon aikana älykkään erikoistumisen strategiatyö on keskeinen väline EAKR:n ja ESR+:n osarahoittamassa toiminnassa **alueilla**. Älykkään kasvun lisäksi tulee toteutuksessa huomioida myös kestävä ja osallistava kasvu. Ohjelmalla varaudutaan muutosjoustavaan toimeenpanoon ohjelmakauden muuttuvissa tilanteissa. Ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa on tärkeää painottaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä tai muita kriiseistä selviytymiseen liittyviä sekä äkillisiä että pitemmän kehityskaaren toimia kansallisten ja alueellisten tarpeiden pohjalta. Ohjelmakauden alkua leimaa COVID-19 –pandemian seuraukset ja vaikutukset erityisesti yritystoiminnan ja työllisyyden osalta. Elvytystoimissa korostuvat läpileikkaavasti digitaalisuus, vihreä kasvu ja ilmasto.

Alueelliset erot ja painotukset heijastuvat toimeenpanon valinnoissa. Väestön keskittymiskehitys ja kaupungistuminen ja toisaalta vähenevä väestö toisaalla luovat taustaa ohjelman toimeenpanolle. Kaikilla alueilla on sekä kasvavia että taantuvia seutuja. Kaupunkiseuduille pääosin keskittyvän kasvavan yritys- ja innovaatiotoiminnan resursoinnissa tulee huomioida myös yhteistyö ympäröivän seudun toimijoiden kanssa. Työssäkäyntialueiden laajentuminen ja työn tekemisen uudistuvat tavat voivat lisätä työllisyysastetta alueilla, joissa työmarkkinoiden toimimattomuus on haaste. Väestön muutos ja väestörakenteen muutos näkyvät eri tavoin eri alueilla. Kaupungit kohtaavat haasteita heterogeenisen väestön palvelujen kehittämisessä. Samaan aikaan harvaan asutuilla alueilla pyritään löytämään uuden tyyppisiä palvelujen järjestämisen tapoja. Digitalisaatio edistää paikasta riippumattomaa työn tekemistä, yritystoimintaa ja palveluja sekä tukee monipaikkaista elämää, kehittymistä ja kasvua.

Kestävä kaupunkikehittämisen toimet kootaan ITI-strategiaan. EAKR-osarahoitteisia toimia tuetaan TL:ssa 1 ja erityistavoitteissa 2.1. ja 2.6.

Pohjoisen harvaan asutun alueen erityisiä alueellisia kehityseroja lieventämään tarkoitettua erityisrahoitusta (NSPA) suunnataan erityisesti elinkeino- ja yritystoimintaa edistävään saavutettavuuteen

sekä koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia ja osallisuutta lisäävien palvelujen saavutettavuuden kehittämiseen esimerkiksi digitalisaation avulla. NSPA-tuki kohdennetaan Itä- ja Pohjois-Suomen alueen erityshaasteiden ratkaisemiseen. Näitä haasteita ovat mm. pysyvät kilpailukykyhaitat, jotka johtuvat harvasta asutuksesta ja pitkistä etäisyyksistä. **ET 3.3. on käytössä vain NSPA-alueella.**

Ohjelman toimin tuetaan EU:n Itämeristrategian ja arktisen strategian toimeenpanoa sekä edistään kansainvälistä yhteistyötä sekä raja-alueilla että laajemmin.

Ohjelma täydentää **ja tukee** muita EU:n strategioita ja politiikkoja **ml. vihreän kehityksen ohjelmaa, Euroopan digitaalista strategiaa sekä energiaunionin strategiaa sekä kansallista ilmastomuutoksen sopeutumis suunnitelmaa.** Ohjelman toimilla tuetaan työllisyyden suuntaviivoja, EU:n strategiaa romanien tasa-arvosta ja osallisuudesta, nuorisotakuuta ja osin lapsitakuuta ESR+-kehittämistoimin.

Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRF) osalta synergia muodostuu toisaalta sisällöllisesti, toisaalta toteutustason ja –mittakaavan näkökulmasta. EAKR- ja ESR+-toimet ovat pääosin luonteeltaan pienimuotoisempia paikallisia tai alueellisia yksittäisiin, tarkkarajaisiin tarpeisiin räätälöityjä hankkeita RRF-toimien näkökulman ollessa valtakunnallinen. RRF:n digitalisaatiota edistävien investointien avulla parannetaan laajakaistaverkon valtakunnallista kattavuutta. Rahoituksesta 50 % suunnataan vihreää siirtymää edistäviin toimiin. Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRF) ei sisällä varsinaisia investointeja tieverkkoon. Sen sijaan RRF-varoin on tarkoitus rakentaa sähkön lataus- ja kaasun tankkausinfrastruktuuria erityisesti harvaan asutuilla alueilla. RRF:llä uudistetaan työvoimapaalveluja laaja-alaisesti pohjoismaisen työvoimapaalvelumallin mukaisesti ja lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja.

Rahastot tukevat kansallisia toimia elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikassa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaisessa työssä sekä lisäämällä toimenpiteisiin volyymia, että tuottamalla uusia toimintamalleja, menetelmiä ja verkostoja politiikan kehittämiseksi. **Relevantteja maakohtaisia suosituksia on käsitelty taulukossa 1. Komission v. 2019 Annex D:ssä esittämät sisällölliset näkemykset toiminnan painopisteistä on huomioitu valinnoissa.**

EAKR tukee Horisontti Eurooppa ohjelman tavoitteita rahoittamalla yritysten ja oppilaitosten alkuvaiheen innovaatiotyötä ja verkostoja. EAKR:n yritystuet toimivat koordinoitusti maaseuturahaston yritystysten kanssa. EAKR:n yritystuet, kansalliset ja EU:n osarahoittamat rahoitusinstrumentit sekä yritystoiminnan muu kehittäminen toimivat koordinoituna kokonaisuutena.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet toteutuvat Suomessa nykyisellään varsin hyvin. ESR+-toimilla on kuitenkin tarpeen tukea etenkin työllisyyden, jatkuvan oppimisen ja työelämän kehittämistä, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja osallisuutta. Kansalliset tasa-arvotavoitteet tukevat ohjelman toteutusta. **Maaseuturahastosta tuettava Leader-toiminta tukee maaseutualueiden elinvoimaisuutta ja myös osallisuutta maaseutualueilla.** ESR+:llä tuetaan osittain samoja maahanmuuttajaryhmiä kuin Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla (AMIF). ESR+-toimet ovat kuitenkin laaja-alaisempia, sillä AMIF keskittyy tyypillisesti alkuvaiheen kotoutumista edistävään toimintaan, joka kohdistuu kolmansista maista tuleviin kansalaisiin. Rahastot täydentävät kansallisella rahoituksella rahoitettavia kotoutumislain mukaisia kotouttamistoimia.

Ohjelmakauden 2014-2020 arvioinnin mukaan hallinnon haasteet liittyvät niukkojen resurssien tehokkaaseen käyttöön ja asiakaslähtöisen uudistuvan hanketoiminnan aktivointiin. Hallinnon vahvuuksia ovat entistä sujuvampi sähköinen asiointi, käyttöön otetut kustannusmallit ja maksatusten nopeutuminen. Myös jatkossa yksinkertaistetaan kustannusmalleilla ja edelleen kehittyvillä sähköisillä prosesseilla. Toimijoita kannustetaan hyödyntämään strategisesti innovatiivisia julkisia hankintoja huomioiden laatu-, elinkaari-, ympäristö- ja **sosiaaliset** kriteerit.

Valtakunnallista ja ylimaakunnallista hanketoimintaa arviointi piti pääosin hyvänä. Valtakunnalliset hankkeet poistavat toiminnallista päällekkäisyyttä, edistävät tulosten leviämistä ja tuovat erityisasi-

antuntemusta hanketoimintaan. Ylimaakunnalliset hankkeet edistävät keskinäistä oppimista ja tuovat mittakaavaetuja, kun toimia toteutetaan yhtä maakuntaa suuremmalla alueella. Arvioinnin mukaan toimenpiteissä tulee kiinnittää jatkossa huomioita aluenäkökulmaan, sillä valtakunnallisten ja alueellisten hankkeiden välillä ei ole ollut riittävästi synergiaa.

Tavoitteena on vahvistaa EAKR ja ESR+ -rahastojen yhteensovittamista laajempien päämäärien toteuttamiseksi mm. hankekokonaisuuksien avulla. Aiemmalla ohjelmakaudella tässä on onnistuttu arvioinnin mukaan vain kohtuullisesti.

TKI-haasteet

Globaalin toimintaympäristön muutokset, kuten nopea teknologinen ja taloudellinen kehitys sekä ympäristöhaasteet edellyttävät panostuksia elinkeinoelämälähtöiseen innovatiiviseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kansallisessa uudistusohjelmassa on asetettu T&K-menojen tavoite 4 %:iin BKT:sta. Suomen TKI-intensiteetti oli 2,8% suhteessa BKT:hen v. 2019. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää niin julkisten kuin myös yksityisten T&K investointien merkittävää kasvua.

Julkisen tutkimuksen yksityisen yhteisrahoituksen määrä on EU:n keskiarvoa pienempi. Suomessa yksityisiin TKI-investointeihin kykenevien keskusurten yritysten joukko on kapea ja lisäksi nopeasti kasvavien innovatiivisten yritysten osuus on pienempi kuin keskimäärin EU:ssa.

Tutkimus- ja korkeakoulusektorin haasteena on riittämätön kansainvälistyminen. Suorat ulkomaiset investoinnit ovat pysyneet matalalla tasolla. Myös suomalaisten ulkomailla TKI-toimintaan harjoittavien monikansallisten yritysten määrä on rajallinen. Suhteellisen korkeiden työvoimakustannusten lisäksi syrjäinen maantieteellinen sijainti ja kielimuuri rajoittavat Suomen kykyä houkutellessa kansainvälisiä osajia ja investointeja.

Liiketoiminnan innovaatiot keskittyvät enimmäkseen pienten parannusten tekemiseen ja toiminnan tehostamiseen yrityksissä ja työpaikolla. Henkilöstön osaamisen ja sitä kautta innovaatiokyvykkyyden lisääminen on tärkeää innovaatiopotentiaalin kasvattamiseksi. Ammatillisten oppilaitosten rooli TKI-kehittämisessä on näiltä osin alihyödynnetty.

2014-2020 arviointi toteaa, että tutkimuksen ja kehittämisen edistämisen osalta rakennerahasto-ohjelman vaikutus jäi vähäiseksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenoihin suhteutettuna. Rakennerahastojen TKI-toiminnan rahoitus näyttäytyy kuitenkin rakenteellisesti tärkeänä kahdessa suhteessa. Sen avulla juurrutettiin alueellisia TKI-keskittymiä ja innovaatioekosysteemejä koskevaa alueellista innovaatiopolitiikkaa. Rakennerahastot lisäsivät ja suuntasivat TKI-toimintaa erityisesti maakunnissa, joissa yritysten TKI-intensiteetti on alhainen.

Digitaalisuushaasteet

Vaikka digitaaliset taidot ovat yksi Suomen tärkeimmistä kilpailueduista, yrityksillä on vaikeuksista löytää työntekijöitä tieto- ja viestintätekniikan erityisosaamista edellyttäviin tehtäviin. Yritysten välillä on huomattavia eroja digitaalisten teknologioiden integroinnissa ja liiketoiminnassa. Yrityksen digitalisaation asteeseen vaikuttaa merkittäväällä tavalla yrittäjän ja muiden avainhenkilöiden osaaminen. Etenkin pienet yritykset tarvitsevat sparrausta ja matalan kynnyksen etenemismalleja digikyvykkyyden kehittämiseen.

Digitalisoituminen on Suomelle keskeinen mahdollisuus tuottavuuden lisäämiseen. Siihen liittyvä teollinen murros edellyttää tietoliikenneinfrastruktuurin ja tulevaisuuden digitaalisiin palveluihin liittyvän osaamisen sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vahvistamista. Digitaaliset palvelut, etätyö- ja opiskelu vähentävät matkustustarvetta ja tämän johdosta kasvihuonekaasu- ja muita päästöjä. Tätä kehitystä vauhditti merkittävästi v.2020 COVID-19 -pandemia, joka pakotti yhteiskunnan nopeasti siirtymään digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttöön. Kokemukset osoittivat käytännössä, kuinka tieto- ja viestintätekniikan yhä laajempi hyödyntäminen yhteiskunnassa tehostaa toimintoja, vähentää niiden paikkasidonnaisuutta ja tuo tarjolle uusia työkaluja ja työmenetelmiä. Samalla korostuvat kuitenkin yhä suuremmissa määrin tietoturva ja –suojaa sekä kyberturvallisuutta koskevat kehittämistarpeet. Pandemian opetukset tulee pystyä hyödyntämään TKI-toiminnassa, yritysten tuotekehityksessä ja julkisissa palveluissa.

Pk-yritysten haasteet

Suomen perinteisiltä teollisuuden aloilta on vähentynyt kymmeniä tuhansia työpaikkoja. Kasvava digitalisaatio, kiertotalous, terveysteknologia palveluineen sekä ilmastonmuutoksen vaatimat toimet tarjoavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Pk-yritysten rooli elinkeinorakenteen monipuolistamisessa on keskeinen, sillä suurin osa uudesta liiketoiminnasta ja uusista työpaikoista sekä tuottavuuden kehityksestä tapahtuu nopeasti kasvavissa pk-yrityksissä. Suomen yrityskentälle tyypillistä on mikroyritysvaltaisuus ja yksinyrittäjyys. Nopeaa kasvua hakevia yrityksiä on Suomessa vähän. Yritysten kansainvälistymisessä on edelleen kehitettävää. Viennissä ja muussa kansainvälisen liiketoiminnan osuuksissa on toimialojen ja yritysten välillä huomattavia eroja. Pk-yritysbarometrin 2/2020 mukaan COVID-19 -pandemia on laskenut investointihalukkuutta ja liikevaihdon kehityksen ja kannattavuuden odotuksia.

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot supistuivat 2010-luvulla Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa EU-maassa. Innovaatioilla on kuitenkin huomattava vaikutus yritysten toimintaan, uusiutumiskykyyn ja menestykseen. Korkeakouluysteistyöhön osallistuvat yritykset ovat muita aktiivisempia kehittämään tuotantoprosessejaan ja tuoteinnovaatioita sekä edistämään organisaationsa toimintaa. Ilmastoteknologian ja vähähiilisen tuotannon tuomat mahdollisuudet elinkeinoelämässä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Suomessa on merkittävää korkean teknologian cleantech-osaamista monilla aloilla mutta ei riittävästi kansainvälistymistä ja vientiä. Haasteena on synnyttää riittävän vahvoja konsortioita, jotka tukevat toisiaan, ja ovat kilpailukykyisiä globaaleilla markkinoilla.

Useimmat uudet yritykset ja työpaikat syntyvät keskimääräistä alhaisemman tuottavuuden aloille. Palvelualoille syntyvien työpaikkojen lisäksi tulee luoda työpaikkoja myös korkean tuottavuuden aloille. Uudenlaiset liiketoimintamallit ja palvelutuotanto edellyttävät tuotannon investointien lisäksi panostuksia osaamiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, uudistumiseen sekä tutkimusintensiiteetin kasvattamista. Yli puolet pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden olevan rajoite kasvuille ainakin jossain määrin. Pk-yritysten puutteellinen uusiutumiskyky osaamisessa ja omistajanvaihdoksissa vaarantaa etenkin pienyritysvaltaisten alueiden elinvoimaa. Yritykset ovat pyrkineet COVID-19 -pandemian aiheuttamien vaikeuksien keskellä pitämään kiinni osaavasta työvoimastaan osittain lomautusjärjestelmää hyödyntämällä.

2014-2020 arvioinnin mukaan pk-yritysten kilpailukyyn kehittymistä tuettiin monipuolisesti. EAKR-tukea saaneiden yritysten kasvua on mahdollistettu tavoitteisiin nähden hyvin; tosin osa vaikutuksista tulee näkyviin vasta pidemmän ajan kuluessa. Ohjelmassa onnistuttiin yritysten kansainvälistymisen edistämisessä. Sen sijaan ohjelman vaikutukset elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja uusien yritysten syntymiseen jäivät vaatimattomat.

Vähähiilisyys- ja ilmastonmuutoshaasteet

Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali v. 2035 mennessä. Haasteena on löytää keinot luoda kannustimia sitoutua ja valita vähähiilisiä ratkaisuja sekä tasoittaa siirtymän epävarmuuksia. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää isoja muutoksia energia- ja päästöintensitiivisessä teollisuudessa ja yhteiskunnassa luomalla tulevaisuuteen ulottuvan tarpeen vähentää energiankulutusta ja uudistaa tuotantoa vähemmän päästöjä aiheuttavaksi.

Suomelle avautuu huomattavia uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja ratkaisuja globaaleilla markkinoilla. Sekä julkinen että yksityinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on käännettävä kasvuuralle uuden kasvun luomiseksi ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Perinteisten menestysalojemme rinnalla hiilineutraalisuus, ekologiset investoinnit, luova talous, cleantech ja kiertotalous synnyttävät uusia suomalaisen elinkeinojen kasvutarinoita. Keskeistä on pk-yritysten vähähiilisten innovatiivisten tuote- ja palveluideoiden tuotteistaminen, kaupallistaminen ja pääsy markkinoille.

Ilmastonmuutos on vaikuttaa koko Suomessa. Myös pohjoisella arktisella alueella se määrittää alueen tulevaisuuden kehityspolkua. Paikallisyhteisöjen ml. alkuperäiskansa saamelaiden mahdollisuuksia sopeutua muutokseen on kehitettävä. Teknologiakehitys mahdollistaa entistä kestävämpiä

ratkaisuja vuorovaikutuksen kehittämiseen. Monipaikkaisuus ja etätyö- ja opiskelu, uudet vähähiiliset liikennemuodot, uusiutuvan energian ratkaisut, luonnon ja kulttuuriympäristön virkistyskäyttö ja matkailu edellyttävät yhteistyön kehittämistä kaupunkien ja maaseudun välillä. Ohjelmalla mahdollistetaan näihin teemoihin liittyvää kestävän liiketoiminnan innovatiivista kehittämistyötä ja siinä tarvittavaa osaamista.

Kaikki yritykset voivat osallistua hiilineutraalisuutta tavoittelevan kestävän talouden edistämiseen. Perinteisetkin liiketoiminta-alueet hyötyvät, kun toiminta tehostuu, energiaa käytetään säästävaisesti ja raaka-aineita kierrätetään. Pk-yritykset tarvitsevat tuekseen veturiyritysten, tutkimuslaitosten, koulutusorganisaatioiden sekä työmarkkina-, elinkeino- kansalais- ja kuluttajajärjestöjen yhteistyötä. Suomessa on merkittävää korkean teknologian osaamista monilla aloilla. Edelläkävijämarkkinoiden avulla luodaan kehittämisalustoja globaalia kysyntää ajatellen. Myös monet päästörajien tiukennukset luovat kasvun mahdollisuuksia suomalaisille korkean osaamisen ja teknologian yrityksille.

Saavutettavuushaasteet

Suomella on erityinen maantieteellinen sijainti ja siitä syystä pk-yrityksillä on fyysisestä toimintaympäristöstä johtuvia haasteita. Maa on osittain harvaan asuttu ja etäisyydet ovat pitkiä. Saavutettavuudella on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyssä. Saavutettavuuden haasteet ovat etenkin Itä- ja Pohjois-Suomelle kilpailuhaitta. Pitkät etäisyydet ja harva asutus aiheuttavat haasteita kuljetus- ja matkaketjuissa. NSPA-erityisrahoituksella toteutettavat infrastruktuurihankkeet kytkeytyvät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin. Euroopan komission "Regions in Industrial Transition" -pilotissa valmistuneessa Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategiassa on tunnistettu yhteisiä kasvualoja. Itä- ja Pohjois-Suomessa yritysten investointikynnystä on madallettava ja mahdollistettava yritystoiminnan laajentaminen. Tämä edellyttää tuotannolliseen toimintaan ja matkailun yritystoimintaan keskittyviä pienimuotoisia liikenneinfrastruktuurihankkeita tukemaan yritystoiminnan kehittymistä alueella.

Työllisyysaasteet

Työkäisen väestön osuuden ennustetaan supistuvan Suomessa v. 2050 asti. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. **Vuonna 2020 työllisyysaste oli 71,6 prosenttia, kun se vuonna 2019 oli 72,6 prosenttia (15–64-vuotiaat).** Työttömyys lisääntyi COVID-19 -pandemian aikana. Työttömyysaste nousi v. 2020 keskimäärin 7,8 prosenttiin, vuonna 2019 se oli 6,7 prosenttia. **Vuonna 2020 koronapandemian vaikutukset olivat pääsyy työllisyyden heikentyneeseen kehitykseen.** Negatiivisia työllisyysvaikutuksia aiheutui erityisesti tietyille sektoreille kuten matkailu- ja ravitsemusosalalle ja tietyille teollisuuden aloille. Merkittävä osa työttömien määrän kasvusta aiheutui lomautuksista. Myös pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi. Nuorten työttömyys lisääntyi erityisesti suurissa kaupungeissa. **Nuorisotyöttömyys on kuitenkin edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella.** Muuttuvissa tilanteissa on tärkeää myös rahoittaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa.

Työn murros edellyttää panostuksia ja valmiutta jatkuvaan oppimiseen. Osaavan työvoiman saatavuusongelmat vaikuttavat uusien teknologioiden, automaation ja robotiikan kehittämiseen ja hyödyntämiseen sekä ylipäättänsä yritysten tuottavuuteen ja kasvumahdollisuuksiin. Alhaisemman osaamisvaatimuksen omaavat työt voidaan korvata teknologisilla ratkaisuilla. Jatkossa myös ilmastonmuutokseen liittyvien haasteiden vastaaminen tulee vaikuttamaan osaamisvaatimuksiin yhä enemmän. Työvoiman saatavuutta haastavat väestön ikääntyminen, ihmisten paikkasidonnaisuus ja osassa maata pitkät etäisyydet. Työvoiman liikkuvuus maan sisällä sekä työperäinen maahanmuutto ovat alhaisella tasolla. Suomen työmarkkinoiden erityinen haaste on sukupuolten välinen ammatillinen segregatio. Sen johdosta osaamispotentiaali ei tule täysimääräisesti käyttöön.

Työelämän ulkopuolella olevien osatyökykyisten työllistymistä on tarpeen edistää työllisyysasteen nostamiseksi. Yhteisötalous ja yhteiskunnalliset yritykset voivat osaltaan tarjota työpaikkoja ja osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia myös osatyökykyisille ja muille heikossa asemassa oleville.

2014-2020 arviointi toteaa, että etenkin ikääntyneiden työllistymisessä saatiin hyviä tuloksia, mutta nuorten työllistymisen suhteen tavoitteisiin ei päästy. Pitkäaikaistyöttömyyteen vaikuttaminen oli ohjelman keinoin rajallista. Pääosaltaan ESR-toimilla kyettiin vaikuttamaan kansallista rahoitusta paremmin osallistuneiden työllisyyteen.

Osaamishaasteet

Osaaminen tulee 2020-luvulla olemaan merkittävin kasvun edellytys, ja osaavan työvoiman saatavuus määrittää pitkälti asemaamme kansainvälisessä kilpailussa. Uuden teknologian käyttöönotto ja työn murros lisäävät väestön osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta huomattavasti. OECD:n arvion mukaan 21 % työtehtävistä muuttuu merkittävällä tavalla seuraavien 10-20 vuoden aikana. Murros edellyttää työelämän jatkuvaa kehittämistä. V. 2018 työolotutkimuksen mukaan digitalisaatio on läpäissyt suomalaisen työelämän. Sosioekonomisten ryhmien väliset erot laitteiden käytössä ja osaamisessa ovat suuria. Ikääntyvät ovat muita useammin huolissaan digitaaloistaan. Työnantajan tarjoamaan koulutukseen osallistuminen ja osaamisen kehittämisen mahdollisuudet eivät ole viime vuosina juuri lisääntyneet, vaikka toimintaympäristö muuttuu vauhdikkaasti.

Ennakointitulosten mukaan uusista työpaikoista 80 % edellyttää korkea-astetasoista osaamista. Toimiala- ja ammattirakenteiden sisäiset muutokset vaikuttavat osaamismuutosten tunnistamisen tarpeeseen ja niiden ennakointiin sekä työn tekemisen kulttuuriin. Organisaatioiden tulee oppia tunnistamaan ja kehittämään eri työnteon muotoja. Jatkuva oppiminen yhdistettynä työelämän kehittämiseen helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta, lisää taloudellista tuottavuutta ja parantaa organisaatioiden johtamista. Myös muiden tärkeiden työelämän kehittämisen teemojen, kuten työhyvinvoinnin ja –turvallisuuden, tunnistaminen edistää osaamisen hankinnan fokusointia ja koko organisaation kehittämistä. Työelämän laatu ja tuottavuus paranevat myös työyhteisöjen oppiessa ennakoidaan muutoksia. Sukupuolen mukainen eriytyminen näkyy edelleen koulutuksessa ja työelämässä. Lisäksi koulutuksessa aliedustettujen ryhmien osaamisen kasvattaminen on tärkeää oppimiserojen tasaamiseksi, koulutuksellisen ja yhteiskunnallisen tasa-arvon edistämiseksi sekä työmarkkinoiden polarisaatiokehityksen vähentämiseksi.

Palvelujärjestelmää kehitetään siirtymä- ja muutosvaiheen tukielementtejä paremmin hyödyntäviksi. Koulutuksen ja työelämän nivelvaiheita sekä työstä työhön välisiä siirtymiä sujuvoitetaan ja nopeutetaan erityisesti huomioiden muuttuvan työelämän tarpeet ja muutosturvan toimintamallin kehittäminen. Vaikka Suomessa on toimiva koulutusjärjestelmä, ovat koulutustulokset heikentyneet, osaamistaso on kääntynyt laskuun, erot eri ryhmien välillä ovat kasvaneet, koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus on kasvanut ja merkittävällä osalla on puutteita perustaidoissa. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan nuorten osaamistaso on heikentynyt lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä, ja alueiden välillä on havaittavissa aiempaa suurempia eroja. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajien osaaminen. PIAAC-tutkimuksen mukaan kaikkien 16-65-vuotiaiden tietoyhteiskuntataidot eivät ole sillä tasolla, jolla pärjäisi nyky-yhteiskunnassa. Taustana olevalla tutkinnolla (ylioppilastutkinto vai ammatillinen tutkinto) on edelleen paljon merkitystä jatko-opintoihin siirtymisessä.

Arvioinnin mukaan 2014-2020 saatiin hankkeisiin aiempaa enemmän vain perusasteen suorittaneita. Ohjelmalla voitiin osaltaan vaikuttaa mm. koulutuksen keskeytysten vähentämiseen ja siihen, että yhä harvempi nuori jää koulutuksen tai työn ulkopuolelle. Toimenpiteillä ei kuitenkaan ole edistetty riittävästi elinikäistä oppimista. Kohderyhmistä työllisten määrä suhteessa työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin korostui. Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantamisen osalta kehittämistoimet vastasivat kasvualojen ja älykkään erikoistumisen edellyttämään osaamisen vahvistamiseen. Hankkeissa vahvistettiin digitaalisessa yhteiskunnassa tarvittavaa osaamista sekä kehitettiin digitaalisia oppimisympäristöjä ja koulutusmalleja.

Syrjäytymishaasteet

Suomessa väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota ja huono-osaisuus ja köyhyys kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä on jossain määrin eroja. Matalasti koulutettujen vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri. Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on merkittävästi suurempi (20 %) kuin

suomalaistaustaisilla lapsilla. Köyhyydellä on kytkeä nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24- vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeisiin.

Suomessa on noin 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen NEET-nuorella lisää huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Monella nuorella on haasteita osaamisessa ja elämänhallinnassa. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita. Mielenterveysongelmat ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisen yleisin syy v. 2000 saakka. Mielenterveydenhäiriöt aiheuttavat työkyvyttömyyttä etenkin 18-34-vuotiaille.

Osatyökykyisten, vammaisten, ulkomaalaisten, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien ja ikääntyneiden työnhakijoiden työllistymisessä on haasteita. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja niin ikään vajeus työ- ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia.

Työllisyysaste työikäisten maahanmuuttajien keskuudessa on kantaväestöä matalammalla tasolla ja niin ikään työttömyysprosentti on korkeampi. Peruskoulun päättäneillä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on erityisen korkea riski työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen. Ulkomaalaistaustaisten työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä ovat muun muassa **syrjintä**, kotimaisten kielten puutteellinen taito, työkokemuksen puute Suomessa sekä ongelmat, jotka liittyvät ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja koulutusten tunnistamiseen.

2014-2020 arvioinnin mukaan sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa edistävissä toiminnassa kehittämishankkeet kohdistuivat suuremman köyhyys- ja syrjäytymisriskin henkilöille. Vertailun perusteella näiden hankkeiden tulokset olivat parempia kuin vastaaville kohderyhmille tarkoitettussa kansallisessa toiminnassa. Jatkossa toimet osallisuuden lisäämiseksi tulisi kytkeä paremmin sekä kansallisiin rakenteisiin että muuhun rakennerahastotoimintaan.

Lasten ja nuorten sijaishuoltoon ja lastensuojeluun sosiaalisia innovaatioita

Yhteiskunnan sosioekonominen eriytyminen on osaltaan johtanut siihen, että jo aiemmin huono-osaiset nuoret voivat entistä huonommin ja erityisesti nuorten pahoinvointi näkyy lisääntyneinä päihde- ja mielenterveysongelmina. Sijaishuollon ja lastensuojelun asiakkuus on monilla mittareilla yhdistettävissä huono-osaisuuteen myös aikuisena. Sijaishuollossa kasvaneilla on tutkimusten mukaan aikuisena suuremmat riskit ajautua marginaaliin kuin väestössä yleensä. Ohjelman sosiaalisten innovaatioiden toimintalinja edistää lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista kehittämällä ja syventämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhdessä tekemistä vaikuttavien toimintatapojen löytämiseksi ja juurruttamiseksi.

Aineellisen puutteen haasteet

Suomessa elää yli 800 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden vähentämiseksi ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi eri toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa sekä tavaraa ilmaiseksi vähävaraisille henkilöille. Ruuan ja muun materiaalisien avun jakamisen ohessa lisätään avunsaajien sosiaalista osallisuutta sekä tietoisuutta mm. hävikkiruuan ja materiaalsien tuen saamisesta, velkaneuvonnasta, terveydenhuollosta, sosiaalivastausta ja erilaisista mm. rakennerahastojen osarahoittamista kehittämishankkeista.

Komission v. 2018 julkaiseman Suomen vähävaraisten avun ohjelmaa koskevan raportin mukaan ohjelma on tukenut ruoanjakoon osallistuneita tahoja sekä aineellisesti muodostamalla osan jaettavasta ruoasta, että lisännyt niiden organisoitumista ja osaamista ruokajakelun hallinnoimisesta. Tämä on näkynyt myös mahdollisuutena toteuttaa muutakin tukea liitännäistoimien muodossa.

Taulukko 1. Toimintapoliittiset tavoitteet, erityistavoitteet ja perustelut

Taulukko 1 EAKR		
Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Perustelut (tiivistelmä)
1. Älykkäämpi Eurooppa	<i>ET 1.1 (1.i)</i>	Jotta Suomi voisi tulevaisuudessakin olla innovaatiojohtaja Euroopassa, tarvitaan uusia toimintamalleja elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyöhön sekä osaamisen siirtoon. Kansallisilla strategiatoimilla sekä maakuntien älykkään erikoistumisen strategioilla on tärkeä rooli elinkeinoelämän muutosprosessissa ja alueellisen innovaatiokapasiteetin kehittämisessä. Toimilla tuetaan kansallista tavoitetta nostaa T&K-investointien osuus bkt:sta 4 %:iin ja niiden tulee olla linjassa ilmastotavoitteiden ja ”do no significant harm” –periaatteen kanssa. Muutoksiin vastaaminen edellyttää alueiden ominaispiirteet ja vahvuusalat tunnistavaa kehittämistä. Innovaatioiden syntyminen ei ole paikkariippuvaista. Osaamisen ja taitojen kehittäminen synnyttää uusia toimintamalleja, jotka ovat pohjana joustaville, monialaisille innovaatioekosysteemeille ja myös kiertotalouden kehittymiselle. On edistettävä erityisesti korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten valmiuksia kansainvälistyä ja kytkeytyä EU-tasoiisiin arvoverkkoihin, parantaa tutkimushankkeiden kaupallista hyödynnettävyyttä sekä osallistua vuorovaikutteisiin ja avoimiin innovointiprosesseihin. TKI-toiminnassa keskeistä on monialainen yhteistyö eri toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, oppilaitosten, yritysten, kuntien, liikelaitosten, yhdistysten ja säätiöiden sekä valtion ja kansainvälisten kumppaneiden välillä. Yksityisen ja julkisen sektorin – erityisesti tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden, kaupunkien ja kuntien – yhteisellä innovaatiotoiminnalla edistetään globaalien haasteiden ratkaisemista ja luodaan kasvua. Kansainvälisten ja kansallisten ilmasto- ja ympäristösopimusten ja -sitoumusten painoarvon kasvaessa tulee tunnistaa sääntelyn positiivinen vaikutus kestäväen kasvun, uusien markkinoiden ja tuotekehityksen suuntaajana.

		Komissio suosittaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä kestäväään liikenteeseen alueelliset erot huomioiden. Näillä toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut: ks. ET 1.3.</i> 1994/2000
1. Älykkäämpi Eurooppa	<i>ET 1.2 (1.ii)</i>	Digitalisoituminen on Suomelle keskeinen mahdollisuus tuottavuuden lisäämiseen. Siihen liittyvä teollinen murros edellyttää tietoliikenneinfrastruktuurin ja tulevaisuuden digitaalisiin palveluihin liittyvän osaamisen vahvistamista. On myös tärkeää luoda organisaatio- ja sektorirajat ylittäviä hyötyjä yhteentoimivilla data-avaruuksilla. Digitalisaatio tarkoittaa digitaalisen teknologian kasvavaa integroimista päivittäiseen elämään. Digitaaliset palvelut, etätyöt ja –opiskelu sekä videoneuvottelut vähentävät matkustustarvetta ja tämän johdosta kasvihuonekaasu- ja muita päästöjä. Digitaaliset palvelut tuotetaan ja jaetaan verkoissa ja palveluiden käyttäjät ovat enenevässä määrin niiden tuottajia. Käyttäjien oman tiedon hallinnan ja omien tietojen hyödyntämismahdollisuuksien merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Uuden teknologian ratkaisut, digitalisaatio, automaatio ja esim. robotiikka luovat mahdollisuuksia kehittää yritysten tuotantoprosesseja ja palveluja avaten samalla myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Digitaaliset innovaatiokeskitymät tukevat yrityksiä ja julkisia organisaatioita uusien teknologioiden käyttöönotossa ja älykkäiden prosessien kehittämisessä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin paikallisellakin tasolla. Tätä kehitystä vauhditti merkittävästi vuonna 2020 puhjennut koronaviruspandemia, joka pakotti yhteiskunnan nopeasti siirtymään digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttöön. Kokemukset osoittivat käytännössä, kuinka tieto- ja viestintäteknologian yhä laajempi hyödyntäminen yhteiskunnassa tehostaa toimintoja, vähentää niiden paikkasidonnaisuutta ja tuo tarjolle uusia työkaluja ja työmenetelmiä. Koronakriisin opetuksiin ja käytännössä havaittuihin kehittämistarpeisiin tulee nopeasti tarttua TKI-toiminnassa ja yritysten tuotekehityksessä.

		Tämän erityistavoitteen toimet vastaavat erityisesti komission vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa korostamiin tutkimus- ja innovointitarpeisiin sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut: ks. ET 1.3.</i> 1872/2000
1. Älykkäämpi Eurooppa	<i>ET 1.3 (1.iii)</i>	Yritysten TKI-toiminnan menot supistuivat 2010-luvulla Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa EU-maassa. Innovaatioilla on huomattava vaikutus yritysten toimintaan, uusiutumiskykyyn ja menestykseen. Korkeakouluuyhteistyöhön osallistuvat yritykset ovat muita aktiivisempia kehittämään tuotantoprosessejaan ja tuoteinnovaatioita sekä edistämään organisaationsa toimintaa. Korkeaan arvonalisäykseen tähtäävää innovaatiotoimintaa ja sitä tukevia kyvykkyyksiä, kuten esim. luovan osaamisen hyödyntämistä tulee lisätä. Vaikka Suomessa on merkittävää korkean teknologian osaamista monilla aloilla, on talouden monipuolisuuden puute haaste eikä uusissa ja pienissä yrityksissä tapahtuva kehitys ole sitä vielä kompensoinut. Puutteet kansainvälisyydessä sekä sukupuolten välinen ammatillinen segregatio kaventavat mahdollisuuksia uusien innovaatioiden syntymiselle. Innovatiiviset kv. verkottuneet liiketoimintaekosysteemit toimivat talouskasvun moottoreina luomalla uusia kasvualoja ja uudistamalla elinkeinorakennetta. Tuottavuus pitää palauttaa kasvu-uralle kv. kilpailukyvyyn lisäämiseksi. Älykkään erikoistumisen mukaisesti on hyödynnettävä uusia kasvun lähteitä mutta myös elvytettävä alueiden perinteisiä toimialoja esim. jalostusastetta kasvattamalla huomioiden ”DNSH” –periaate sekä Suomen hiilineutraalisuustavoite v. 2035 mennessä. Komissio kehottaa v. 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa investoimaan tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä pk-yritysten tukemiseen. Toimilla vastataan näihin tavoitteisiin. <i>Avustukset ovat tarpeen erityisesti riskipitoisten yrityskoh- taisten hankkeiden kokonaisrahoituksen järjestymiseksi COVID-19 –pandemian lisätessä yritysten rahoitusvaikeuk- sia. Yritysten käytettävissä ovat myös EAKR-rahoitteinen InvestEU-toiminta sekä muut rahoitusvälineet. Avustukset yrityksille ja muille hanketoimijoille ovat tehokas muoto</i>

		<i>edistää hiilineutraaliutta (ml. energiatehokkuus ja digitalisaatio) sekä maakuntien älykästä erikoistumista tukevien EAKR-kehittämishankkeita. Avustus helpottaa uusien ja pienten hanketoteuttajien osallistumista ja tukee oppilaitosten ja kuntataustaisten kehittämissyhtiöiden hankkeiden rahoitusjärjestelyjä.</i> 1996/2000
2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.1 (2.i)</i>	Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Energiatehokkuuden kehittäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ovat tärkeässä roolissa tavoitteen saavuttamisessa. Ilmastomuutoksen hillinnän lisäksi energiaa on tärkeää säästää myös mm. energian saatavuuden turvaamiseksi, tuontienergian tarpeen vähentämiseksi ja energiakustannusten alentamiseksi. Osana energiatehokkuuden parantamista onkin myös kiinnitettävä huomiota uusiutuvien energialähteiden käytön ja energian varastoinnin kehittämiseen. Tavoitteena on parantaa erityisesti pk-yritysten toiminnan, tuotteiden ja palveluiden energia- ja resurssitehokkuutta sekä rakennusten energiatehokkuutta. Pk-yritysten energiankulutus muodostuu tuotantoprosessista ja tuotanto- ja toimitilojen lämmityksestä, valaistuksesta, laitteiden käytöstä, liikenteestä jne. vaihdellen toimialan mukaan. Pääosin kasvihuonekaasupäästöt syntyvät välillisesti sähkön ja kaukolämmön tuotannossa. Yrityksen oma polttoaineen käyttö, kuten öljylämmitys tai liikenne aiheuttaa suoria kasvihuonekaasupäästöjä. Kaikki yritykset voivat osallistua hiilineutraalisuutta tavoittelevan kestävä talouden edistämiseen. Uudet älykkäät ICT-sovellukset ovat yksi tehokas tapa edistää energia- ja resurssitehokkuutta. Perinteisetkin liiketoiminta-alueet hyötyvät, kun toiminta tehostuu, energiaa käytetään säästävällisesti ja raaka-aineita kierrätetään. Vastuullinen ja ympäristömyönteinen imago lisäävät asiakasuskollisuutta. Myös osaavat työntekijät vaativat työnantajiltaan ekologisesti vastuullista toimintaa. Pk-yritykset tarvitsevat tuekseen veturiyritysten, tutkimuslaitosten, koulutusorganisaatioiden sekä työmarkkina-, elinkeino-, kansalais- ja kuluttajajärjestöjen yhteistyötä. Edelläkävijämarkkinoiden avulla luodaan kehittämisalustoja globaalia kysyntää ajatellen. Vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa komissio mainitsee tutkimuksen ja innovoinnin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymisen, vihreän ja digitaalisen siirtymän

		sekä kestävä liikenteen. Tämän erityistavoitteen toimilla tuetaan näiden kaikkien suositusten toteutumista. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut: ks. ET 1.3.</i> 1971/2000
2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.2 (2.iv)</i>	Ilmastonmuutos luo elinkeinotoiminnalle merkittäviä fyysisiä ja yhteiskunnallisia riskejä. Myös muissa maissa ja maanosissa tapahtuvat muutokset heijastuvat suomalaisyritysten toimintaan esim. raaka-aineiden saatavuuden, logistiikkareittien ja tuotannon sijoittumisen näkökulmasta. Osa muutoksista voidaan kääntää myös uusiksi liiketoimintamahdollisuuksiksi. Ilmastonmuutoksen hillitseminen eri tahoilla on kuitenkin aina ensisijainen toimenpide sopeutumiseen nähden. Merkittävä osa käytännön sopeutumistoimenpiteistä tehdään paikallisella ja alueellisella tasolla. Kaupungeilla ja maakunnilla on sopeutumistarkasteluja tai -suunnitelmia joko erillisinä tai osana laajempaa ilmasto- tai ympäristöohjelmaa. Paikallistason toimijoiden käytännön työtä varten tarvitaan alueellisia arvioita ilmastonmuutoksen vaikutuksista, ilmatoriskeistä sekä haavoittuvuuteen ja sopeutumiskyvyn vahvistamiseen vaikuttavista tekijöistä. Yrityksille nämä tiedot ovat arvokkaita niiden laatiessa strategiaprosessiin liittyviä toimintaympäristötarkasteluja. Ilmastonmuutos asettaa aivan erityisiä haasteita ja ennakointitarpeita esimerkiksi luontomatkailulle ja kulttuuriperintökohteille. On tärkeää, että tietoa sovelletaan tehokkaasti sekä levitetään käytännön kokemuksia riskien arvioinnin ja -hallinnan menetelmistä ja käytännöistä. Sopeutumisstrategiassa on myös päämääränä lisätä tutkimus- ja kehitystyöllä sekä viestinnällä yhteiskunnan sopeutumiskykyä sekä kehittää innovatiivisia ratkaisuja joista voi kehittyä myös liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia. Vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa komissio mainitsee tutkimuksen ja innovoinnin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymisen, vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä kestävä liikenteen. Tämän erityistavoitteen toimilla tuetaan välillisesti niitä kaikkia, sillä ilmastonmuutos on näiden kaikkien suositusten taustalla. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut: ks. ET 1.3.</i> 1769/2000

2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.3 (2.vi)</i>	Ilmastonmuutoksen edetessä monien uusiutuvien ja uusiutumattomien raaka-aineiden saatavuus hankaloituu tuotantoalueiden siirtyessä, satojen vähentyessä ja louhintaolosuhteiden vaikeutuessa. Kiertotalouden tavoitteena on tehostaa resurssien ja materiaalien käyttöä niin, että sekä niiden arvo että raaka-aineet säilyvät kierrossa entistä paremmin. Tällä on usein myönteinen vaikutus myös energia- ja tehokkuuteen, mikä edistää pyrkimistä kohti hiilineutraalisuutta. Tuotteet tulee pyrkiä suunnittelemaan pitkäikäisiksi huomioiden samalla korjattavuus tai päivitettävyyys sekä osien kierrätettävyyys. Kun tuote käytetään tai valmistetaan uudelleen, säästetään merkittävä osa alkuperäiseen tuotantoon menneestä energiasta. Toisaalta tulee huomata, että jokainen kierrätyskertta ja kierrätysraaka-aineiden kuljetus vaativat myös energiaa ja tuottavat päästöjä. Teollisissa symbiooseissa yritykset tuottavat lisäarvoa toisilleen kierrättämällä tehokkaasti raaka-aineita, teknologiaa, osaamista, palveluja ja energiaa. Näin tehostetaan eri toimijoiden materiaali- ja energiavirtojen keskinäistä hyödyntämistä, pyritään säilyttämään materiaalit ja niiden arvo kierrossa ja luodaan kierrätysmateriaaleista uusia kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita. Myös korkean jalostusasteen biotalous voi olla kiertotaloutta. Biologisia ja uusiutuvia resursseja ei kuitenkaan pidä käyttää niiden uusiutumista nopeammin jotta luontopääoma voisi vahvistua, mikä on yksi kiertotalouden keskeisistä tavoitteista. Kiertotalous ja resurssien käytön tehostaminen avaa mahdollisuuden uusille liiketoimintamalleille, joista yhtenä esimerkkinä on jakamistalous. Siinä kulutuksen luonne muuttuu omistuksesta käyttöön. Palveluilla ja digitalisaatiolla on tärkeä rooli osana sekä tuotannon että kulutuksen ja tuotteiden ja palvelujen elinkaarihallintaa. Komissio suosittaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan mm. tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Tällä erityistavoitteella tuetaan erityisesti vähähiilistä taloutta edistävää tutkimusta ja innovointia. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut: ks. ET 1.3</i>
-------------------------------------	-----------------------------	---

3. Yhteenliitetynpi Eurooppa	<i>ET 3.1 (3.ii)</i>	1993/2000 Itä- ja Pohjois-Suomen pitkät etäisyydet sekä harva asutus vaikuttavat yritysten toimintaedellytyksiin sekä niiden sijoitumis-, liiketoiminta- ja investointipäätöksiin alueella. Pienimuotoisilla pk-yritystoimintaa edistävillä liikenneinfrastruktuurihankkeilla on siten merkittävä NSPA-alueen yritysinvestointeihin. Tuella on merkittävä vipuvaikutus kuntien infrastruktuuriin tekemiin investointipäätöksiin. Etenkin asukasluvultaan pienissä, harvaan asutuissa kunnissa rahoituksella on merkittävä vaikutus investointien liikkeelle lähtöön ja yritysten liiketoimintaan alueella. NSPA- alueen kehittämiseen tarvitaan monipuolisia toimia. Myös syrjässä sijaitsevien kuntien elinvoimaa ja saavutettavuutta tulee kehittää. NSPA-alueiden lisärahoituksella parannetaan pk-yritysten kilpailukyvyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä, liikenneturvallisuutta ja eri liikennemuotojen yhteenliitettävyyttä sekä puhtaan ja kestävä liikenteen edistämistä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite. Matkailulla on merkittävä rooli Itä- ja Pohjois-Suomen alue-taloudelle. Alan kasvun keskeinen edellytys on hyvä ja toi-miva infrastruktuuri sekä toimivat liikenteen palvelut ja mat-kaketjut. Niitä tulee kehittää valtakunnallisen liikennejärjes-telmäsuunnitelman linjausten mukaisesti. OECD on kiinnittänyt huomiota NSPA-alueen saavutet-tavuuden kehittämiseen todeten selvityksessään, että EAKR-rahoitusta on NSPA-alueella perusteltua kohdentaa liikenneinfrastruktuuriin - erityisesti silloin, kun se saa aikaan yliaalueellisia hyötyjä ja edistää uusia yksityisen sektorin investointeja. Komissio suosittaa v. 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan mm. vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen, vihreään ja digitaali-seen siirtymään sekä kestäväään liikenteeseen alueelliset erot huomioiden. Toimilla tuetaan erityisesti kestävä liikenteen kehittämistä lähtökohtana alueelliset erot. <i>Toimia rahoitetaan avustuksilla, joka on perusteltua infrastruktuurihankkeiden kokonaisrahoituksessa vivuttaen kuntien rahoitusta, jonka edellytykset ovat heikentyneet COVID 19 –pandemian seurauksena.</i>
--	-----------------------------	--

		1993/2000
--	--	-----------

Taulukko 1 ESR+		
Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Perustelut (tiivistelmä)
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	<i>ET 4.1 (4.a)</i>	Työikäisen väestön osuuden ennustetaan supistuvan vuoteen 2050 asti. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Työllisyysaste kehittyi positiivisesti 2010-luvun loppupuolella ja yli puolet uusista työntekijöistä työllistyi työmarkkinoiden ulkopuolelta. Huolimatta työllisyyden kasvusta Suomen tärkeimmillä talouden aloilla on rakenteellinen työttömyys säilynyt suhteellisen suurena. Vaikka nuorisotyöttömyyskin on hieman vähentynyt, on se edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella. Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä yritysten kasvun este. Työn murros, digitaalisuuden lisääntyminen ja ekologiset haasteet edellyttävät tarvetta osaamisen päivittämiseen kohtaannon parantamiseksi. Työn tekeminen lisääntyy väliaikaisissa verkostoissa, globaaleilla alustoilla ja ilman perinteistä työntekijä-työnantajasuhdetta – tämäkin edellyttää uudenlaista osaamista. Ihmiset tulevat enenevässä määrin vaihtamaan ammattia useasti työuransa aikana ja tarvitsevat siinä tukea. Työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus on Suomessa suhteellisen vähäistä. Suomen työmarkkinoiden erityinen haaste on sukupuolten välinen ammatillinen segregatio, jonka johdosta osaamispotentiaali ei tule täysimääräisesti käyttöön. Lisäksi mm. työelämän ulkopuolella olevien osatyökykyisten työllistymistä on tarpeen edistää työllisyysasteen nostamiseksi. Suomen, sen eri alueiden ja yritysten elinvoimaisuuden sekä ihmisten hyvinvoinnin varmistamiseksi on koko työvoimapotentiaali saatava käyttöön. Tätä on tarpeen edistää yhteistyössä työnantajien kanssa. Työttömille, työvoiman ulkopuolella oleville ja työmarkkinoille heikosti integroituneille ryhmille kuten ulkomailta syntyneille sekä muille vähemmistöille tarvitaan Suomen saamien maakohtaisten suositustenkin mukaisesti monialaisia palveluita heidän aktivoimisekseen ja ohjaamiseksi.

		avoimille työmarkkinoille, koulutukseen tai yrittäjäksi. Tarvi- taan myös toimia, joilla vähennetään syrjintää ja edistetään sukupuolten tasavertaista osallistumista työmarkkinoille. Näihin pureudutaan erityistavoitteessa. Toimet painottuvat sosiaalisten oikeuksien pilarin työllisyyttä koskevaan peri- aatteeseen. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut ks. ET 5.1/TL 5</i> 1990/2000
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	ET 4.2 (4.g)	Vaikka Suomessa on toimiva koulutusjärjestelmä, ovat koulutustulokset heikentyneet, osaamistaso on laskenut, erot eri ryhmien välillä ovat kasvaneet, koulunkäynnin kes- keyttäneiden osuus on kasvanut ja monilla on puutteita pe- rustaidoissa. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan nuorten osaamistaso on heikentynyt lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä, ja erot alueiden välillä ovat kasvaneet. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajien osaami- nen. PIAAC-tutkimuksen mukaan kaikkien 16-65-vuotiai- den tietoyhteiskuntataidot eivät ole sillä tasolla, jolla pär- jäisi nyky-yhteiskunnassa. Ennakointitulosten mukaan uusista työpaikoista 80 % edel- lyttää korkea-astetasoista osaamista. Toimiala- ja ammatti- rakenteiden sisäiset muutokset vaikuttavat osaamistarpei- den ennakointiin. Huomiota tulee kiinnittää myös sukupuol- len mukaisen segregaaation lieventämiseen koulutuksessa ja työelämässä. Työnantajat tarvitsevat tukea mm. rekry- tointikäytäntöjen kehittämiseen, inhimillisen pääoman hyö- dyntämiseen ja työelämän muutoksiin sopeutumiseen ku- ten työ- ja yksityiselämän yhteensovittamisen edistämi- seen. Jatkuva oppiminen helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta, lisää työvoiman tuottavuutta ja parantaa orga- nisaatioiden johtamista ja työelämän kehittämistä. Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät jokaisen oman osaamisen päivittämisen ja olemassa olevan osaamisen todentamisen merkitystä. Joustavien jatko- ja uudelleen- koulutusmahdollisuuksien edistäminen, ammatinvaihdon helpottaminen sekä koulusta työelämään ja työstä työhön siirtymisen tehostaminen parantavat työssä pysymistä ja uralla etenemistä. Myös matalimman tulo- ja koulutustason aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja koulutuksellisesti ali- edustettujen ryhmien osaamisen parantamiseen on tär- keää kiinnittää huomiota työmarkkinoiden polarisaatiokehi- tyksen vähentämiseksi.

		Osaamisen kehittämistä tukevien palvelujen, mm. henkilökohtaisen ohjauksen, tulee olla linkitettävissä monimuotoisiin työn muotoihin. Näillä toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista sekä sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatetta oikeudesta elinikäiseen oppimiseen. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut ks. ET 4.1.7/TL 5</i> 1989/2000
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	ET 4.3 (4.h)	Suomessa väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota, huono-osaisuus ja köyhyys kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä onkin eroja. Matalamman koulutustason omaavien vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri. Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on suurempi (20 %) kuin suomalaistaustaisilla lapsilla. Köyhyys kytkeytyy nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeisiin. Suomessa on n. 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen lisää nuoren huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Monella nuorella on haasteita osaamisessa, terveydessä ja elämänhallinnassa. Myös sukupuolivähemmistöt ovat haavoittuvassa asemassa. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita. Mielenterveysongelmat ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisen yleisin syy vuodesta 2000 saakka. Mielenterveydenhäiriöt aiheuttavat työkyvyttömyyttä etenkin 18-34-vuotiaille. Tärkeää on tunnistaa keskeiset työllistymiseensä tukea tarvitsevat henkilöryhmät. Työllisyysasteen nostamisen ja ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämisen kannalta on tärkeää saada työelämän ulkopuolella olevia työelämään ja parantaa heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytyksiä. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja vajeus työ-

		ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia. Masennus on yleisin yksittäinen syy siirtymiseen työkyvyttömyyseläkkeelle. Suomen saamien maakohtaisten suositusten mukaisesti monialaiset ja moniammatilliset palvelut ovat tärkeä väline kohderyhmän tarpeisiin vastaamisessa ja aktiivisen osallisuuden edistämisessä. Toimet tukevat sosiaalisten oikeuksien pilaria yhtäläisten mahdollisuuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämisessä sekä vammaisten osallistamisessa. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Perustelut ks. ET 4.1.7/TL 5</i> 1991/2000
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	<i>ET 5.1 (5.h)</i>	Lastensuojelun asiakkaana olevat ja kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret ovat usein erityisen haavoittuvassa tilanteessa ja siksi on tärkeää kehittää näiden lasten ja nuorten elämäntilannetta ja pärjäämistä tukevia uusia palveluja ja toimintatapoja. Vuonna 2019 sijoitettiin kiireellisesti 4 522 lasta, mikä oli 4 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Kiireellisesti sijoitettiin eniten 16-vuotiaita. Myös huostassa (yhteensä 11 178) oli eniten 16–17 -vuotiaita (2,3 % ikäluokasta) ja toiseksi eniten 13–15-vuotiaita (1,5 %). Luvut kertovat lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisestä. Monet sijaishuollossa olevista lapsista ja nuorista eivät saa suoritetuksi peruskoulua loppuun tai hankituksi toisen asteen tutkintoa, eivätkä kaikki sijoitettuna olevat lapset ja nuoret saa tarvitsemaansa tukea tai hoitoa. Myös lisää oikea-aikaisia, huostaanottoja ennaltaehkäiseviä palveluja tarvitaan. Toimilla tuetaan komission vuonna 2021 hyväksymää lasten oikeuksia koskevaa EU-strategian toimeenpanoa erityisesti edistämällä vaikeassa asemassa olevien lasten ja nuorten yhtäläisiä mahdollisuuksia. Samoin tuetaan ehdotuksessa neuvoston suositukseksi eurooppalaisen lapsitaikuun käyttöönotoksi mainittuja toimia sosiaalisen osallisuuden ja yhtäläisten mahdollisuuksien parantamiseksi. Komissio suosittaa vuoden 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea huomioimaan palvelujärjestelmää kehittäessään erityisen haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt ja heidän elämäntilanteensa. Komissio suosittaa

		monialaisen tuen ja palveluiden kehittämistä. Erityistavoitteen toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista sekä sosiaalisten oikeuksien pilarin lapsille annettavan tuen periaatetta. Toiminnassa korostuu sosiaalisten innovaatioiden kehittäminen, levittäminen ja juurruttaminen. <i>Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Avustus on perusteltu tukimuoto ESR+-toiminnan kohderyhmätyön, uusien ja pienten hanketoteuttajien sekä pilottimaisen työkentelytavan takia. Avustusmuoto on edellytys järjestelmien ja palvelujen kehittämiselle sekä sosiaalisten innovaatioiden synnyttämiselle ja levittämiselle.</i> 1921/2000
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	ET 6.1 (5.m)	Suomessa on Eurostatin mukaan 870 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden, köyhyyden ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi monet toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa tai lahjoitusruokaa vähävaraisille henkilöille. Tämän lisäksi on arvioitu tarpeelliseksi jatkaa myös EU-osarahoitteisen aineellisen avun jakamista vaikeimmassa asemassa oleville. Ruoka-aputoimijoiden suuren määrän vuoksi on tarpeen edistää EU-osarahoituksella toteutettavan avun yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa sekä osallistua ruoka-aputoiminnan koordinaation parantamiseen. Mm. ECA:n erityiskertomuksen 5/2019 mukaan EU-ruokaavun saajat ovat tyytyväisiä saamaansa apuun, mutta avun vaikuttavuudesta köyhyyden lieventämiseksi ei kuitenkaan ole näyttöä. Selvitysten perusteella EU-ruokaavun osuus on Suomessa noin 10 % kaikesta ruoka-avusta. Tämän johdosta ohjelmakaudella 2021-2027 EU-osarahoitteista aineellista apua on tarpeen kohdentaa aiempaa enemmän sen vaikuttavuuden parantamiseksi. Samoin on tarpeen aiempaa enemmän kiinnittää huomiota liitännäistoimiin ja niiden avulla pyrkiä edistämään kohderyhmään kuuluvien elämäntilanteen parantamista ja yhteiskuntaan integroitumista. Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskit vaihtelevat alueittain ja väestöryhmittäin ja avun tarpeet vaihtelevat henkilöittäin. Tämän johdosta on pyrittävä aineellisen avun ja liitännäistoimien tarjoamisessa huomioimaan avunsaajien yksilölliset tarpeet. Muiden ESR+-hankkeitten tarjoamat työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta edistävät toimet pyritään soveltuvien osin nivomaan osaksi liitännäistoimia. Komissio suosittaa vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa Suomea lieventämään aineellista puutettava jakamalla elintarvikkeita vähävaraisimmille ja tarjoamalla

		liitännäistoimenpiteitä. Toimilla tuetaan osaltaan myös sosiaalisten oikeuksien pilarin yhtäläisten oikeuksien periaatetta. <i>Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella. Toiminnan sisältö ja kohderyhmän erityislaatuisuus huomioiden avustus on perusteltu tukimuoto toteutuksen onnistumisen kannalta.</i> 1891/2000
--	--	--

2. Toimintalinjat

2.1. EAKR-toimintalinja 1: Innovatiivinen Suomi

2.1.1 Erityistavoite 1.1: Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen (1.i)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 995/8 000)

Keskeisenä tavoitteena on TKI-intensiteetin kasvattaminen sekä elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen ilmasto- ja kestävä kehityksen tavoitteet huomioivalla tavalla. Ohjaavina kehikkoina toimivat kansallinen TKI-tiekartta sekä maakuntaohjelmat, joissa määritellään maakunnan lähestymistapa älykkääseen erikoistumiseen sekä painopistealat, joihin kehittämispanostukset suunnataan. Älykkäällä erikoistumisella on keskeinen rooli alueellisen innovaatiokapasiteetin ja – kumppanuuksien kehittämisessä sekä muutosprosessien arvioinnissa ja seurannassa. Ennakointityön vahvistaminen liittyy tähän oleellisena osana. Alueellinen ja kansallinen innovaatiotoiminta tukevat toisiaan. **Innovaatioiden syntyminen ei ole paikasta riippuvaista: eri tyyppisillä alueilla syntyy erilaisia innovaatioita. Innovaatio- ja oppimisympäristöjen tulee entistä enemmän pystyä palvelemaan myös esim. maaseudulla olevia mahdollisuuksia ja tarpeita. Valtion ja kaupunkien väliset innovaatioekosysteemisopimukset ovat myös osa kokonaisuutta.**

Ohjelman tavoitteena on lisätä elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, **ammattillisten oppilaitosten ja muiden** koulutuksen järjestäjien, muiden kehittämistoimijoiden (ml. kaupungit ja kunnat sekä kolmas sektori) sekä loppukäyttäjien (kuluttajat, kansalaiset) yhteistyötä palveluiden ja tuotteiden koko arvoketjussa. Myös muita kyvykkyyksiä vahvistetaan (mm. muotoilu-, brändi- ja aineettomiin oikeuksiin liittyvä osaaminen). Jotta edelläkävijämarkkinoita voi syntyä, tarvitaan julkisia investointeja pilotointi- ja kokeilutoimiin, alustoja, joissa haetaan uudelle kehitettävälle teknologialle ja osaamiselle käyttöä ja liiketoimintaa sekä julkisten hankintaprosessien kehittämistä.

Kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen on keskeisessä asemassa. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden työn tulokset tulee hyödyntää tehokkaammin, nopeammin ja laajemmin liiketoiminnassa. Yhteistyöllä ja osaamisen siirrolla tuetaan uuden teknologian käyttöönottoa **ja sen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä** yrityksissä. Elinkeinoelämän tarpeista lähtevää TKI-toimintaa sekä koulutusorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja yhteistyötä keskenään ja yritysten kanssa tuetaan ohjelmassa maakuntien älykkään erikoistumisen strategioiden mukaisesti **yhteensovittaen korkeakoulujen strategioiden ja TKI-tiekartan kanssa.** Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjien osaamisella ja yhteistyöllä yritysten kanssa on tässä oma tärkeä roolinsa.

Innovaatiotoimien parempaan vaikuttavuuteen pyritään kehittämällä alueellisten ja kansallisten toimien yhteensovittamista, myös mm. Business Finlandin sekä maaseutuohjelman toimenpiteiden osalta. Alueille luodaan edellytyksiä kytkeytyä osaksi **kansallisia ja** kansainvälisiä arvoverkkoja. Keskeisenä kanavana ovat älykkään erikoistumisen verkostot EU:n sisämarkkinoilla, ml. Itämeren alueella.

Liittyessään teknologiakonseptien kehittämiseen ohjelman toimintalinjoilla 1 ja 2 tuettava TKI-toiminta painottuu erityisesti teknologisen valmiustasoasteikon (TRL) keski- ja ylätasolle (3-9),

jolloin päähuomio on soveltavassa tutkimuksessa sekä uusien teknologioiden käyttöönotossa ja jalostamisessa kohti kaupallistamista ja markkinoille vientiä. Ohjelman tulee kuitenkin voida tukea myös innovaatiotasoltaan heikompien alueiden, kuten maaseutualueiden, kehittämismahdollisuuksia ja siten huomioida lähtökohdiltaan erilaisten alueiden osaamisen haasteet. Silloin, kun kyseessä ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) mukaiset teemat (erityisesti energiatehokkuus ja kiertotalous), toteutetaan TKI-toimenpiteitä toimintalinjan 2 (Hiilineutraali Suomi) ao. erityistavoitteissa. Myös niiltä osin TKI-tiekartta ja älykkään erikoistumisen strategiat huomioidaan toimenpiteitä ohjaavana taustakehikkona.

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategiaa toteutetaan ohjelman EAKR-erityistavoitteissa 1.1, 1.2, 1.3, 2.1 ja 2.3. Tässä erityistavoitteessa kehitetään kaupunkien innovaatiokyvykkyyttä ja -ekosysteemejä niiden vahvuuksiin perustuvilla teema-alueilla perustuen kaupungin toimintaan innovaatioalustana elinkeinoelämän, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön vahvistamiseksi. Kaupungit toimivat myös hankkeiden kehitys- ja kokeiluympäristöinä, jotka pystyvät houkuttelemaan kansainvälisiä investointeja ja osaajia Suomeen, edelläkävijöinä digitaalisten sekä vähähiilisten ja resurssitehokkaiden yhdyskuntien rakentamisessa sekä edelläkävijämarkkinoina.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

TKI-toiminta

- vahvistetaan osaamista, ennakkointi- ja innovointitoimintaa edistämällä pk-yritysten tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pilotointia ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä
- tuetaan erityisesti **osaamis- ja** elinkeinoelämän tarpeista lähtevien innovatiivisten ja älykkäiden ratkaisujen, toimintamallien sekä kokeilu-, pilotointi-, demonstraatio- ja oppimisympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuuri⁵en kehittämistä ja yhteiskäyttöä
- kehitetään innovatiivisia ja kestäviä julkisia hankintoja sekä niiden parempaa hyödyntämistä referenssiympäristöinä sekä TKI-yhteistyön vaikuttavuuden kasvattajana
- edistetään vihreää siirtymää tukevaa TKI-toimintaa, mukaan lukien resurssiviisaus, kierto- ja biotalous ja uudistuva teollisuus

TKI-yhteistyö ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen

- luodaan TKI-yhteistyömalleja ja toimintatapoja korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä toisen asteen koulutuksen järjestäjien ja yritysten yhteistyölle, osaamisen ja teknologian siirrolle sekä **kulttuuri- ja luovan osaamisen paremmalle hyödyntämiselle TKI-toiminnassa**
- kehitetään elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyötä sekä elinkeino- ja työelämälähtöisen soveltavan tutkimuksen hyödyntämistä yritystoiminnassa
- tuetaan elinkeino- ja työelämälähtöisen TKI-toiminnan vahvistamista sekä osaamis- ja innovaatioekosysteemien syntymistä, kehittämistä ja kytkeytymistä kansallisiin ja kansainvälisiin arvoverkostoihin ml. vihreään siirtymään
- tuetaan alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvää hallintaa, toimeenpanoa ja TKI-verkostojen kytkeytymistä arvoverkostoihin sekä vahvistetaan yritysten kiinnittymistä älykkään erikoistumisen prosesseihin
- tuetaan älykkääseen erikoistumiseen liittyviä alueiden ja alojen välisiä sekä kansainvälisiä kumppanuuksia
- edistetään teknologioiden uutta soveltamista ja tuetaan uusien teknologioiden käyttöönottoa ja skaalautumista
- tuetaan huippuosaamisen soveltamista ja teknologisten valmiuksien parantamista sekä tutkimuksessa syntyneen tiedon kanavoimista yritysten ja yhteiskunnan käyttöön

- edistetään ympäristöä säästävien tuotteiden, materiaalien ja tuotantomenetelmien pilotointia ja demonstraatioita sekä niiden käyttöönottoa ja kaupallistamista

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Erityistavoitteen 1.1 laaja-alainen luonne ja pitkät vaikutusketjut korostavat kestävän kehityksen kaikkien aspektien kattavan tarkastelun merkitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena innovaatiojärjestelmät toimivat aiempaa paremmin ja tukevat elinkeinoelämäälähtöistä TKI-toimintaa. Tiedon ja osaamisen jakaminen on parantunut ja yritysten välinen sekä yritysten innovaatioyhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa on lisääntynyt. Se on aiempaa enemmän julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteiskehittämistä, perustuen älykkään erikoistumisen strategioihin sekä yhteiskunnan ja erityisesti elinkeinoelämän tarpeisiin. Pk-yritysten panostukset TKI-toimintaan ovat kasvaneet ja innovaatioiden kaupallistaminen on kehittynyt – on luotu uusia tuotteita ja palveluita niin koti- kuin ulkomaanmarkkinoillekin. Alueelliset älykkään erikoistumisen mukaiset osaamis- ja innovaatioekosysteemit ovat vahvistuneet. Kulttuurialan TKI-toimintaa ja luovaa osaamista hyödynnetään aiempaa enemmän yrityksissä ja muissa organisaatioissa. Ilmastonmuutoksen hillintään ja ympäristöhaittojen ja -riskien vähentämiseen sekä kiertotalouden edistämiseen on syntynyt uusia innovaatioita. Yritykset huomioivat ympäristötavoitteet entistä paremmin ja hyödyntävät ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän tarjoamat uudet liiketoimintamahdollisuudet. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kansainvälisyys on lisääntynyt ja TKI-yhteistyö kehittynyt EU:n ml. Itämeren alueella. Käytössä on uusia toimintatapoja elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyöhön ja osaamisen siirtoon.

Tärkeimmät kohderyhmät (237/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, kehittämisyritykset, valtion viranomaiset, kunnat ja kuntayhtymät sekä näiden muodostamat verkostot ja innovaatioekosysteemit sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys (797/2 000)

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan eri alojen TKI-toiminnassa muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Osallistavuus ja yhdenvertaisuus nähdään kehittämistoiminnassa voimavarana: monitahoisten haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan toisiaan täydentäviä, erilaisia näkökulmia.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla suunnitelmallisesti eri alojen TKI-toiminnan segregaatia ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppisiin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

(1 994/2 000)

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautuminen yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa innovaatio-toiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä veto-voimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeilu ympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöharkinnan osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välittävä viranomainen vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota tukee **verkostoiva koordinaatiohanke** vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta **sekä tarjoten asiantuntijatukea**. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden erityisrahoituksella rahoitetaan erityisesti korkeaan osamiseen, kansainvälisen tason erikoistumiseen ja vahvuuksiin perustuvien arvoverkkojen kehittämistä. Innovaatioekosysteemejä kehitetään ja tuetaan innovaatioiden kaupallistamista huomioiden ilmastoneutraalit ratkaisut. Innovaatiotoiminnalla haetaan keinoja vastata elinkeinorakenteen ja teollisuuden murrokseen. TKI-toimintaa kohdistetaan tuotteiden jalostusarvon nostamiseen, älykkäisiin ratkaisuihin tuotteissa ja tuotantoprosesseissa sekä yritysten kestävä kasvun vauhdittamiseen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 910/2 000)

Ylimaakunnallinen tai kansallisen tason hanketoiminta rakentuu esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta ja kansallisen TKI-tiekartan kannustamana. Tärkeää on myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien kanssa. Vuorovaikutusta kansallisen TKI-rahoituksen, kuten Business Finlandin ja Suomen Akatemian kanssa tiivistetään kuitenkin edelleen.

Suomen arktisen strategian mukaisessa TKI-toiminnassa haetaan yhteisiä ratkaisuja käytännön ongelmiin. Digitalisaatiota tulee käyttää arktisella alueella julkisten palveluiden kehittämiseen, esim. pitkät etäisyydet ja harva asutus tuovat haasteita modernien julkisten opetus- ja sote-palveluiden tarjoamiseen sekä etätyön ja -opiskelun mahdollisuuksiin. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ilmastomuutokseen liittyvissä kysymyksissä. Alkuperäiskansa saamelaiden perinnetiedon hyödyntäminen on välttämätöntä perinteisten elinkeinojen sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin. Arktisen tieteen, tutkimuksen ja datankäsittelyn keskittymän kehittyminen ja kytkeytyminen maailmanlaajuiseen verkostoon on koko Suomen kannalta tärkeää.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomelle tärkeitä erityistavoitteen 1.1. teemoja ovat kansainvälisten TKI-verkostojen kehittäminen ja Itämeren alueen hiilineutraaliuteen pyrkimistä edistävät kansainväliset yhteistyöhankkeet. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan mm. RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -ohjelman sekä Digitaalinen Eurooppa ja Interregional Innovation Investments -ohjelmien puitteissa.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis- tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
1.i	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	Kpl	Kehittyneet	50	219
					Siirtymä	202	1 172
					NSPA	116	674
1.i	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	12	52
					Siirtymä	48	278
					NSPA	36	209
1.i	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	38	167
					Siirtymä	154	894
					NSPA	80	466
1.i	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa	kpl	Kehittyneet	312	1 355
					Siirtymä	1 255	7 277
					NSPA	418	2 422
1.i	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen aluekehitys-strategioiden puitteissa toteutettavien hankkeiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA		
1.i	EAKR	RCO75	Tuen piiriin kuuluvat yhdennetyt aluekehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA		
1.i	EAKR	NO01	TKI-infrastruktuuri-investoinnit	euro	Kehittyneet	1 588 161	6 905 049
					Siirtymä	7 461 014	32 439 193
					NSPA	3 333 498	14 493 469
1.i	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat alustat ja verkostot	kpl	Kehittyneet	53	230
					Siirtymä	117	680
					NSPA	55	319
1.i	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	417	1 814
					Siirtymä	382	2 216
					NSPA	58	337
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.1

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
1.i	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	41
					Siirtymä	433
					NSPA	221
1.i	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	80
					Siirtymä	431
					NSPA	233

1.i	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	21
					Siirtymä	109
					NSPA	59
1.i	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	1 793
					Siirtymä	1 922
					NSPA	742
1.i	EAKR	NR02	TKI-infrastruktuuria käyttävät yritykset	kpl	Kehittyneet	23
					Siirtymä	120
					NSPA	23

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.i	EAKR	004	Kehittyneet	2 974 386
			Siirtymä	18 025 314
			NSPA	9 976 770
1.i	EAKR	008	Kehittyneet	212 456
			Siirtymä	1 287 522
			NSPA	712 626
1.i	EAKR	010	Kehittyneet	1 062 281
			Siirtymä	6 437 612
			NSPA	3 563 132
1.i	EAKR	012	Kehittyneet	2 761 930
			Siirtymä	16 737 791
			NSPA	9 264 144
1.i	EAKR	023	Kehittyneet	424 912
			Siirtymä	2 575 045
			NSPA	1 425 253
1.i	EAKR	026	Kehittyneet	2 124 561
			Siirtymä	12 875 224
			NSPA	7 126 265
1.i	EAKR	027	Kehittyneet	2 337 017
			Siirtymä	14 162 746
			NSPA	7 838 891
1.i	EAKR	028	Kehittyneet	2 549 474
			Siirtymä	15 450 269
			NSPA	8 551 517
1.i	EAKR	029	Kehittyneet	6 798 596
			Siirtymä	41 200 717
			NSPA	22 804 046

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 004 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen, tutkimusinfrastruktuuri mukaan lukien, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
- 008 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen aineettomaan omaisuuteen, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
- 010 Tutkimus ja innovointi pienissä ja keski suurissa yrityksissä, myös verkottuminen
- 012 Tutkimus ja innovointi julkisissa tutkimuskeskuksissa, korkeakouluissa ja osaamiskeskuksissa, myös verkottuminen (teollinen tutkimus, kokeellinen kehittäminen, toteutettavuustutkimukset)
- 023 Taitojen kehittäminen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia, yrittäjyyttä ja yritysten muutosjoustavuutta varten
- 026 Tuki innovaatioklustereille, myös yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja viranomaisten välisille innovaatioklustereille, ja yritysverkostot, jotka hyödyttävät pääasiassa pk-yrityksiä
- 027 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)
- 028 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeasteen koulutuksen välillä
- 029 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.i	EAKR	01	Kehittyneet	21 245 613
			Siirtymä	128 752 241
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.i	EAKR	03	Kehittyneet	3 011 348
			Siirtymä	17 575 608
			NSPA	
1.i	EAKR	33	Kehittyneet	18 234 264
			Siirtymä	111 176 633
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Yhdenmetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.i	EAKR	01	Kehittyneet	849 825
			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.i	EAKR	02	Kehittyneet	2 761 930
			Siirtymä	16 737 791
			NSPA	9 264 144
1.i	EAKR	03	Kehittyneet	17 633 859
			Siirtymä	106 864 360
			NSPA	59 147 995

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 **Päätaavoitteena sukupuolten tasa-arvo**

02 **Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu**

03 Sukupuolineutraali

2.1.2 Erityistavoite 1.2: Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi (1.ii)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 994/8 000)

Ohjelmalla tavoitellaan digitalisaatioon, datatalouteen ja teknologisiin murroksiin liittyvien liiketoimintamahdollisuuksien kokonaisvaltaista hyödyntämistä. Digitaalisuutta edistävän TKI-toiminnan tulosten käyttöönotto ja skaalautuminen ovat keskeisessä asemassa liiketoiminnan kasvun mahdollistamiseksi. **Tavoitteena on myös edistää yhteentoimivien data-avaruuksien rakentamista.**

Koronapandemia toi esiin akuutin tarpeen vauhdittaa yritysten digitaalista liiketoimintaosaamista. Yrittäjille tarjotaan tukea digitalisaation hyödyntämiseen ja käyttöönottoon sekä palveluprosessien muuttamiseen digitaaliseen muotoon, uusien digitaalisten asiointikanavien kehittämiseen, uudenlaiseen arvонуonttiin ja ansaintakeinojen mahdollisuuksiin (esim. jakamis-, alusta- ja luova talous sekä datapohjaiset palvelut).

Tavoitteena on tukea myös yritysten ja tutkimuksen yhteiskehittämistä, hyödyntäen tutkimusinfrastruktuureja ja edistään testausta ja kokeiluja. Siten edistetään osaamisen siirtoa ja uuden teknologian hyödyntämistä yritysten liiketoiminnassa. Digitaalisia palveluja kehitetään asiakaslähtöisiksi, turvallisiksi ja digitaalisuuden mahdollisuuksia laajasti hyödyntäviksi. Julkisen sektorin digitalisaatio ja rohkeat kokeilut tuovat merkittävän lisän ekosysteemien toimintaan.

Digitaalisuuden kehittymistä edistetään myös tukemalla kaupunkien, kuntien ja yhteisöjen digitaalista siirtymää ja nopeuttamalla digitaalisten sisämarkkinoiden hyötyjen tuottamista paikallisille yhteisöille ja kansalaisille. Digitalisaation vauhdittamiseksi tuetaan ja kehitetään innovaatio- ja osaamiskeskittymiä ja digitaalisia oppimisympäristöjä sekä parannetaan organisaatioiden tietoturvaa ja -suojaa sekä kybervalmiuksia.

Ohjelman avulla käynnistetään ja kehitetään asiantuntijaorganisaatioiden muodostamia digitaalisia innovaatiokeskuksia (digital innovation hub, DIH) ja edistetään niiden välistä yhteistyötä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin alueellisella tasolla. Euroopan tasolla toimivien EDIH-konsortioiden erityisvahvuutena tulee olla Euroopan digitalisaatiostrategian ja Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mukainen erikoistuminen eurooppalaisen digitalisaatiokehityksen kannalta merkittävimpiin teknologioihin – suurteholaskentaan, tekoälyyn, koneoppimiseen ja kyberturvallisuuteen.

Digitaaliset innovaatiokeskukset tarjoavat yrityksille kanavan laajempaan asiantuntija- ja palveluverkostoon. Innovaatiokeskukset toimivat yli rajojen, verkostoituen kansallisella ja EU-tasolla ja avaten tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttömahdollisuuksia. Toimijat ja toiminta verkottuvat ja linkittyvät siten muuhun paikalliseen, kansalliseen ja eurooppalaiseen kehittämiseen. Verkosto tarjoaa erityisesti pk-yritysten käyttöön laajan valikoiman digitaalisia palveluja sekä tukea tietopohjaisen liiketoiminnan luomiseen.

Digitalisaatio ja uudet teknologiat vauhdittavat kehitystä ja kasvua uusissa kehittämiskohteissa kuten robotiikka, IoT, 3D-tulostus, tekoäly sekä arvoketjujen eri järjestelmien ja koneiden digitaalinen yhdistäminen. Digitalisaation lisääntyessä myös kyberturvallisuuteen liittyvät haasteet korostuvat. Koneet integroituvat osaksi älykkäitä järjestelmiä verkostomaisessa toimintaympäristössä, jossa tekoälyllä on merkittävä rooli. Asiat tapahtuvat automatisoidusti ja ennakoiden. Teknologioiden kehittämiseen liittyvillä pilotointi- ja kehitysympäristöillä luodaan perusta osaamisen kasvuksi.

Ohjelmalla vahvistetaan yritysten uudistumiskykyä huomioiden digitalisaation ja robotisaation luomat tehokkuusedut, virtuaalimaailman ja tekoälyn hyödyntäminen, integraatio eri laitteiden välillä, data-analytiikan ja big datan hyödyntäminen sekä dataan perustuvat uudet palvelut ja liiketoimintamallit. Lisäksi edistetään digitransformatiivisten yritysten perustamista ja kehittämistä osana digitalisaation synnyttämää liiketoimintamurrosta ja kasvu- ja kansainvälistymismahdollisuuksia.

Toimenpiteillä kehitetään myös älykkäitä ratkaisuja ja datan hyödyntämistä liikenteen ja liikkumisen, kuljetus- ja matkaketjujen sekä palvelujen saavutettavuuden tarpeisiin (ml. mobiilit ratkaisut). Ohjelman tavoitteena on edistää jo rakennettujen, tehokkaiden ja toimintavarmojen valokuituverkkojen ja niihin varattujen käyttöliittymien käyttöönottoa mm. tukemalla julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden alueellisen sekä kansallisen tason yhteistoimintaa. Digitaalisilla ratkaisuilla tuetaan monipaikkaista asumista sekä monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn ja etätönn tekemistä sekä opiskelua ajasta ja paikasta riippumattomasti. Digitaalinen siirtymä vauhdittaa siten laajasti myös vihreää siirtymää.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Digitalisaatio ja sitä hyödyntävät teknologiat

- edistetään digitalisaation hyödyntämistä TKI-toiminnassa, yksityisen ja julkisen sektorin haasteissa ja kehittämisessä, palveluiden kehittämisessä ja saavutettavuudessa, jatkuvassa oppimisessa sekä teknologisiin muroksiin liittyvien uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittämisessä
- tuetaan uusien digitaalisten työmenetelmien käyttöönottoa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
- edistetään digitalisaation ja sitä hyödyntävien teknologioiden soveltamista ja hyödyntämistä (esim. avoin data, robotiikka, automaatio, IoT, kyberturvallisuus, data-analytiikka, tekoäly)

- tuetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ja palvelujen yhteiskehittämistä ja parannetaan tietojen hyödynnettävyyttä kehittämällä yhteentoimivuutta
- tuetaan digitaalisten innovaatiokeskusten (digital innovation hub) käynnistämistä, kehittämistä ja yhteistyötä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin alueellisella tasolla
- tuetaan investointeja uusien digitaalisten ratkaisujen pilotointiin tukemalla esimerkiksi demonstraatio- ja laboratorioympäristöjä kehitysalustoina
- tuetaan digitaalisten teknologioiden soveltamista ja siihen liittyvää TKI-toimintaa
- edistetään jo rakennettujen tehokkaiden tietoliikenneverkkojen käyttöönottoa ja täysimääräistä hyödyntämistä kapasiteettia vaativien palvelujen välityskanavana
- tuetaan älykkään ja vähäpäästöisen liikkumisen innovaatioita ja digitalisaatiota
- tuetaan liikenteen datan reaaliaikaisuuden parantamista ja liikennepalveluja sekä tilanne- ja olosuhdetietoja koskevan tiedon edistämistä valtakunnallisella ja alueellisella tasolla
- tuetaan digitaalisuuden eri mahdollisuuksien tuomista palvelukenttään kuten virtuaalisuutta ja ennakoivien palvelujen kehittämistä dataa hyödyntämällä eri toimialoilla ja sektoreilla

Digitalisaation edistäminen yritystoiminnassa

- tuetaan uusien teknologioiden ja digitaalisten työkalujen ja tuotteiden, palvelujen ja liiketoimintamallien ja -prosessien kehittämistä, soveltamista ja käyttöönottoa yritysten, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä sekä vahvistetaan pk-yritysten kyber- ja tietoturva-alueita
- tuetaan pk-yritysten digitalisaatiota automaatioasteen nostamisessa, robotisaatiossa sekä uusien teknologioiden soveltamista ja käyttöönottoa yritysten, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä
- vahvistetaan pk-yritysten valmiuksia digitalisaatioon (esim. uudet digitaaliset tuotteet, palvelut, liiketoimintamallit ja -prosessit, tietoturva ja -suoja sekä kyberturvallisuus)
- tuetaan yritysten sähköistä liiketoiminnan, asiakaspalvelun ja teknologisen osaamisen kehittämistä ja teknologian käyttöönottoa

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena digitalisaation käyttö ja sen hyödyntämiseen liittyvä osaaminen on kasvanut ja eri toimijoiden yhteistyö lisääntynyt. Digitalisaation avulla on luotu uutta liiketoimintaa ja kasvua sekä tehostettu yhteiskunnan toimintoja. Tutkimuslaitosten tutkimusinfrastruktuurit ovat aikaisempaa laajemmin yhteiskäytössä. Digitaalisten innovaatiokeskusten toiminta palvelee yritysten digitalisaation tarpeita ja yritykset ovat kiinnittyneet eurooppalaisiin arvoverkostoihin. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämisen ja moniammatillisen yhteistyön tuloksena yhteiskunnan tarpeita vastaavien digitaalisten palvelujen ja palvelukanavien tarjonta sekä käyttöönotto ovat laajentuneet. Rakennetut valokuituverkot ovat kattavammin käytössä ja niiden päälle rakennettuja palveluja on laajasti tutkimuksen, elinkeinoelämän, opetuksen ja eri yhteiskunnan toimintojen käytössä. Paikkariippumattoman työn, etätöiden ja monipaikkaisen asumisen ja työn mahdollisuudet ovat aiempaa paremmat ja niitä hyödynnetään. Suomen asema digitalisaation edelläkävijänä on vahvistunut.

Tärkeimmät kohderyhmät (260/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, kehittämisyritykset, kunnat ja kuntayhtymät sekä näiden muodostamat verkostot ja

innovaatioekosysteemit, seurakunnat ja seurakuntayhtymät sekä yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys (921/2 000)

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa ohjelmaston yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Digitaalisten ympäristöjen, palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä niiden saavutettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Sukupuolenmukainen segregatio on digitalisaatioon liittyvillä toimialoilla tunnistettu ongelma, johon on kiinnitettävä huomiota. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

(827/2 000)

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian puitteissa kehitetään kaupunkiseutujen omiin vahvuusprofiileihin nojautuvia teemoja, kuten digitalisaatiota kaupunkiympäristön muutoksessa, robotiikkaa, digitaalisia oppimisympäristöjä sekä älykästä ja kestävä teollisuutta. Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian yleiskuvaus on esitetty erityistavoitteessa 1.1.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti uusien digitaalisten teknologioiden hyödyntäminen ja soveltaminen palveluiksi Itä- ja Pohjois-Suomen saavutettavuuden parantamiseksi kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, rakennettujen valokuituyhteyksien täysimääräinen hyödyntäminen, uusien teknologioiden hyödyntäminen etätyöskentelyn ja monipaikkaisuuden tukemisessa sekä kansalaisten, työntekijöiden, yritysten ja organisaatioiden digivalmiuksien ja -kyvykkyyksien vahvistaminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 707/2 000)

Digitalisaation edistämässä maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö perustuu älykkäässä erikoistumisessa ja maakuntastrategioissa tehtyihin valintoihin. Synergiahyötyjä saadaan tekemällä yhteistyötä maaseutuohjelmasta ja Suomen kansallisesta rahoituksesta vastaavien toimijoiden kanssa. Teknologian laajan käyttöönoton, digitaalisten valmiuksien ja digitaalisten innovaatiokeskittyminen kehittämisen kannalta tärkeää on kansainvälinen verkostoituminen. Tässä voidaan hyödyntää alueellisten kehitys- ja investointirahastojen ohella Horisontti Eurooppa ja digitaalinen Eurooppa -ohjelmia. Digitaalinen siirtymä tukee alueiden ilmastonmuutokseen vaikuttamisen tavoitteita ja toimia, edistää erityisesti arktisen alueen sopeutumista ilmastonmuutokseen ja vahvistaa arktisen alueen mainetta kestävän kehityksen edistäjänä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmasa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.2. tärkeitä teemoja ovat kansainvälisen EDIH-verkoston kehittäminen ja Itämeren alueen digitalisaatioon liittyvät kansainväliset yhteistyöhankkeet. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan esim. RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -ohjelman sekä Digitaalinen Eurooppa – ja Interregional Innovation Investments -ohjelmien puitteissa.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön. Esim. Itä- ja Pohjois-Suomi tekee tiivistä yhteistyötä Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan harvaan asuttujen alueiden kanssa digitalisaation etujen hyödynnettävyyden parantamiseksi.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tuotosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuosille 2024 ja 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.2

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
1.ii	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	39	169
					Siirtymä	156	679
					NSPA	82	356
1.ii	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	28	122
					Siirtymä	113	491
					NSPA	59	258
1.ii	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	11	47
					Siirtymä	43	188
					NSPA	23	98
1.ii	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa	kpl	Kehittyneet	267	1 163
					Siirtymä	632	2 749
					NSPA	103	446
1.ii	EAKR	RCO13	Yrityksille kehitettyjen digipalveluiden, -tuotteiden ja -prosessien arvo	euro	Kehittyneet	287 450	1 249 783
					Siirtymä	1 168 414	5 080 062
					NSPA	357 103	1 552 622
1.ii	EAKR	RCO14	Digipalvelujen, -tuotteiden ja -sovellusten kehittämiseen tukea saaneet julkiset laitokset	kpl	Kehittyneet	14	59
					Siirtymä	14	59
					NSPA	9	37
1.ii	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen aluekehitysstrategioiden puitteissa toteutettavien hankkeiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA	-	-
1.ii	EAKR	RCO75	Tuen piiriin kuuluvat yhden-netyt aluekehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA	-	-
1.ii	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat alustat tai verkostot	kpl	Kehittyneet	29	124
					Siirtymä	15	67
					NSPA	9	37
1.ii	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	57	247
					Siirtymä	134	582
					NSPA	19	82
1.ii	EAKR	NO04		kpl	Kehittyneet	85	371
					Siirtymä	147	641

			Digitaalisten innovaatiokeskittymien (DIH) palveluja käyttävät asiakkaat		NSPA	27	118
--	--	--	--	--	------	----	-----

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.2

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
1.ii	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	165
					Siirtymä	662
					NSPA	418
1.ii	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	36
					Siirtymä	144
					NSPA	77
1.ii	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	17
					Siirtymä	67
					NSPA	60
1.ii	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatio-ekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	470
					Siirtymä	507
					NSPA	209

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.ii	EAKR	004	Kehittyneet	299 938
			Siirtymä	1 817 679
			NSPA	1 006 061
1.ii	EAKR	013	Kehittyneet	1 649 659
			Siirtymä	9 997 233
			NSPA	5 533 335
1.ii	EAKR	015	Kehittyneet	1 724 644
			Siirtymä	10 451 652
			NSPA	5 784 850
1.ii	EAKR	018	Kehittyneet	1 874 613
			Siirtymä	11 360 492
			NSPA	6 287 880
1.ii	EAKR	019	Kehittyneet	824 830
			Siirtymä	4 998 616
			NSPA	2 766 667

1.ii	EAKR	094	Kehittyneet	74 985
			Siirtymä	454 420
			NSPA	251 515
1.ii	EAKR	095	Kehittyneet	449 907
			Siirtymä	2 726 518
			NSPA	1 509 091
1.ii	EAKR	119	Kehittyneet	149 969
			Siirtymä	908 839
			NSPA	503 030
1.ii	EAKR	120	Kehittyneet	449 907
			Siirtymä	2 726 518
			NSPA	1 509 091

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 004 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen, tutkimusinfrastruktuuri mukaan lukien, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
- 013 Pk-yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkko-yritykset ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa)
- 015 Pk-yritysten tai suurten yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkko-yritykset ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa) kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä tai energiatehokkuutta koskevien kriteerien mukaisesti
- 018 Tietotekniikkapalvelut ja digitaalisten taitojen ja digitaalisen osallisuuden sovellutukset
- 019 Sähköisen terveydenhuollon palvelut ja sovellukset (mukaan lukien sähköinen hoito, esineiden internet fyysistä aktiivisuutta ja tietotekniikka-avusteista asumista varten)
- 094 Liikenteen digitalisointi: maantiet
- 095 Liikenteen digitalisointi, kun tarkoituksena on osittain kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen: maantiet
- 119 Liikenteen digitalisointi: muut liikennemuodot
- 120 Liikenteen digitalisointi, kun tarkoituksena on osittain kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen: muut liikennemuodot

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.ii	EAKR	01	Kehittyneet	7 498 452
			Siirtymä	45 441 967
			NSPA	25 151 522

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.ii	EAKR	03	Kehittyneet	1 882 093

			Siirtymä	10 984 755
			NSPA	
1.ii	EAKR	33	Kehittyneet	5 616 359
			Siirtymä	34 457 212
			NSPA	25 151 522

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Yhdenneytyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.ii	EAKR	01	Kehittyneet	299 938
			Siirtymä	1 817 679
			NSPA	1 006 061
1.ii	EAKR	02	Kehittyneet	1 799 628
			Siirtymä	10 906 072
			NSPA	6 036 365
1.ii	EAKR	03	Kehittyneet	5 398 885
			Siirtymä	32 718 216
			NSPA	18 109 096

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Päättävöiteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.1.3 Erityistavoite 1.3: Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn parantaminen (1.iii)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(5 689/8 000)

Tavoitteena on pk-yritysten resurssiviisas kasvu koti- ja ulkomaanmarkkinoilla sekä toiminnan uudistuminen tukemalla niiden kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksia, liiketoimintaosaamista, digitalisaa-tiota sekä kasvua, uudistumista ja tuottavuutta edistäviä investointeja ja TKI-toimintaa. Tavoitteena on myös uudistaa liiketoimintamalleja esim. jakamis- ja alustataloudessa sekä datapohjaisissa pal-veluissa. Pk-yritysten yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen sekä liiketoimintaosaamisen pa-rantaminen erityisesti älykkään erikoistumisen kärkialoilla ovat myös keskeisiä tavoitteita. Tuettavien toimien tulee olla ilmastotavoitteiden ja Euroopan vihreän kasvun ohjelman ”do no significant harm” -periaatteen mukaisia.

Pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tavoitellaan lisäämällä yritysten kykyä ja valmiutta laa-jentaa yrityksen markkina-aluetta tukemalla investointeja ja kehittämishankkeita, parantamalla

liiketoimintaympäristöä sekä kehittämällä yritysklustereita, verkostoja ja muita yhteistyön muotoja. Kansainvälisiä rekrytointeja edistetään mm. älykkään erikoistumisen toimialoilla sekä työvoimapulasta kärsivillä aloilla. Yritysten innovointikykyä monipuolistetaan myös lieventämällä sukupuolten ammatillista eriytymistä. Yhteistyö korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa pk-yritystoimintaa.

Pk-yritysten innovointitoimintaa vahvistetaan mm. edistämällä tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, prototyyppejä, pilotointia, demonstrointia, skaalaamista ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa. Alueelliset kokeilut voivat toimia näitä tavoitteita tukevana alustana esimerkiksi julkisen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön puitteissa.

Toiminnassa huomioidaan maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden painoalat sekä maakuntaohjelmat. Älykäs erikoistuminen tukee pk-yritysten kasvun edellytyksiä lisäten mm. verkostoitumista ja yhteistyötä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Pk- yritysten kasvu ja kansainvälistyminen

- parannetaan pk-yritysten kasvu-, kansainvälistymis-, markkinointi- ja innovointivalmiuksia
- tuetaan pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevia, toimintaa uudistavia ja tuottavuutta lisääviä investointeja
- parannetaan pk-yritysten osaamista osana liiketoiminnan kehittämistä

Pk-yritysten TKI-toiminta

- tuetaan pk-yritysten tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja kaupallistamista sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien syntymistä huomioiden ilmasto-kestävyys
- tuetaan aktiivista innovaatiotoimintaa edistävien prosessien käyttöönottoa yrityksissä
- kehitetään kestävien uusien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yrityksissä sekä datan hyödyntämistä ja edistetään niihin liittyvää yritystoimintaa
- vahvistetaan hiilineutraaliin talouteen liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista ja kehitetään uusia tuote- ja palvelukonsepteja
- vahvistetaan pk-yritysten valmiuksia luovan osaamisen hyödyntämiseen (esim. uudet digitaaliset tuotteet, palvelut ja liiketoimintamallit, muotoiluosaaminen)
- tuetaan hiilineutraalisuus/vähähiilisyystvoitteiden mukaista toimintaa (ml. cleantech)

Uusi liiketoiminta ja verkostoitumisen edistäminen

- tuetaan uutta tai uudistuvaa liiketoimintaa sekä yritysten jatkuvuutta omistajavaihdoksia edistämällä, kehitetään uusia tapoja tukea uutta liiketoimintaa (ml. yrityskiihdyttämö- ja hautomomallit) ja luodaan yritysneuvontaan liittyviä uusia toimintamalleja
- kehitetään ekosysteemejä, osaamiskeskittymiä ja verkostoja sekä tuetaan muita yhteistyömuotoja, joihin voi osallistua myös suuria yrityksiä

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena pk-yritysten kasvu on nopeutunut ja tuottavuus on kasvanut sekä innovaatio-, liiketoiminta- ja kansainvälistymisosaaminen on lisääntynyt. Suomessa on enemmän kilpailukykyisiä yrityksiä, jotka hakevat kasvua, kansainvälistyvät, uudistavat liiketoimintamallejaan, lisäävät tuottavuuttaan, hyödyntävät luovaa osaamistaan, kehittävät innovaatioita markkinoille ja toimivat arververkostoissa. Uudet innovaatiot liittyvät esim. kiertotalouteen sekä hiilineutraaliin talouteen ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Lopputuloksena on myös enemmän yrityksiä, jotka hyödyntävät digitaalisuutta ja luovaa osaamista liiketoiminnassaan, lisäävät liikevaihtoaan sähköisten palvelujen ja tuotteiden avulla ja kehittävät liiketoimintaansa uudistuvan teknologian avulla.

Tärkeimmät kohderyhmät (149/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset. Myös kunnat, kehittämisyritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yhdistykset ja säätiöt voivat olla kohderyhminä.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys (1 097/2 000)

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa ohjelmaston yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus nähdään kehittämistoiminnassa voimavarana: monitahoisten haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan toisiaan täydentäviä, erilaisia näkökulmia.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoitainen, sukupuolenmukainen segregatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida. Mikäli tukien kohdistumisessa havaitaan sukupuolittaisia vinoutumia, voidaan tarvittaessa kohdistaa erityisiä hakuja tietyille toimialoille tai teemoille.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

(458/2 000)

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian puitteissa edistetään mm. yritysten uusia tuotantotapoja, palvelumalleja ja digitaalisia ratkaisuja ja älykkäästi uudistuvaa teollisuutta. Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian yleiskuvaus on esitetty erityistavoitteessa 1.1.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti alkavien ja toimivien yritysten kehittymisen ja investointien tukeminen sekä yritysten omistajavaihdosten edistäminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 582/2 000)

Maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö perustuu älykkäässä erikoistumisessa ja maakuntastrategioissa tehtyihin valintoihin. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta luontevaa.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa yhtenä näkökulmana voi olla toimintamalli, jossa pyritään tunnistamaan arktisella alueella toimivien kansainvälisten organisaatioiden tarpeita ja yhdistä-

mään ne suomalaisten pk-yritysten osaamiseen. Tätä kysyntää ja tarjontaa yhdistämään tulee kehittää uusia muotoja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Alkuperäiskansa saamelaiden perinnetiedon hyödyntäminen on välttämättömä perinteisten elinkeinojen **kehittämisessä muuttuvissa olosuhteissa**.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.3. tärkeänä teemana on tukea pk-yritysten ja niiden verkostojen kytkeytymistä Itämeren alueella toimiviin laajempiin arvoverkostoihin.

Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -hankkeiden ja esim. Industrial Transition -pilottien puitteissa. Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tuotosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuosille 2024 ja 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.3

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
1.iii	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	157	682
					Siirtymä	506	2 932
					NSPA	173	1 004
1.iii	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	104	453
					Siirtymä	377	2 184
					NSPA	135	780
1.iii	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	53	229
					Siirtymä	129	748
					NSPA	39	224
1.iii	EAKR	RCO05	Uudet tuella aikaansaadut yritykset	kpl	Kehittyneet	28	120
					Siirtymä	66	383
					NSPA	24	140
1.iii	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen aluekehitysstrategioiden puitteissa toteutettavien hankkeiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA		
1.iii	EAKR	RCO75	Tuen piiriin kuuluvat yhdennetyt aluekehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA		

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.3

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
1.iii	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	1 300
					Siirtymä	6 270
					NSPA	3 047
1.iii	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	127
					Siirtymä	612
					NSPA	302
1.iii	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	30
					Siirtymä	147
					NSPA	71
1.iii	EAKR	RCR19	Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto	kpl	Kehittyneet	111
					Siirtymä	536
					NSPA	189
1.iii	EAKR	NR03	Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan	kpl	Kehittyneet	318
					Siirtymä	1 533
					NSPA	590
1.iii	EAKR	NR05	Pk-yritykset, jotka aloittavat viennin tai laajentavat uudelle vientimarkkina-alueelle	kpl	Kehittyneet	174
					Siirtymä	304
					NSPA	304

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.iii	EAKR	013	Kehittyneet	424 912
			Siirtymä	2 575 045
			NSPA	1 425 253
1.iii	EAKR	015	Kehittyneet	849 825
			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.iii	EAKR	020	Kehittyneet	849 825
			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.iii	EAKR	021	Kehittyneet	9 560 526
			Siirtymä	57 938 508
			NSPA	32 068 190
1.iii	EAKR	023	Kehittyneet	849 825
			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.iii	EAKR	024	Kehittyneet	849 825

			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.iii	EAKR	025	Kehittyneet	1 062 281
			Siirtymä	6 437 612
			NSPA	3 563 132
1.iii	EAKR	026	Kehittyneet	849 825
			Siirtymä	5 150 090
			NSPA	2 850 506
1.iii	EAKR	027	Kehittyneet	1 487 193
			Siirtymä	9 012 657
			NSPA	4 988 385
1.iii	EAKR	028	Kehittyneet	1 274 737
			Siirtymä	7 725 134
			NSPA	4 275 759
1.iii	EAKR	029	Kehittyneet	3 186 842
			Siirtymä	19 312 836
			NSPA	10 689 397

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 013 Pk-yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkkoyrittäjät ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa)
- 015 Pk-yritysten tai suurten yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkkoyrittäjät ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa) kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä tai energiatehokkuutta koskevien kriteerien mukaisesti
- 020 Pk-yritysten liiketoimintainfrastruktuuri (myös teollisuusalueet)
- 021 Pk-yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen, mukaan lukien tuotannolliset investoinnit
- 023 Taitojen kehittäminen älykäästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia, yrittäjyyttä ja yritysten muutostajoustavuutta varten
- 024 Pitkälle kehitetyt tukipalvelut pk-yrityksille ja niiden ryhmittymille (myös johtamis-, markkinointi- ja suunnittelupalvelut)
- 025 Yrityshautomot, tuki spin-off- ja spin-out-yrityksille ja startup-yrityksille
- 026 Tuki innovaatioklustereille, myös yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja viranomaisten välisille innovaatioklustereille, ja yritysverkostot, jotka hyödyttävät pääasiassa pk-yrityksiä
- 027 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)
- 028 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeasteen koulutuksen välillä
- 029 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.iii	EAKR	01	Kehittyneet	21 245 613
			Siirtymä	128 752 241
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.iii	EAKR	03	Kehittyneet	2 634 930
			Siirtymä	15 378 657
			NSPA	
1.iii	EAKR	33	Kehittyneet	18 610 683
			Siirtymä	113 373 584
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Yhdenmetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.iii	EAKR	01	Kehittyneet	743 596
			Siirtymä	4 506 328
			NSPA	2 494 193
1.iii	EAKR	02	Kehittyneet	6 373 684
			Siirtymä	38 625 672
			NSPA	21 378 794
1.iii	EAKR	03	Kehittyneet	14 128 332
			Siirtymä	85 620 240
			NSPA	47 389 659

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Päättävöitteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.2. EAKR-Toimintalinja 2: Hiilineutraali Suomi

2.2.1 Erityistavoite 2.1: Energiatohokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (2.i)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 986/8 000)

Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen

Tavoitteena on edistää energiajärjestelmän muutosta, mikä tähtää kasvihuonekaasupäästöjen määrän nopeaan ja merkittävään vähenemiseen. Systeeminen muutos koskettaa erityisesti energiaintensiivistä teollisuutta, liikennettä, rakennuskantaa ja energiantuotantoa. Energiajärjestelmän muutos toteutuu sekä olemassa olevien ratkaisujen kehittämisen, että uusien innovaatioiden käyttöönoton kautta. Energiatehokkuuden kehittämisen keskeisenä tavoitteena on kasvihuonekaasupäästöjen kustannustehokas vähentäminen. Ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi energiaa on tärkeää säästää energiakustannusten alentamiseksi, resurssitehokkuuden lisäämiseksi ja uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseksi.

Erityistavoitteella edistetään pk-yritysten energiatehokkuutta sekä vahvistetaan innovointitoimintaa mm. kehittämällä energiatehokkaita ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä edistäviä tuotteita, materiaaleja, palveluja ja tuotantomenetelmiä, prototyyppejä, pilotointia, demonstrointia, skaalaimista ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa. Lisäksi edistetään kansainvälistymispotentiaalia omaavien liiketoimintakonseptien kehittämistä ja kaupallistamista.

Erityistavoitteessa tuetaan myös julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä (tutkimus- ja koulutussektori, elinkeinoelämä, kunnat ja kuntayhtymät) sekä kuntien ja julkisyhteisöjen investointien sekä innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä pilotointi- ja demonstrointialustana ja osaamisen kehittämistä uusimpien ratkaisujen käyttöön ottamiseksi.

Kohteena energiatehokkuuden kehittämisessä ovat myös rakennukset (ml. kulttuurihistoriallinen rakennuskanta) ja vähäpäästöinen liikenne. Rakennuskannassa on suuri potentiaali saavuttaa merkittäviä päästövähennyksiä öljynkäytön lopettamisella, energiatehokkuuden parantamisella, älyratkaisuilla sekä kasvattamalla rakennuskannan omaenergiatuotantoa.

Energiamurros tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia myös pienen mittakaavan ratkaisujen pilotointiin kotimarkkinoilla sekä uuteen liiketoimintaan kansainvälisillä markkinoilla. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti lähellä markkinoille tuloa olevien TKI-avausten tukemiseen sekä uusien, päästöjä vähentävien energiaratkaisujen pilotointiin, demonstrointiin ja käyttöönottoon EU-päästökaupan (ETS) ulkopuolisilla toimialoilla, kuten rakentaminen, rakennusten lämmitys, asuminen, liikenne, **maatalous** ja jätehuolto.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämien

Suomen kasvihuonekaasupäästöistä suurin osa on lähtöisin energiasektorilta. Luovuttaessa fossiilisten polttoaineiden käytöstä on tärkeää kehittää, demonstroida ja ottaa nopeasti käyttöön uusiutuvan energian ratkaisuja (mm. tuulivoima, aurinkoenergia, syvälämpö ja keskisyvät lämpökaivot, hukkalämpö ja teollisen luokan lämpöpumput). Energiaomavaraisuutta lisätään tukemalla hajautettuja ratkaisuja ja paikallisiin energialähteisiin pohjautuvaa kehittämistä.

Energiamurrosta nopeutetaan tukemalla hiilidioksidipäästöjen hyödyntämistä raaka-aineena; **sähköstä tuotteiksi** (Power to X) ja vetytalouden ratkaisujen laajamittaisempaa käyttöönottoa alueilla sekä edistämällä energian varastointiin ja kestävään akkuteknologiaan liittyvää TKI-toimintaa.

TKI-toimenpiteillä edistetään uusiutuvan energian käyttöä myös julkisella sektorilla, mm. kaukolämpöön ja siihen liittyvään sähkön tuotantoon liittyen. Ohjelmalla tuetaan lisäksi julkisen ja yksityisen

sektorin yhteiskehittämistä ja demonstrointia uuden teknologian ja liiketoiminnan edistämiseksi sekä vetovoimaisten osaamiskeskittymien vahvistumista ja kansainvälistä verkottumista.

Energiajärjestelmien yhdistyessä energiaverkkojen rooli korostuu, jotta energian muunto muodosta toiseen, varastointi ja kaksisuuntainen siirto onnistuvat. Murroksessa on siten huolehdittava myös energiaverkkojen investointi- ja toimintaedellytyksistä.

Toimenpiteillä kehitetään myös älykkäitä, hiilineutraalisuutta edistäviä ratkaisuja liikenteen ja liikkumisen sekä palvelujen saavutettavuuden tarpeisiin.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä edistävä TKI-toiminta

- tuetaan tutkimusperusteisten hiilineutraalien ratkaisujen, toimintamallien sekä demonstraatio-, tutkimus-, pilotointi- ja oppimisympäristöjen kehittämistä, käyttöönottoa ja yhteiskäyttöä
- edistetään ja tuetaan energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaa yhteistyötä yrityssektorin, kuntien, tutkimustahojen ja kolmannen sektorin kanssa ml. rakennuskannan oma-energiatuotanto sekä hiilen talteenotto ja hyödyntäminen raaka-aineena
- kehitetään energiatehokkuuteen liittyvää korjausrakentamisosaamista (ml. kulttuurihistoriallinen rakennuskanta)
- edistetään rakennusten energia- ja materiaalitehokkuutta ja älyratkaisuja
- tuetaan vähähiiliseen teknologiaan, hukkalämpöön sekä päästöttömiin ja älykkäisiin energiajärjestelmiin liittyvää TKI-toimintaa ja -infrastruktuureja
- edistetään puhtaisiin energialähteisiin, hajautettuun energiantuotantoon sekä energian tuotannon monipuolistamiseen (mm. geotermisen lämmön hyödyntäminen, pumppuvoimaloiden edistäminen, aurinkoenergia, hybridilämpöjärjestelmät, tuulienergia, energian varastointi) liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä
- kehitetään uusiutuvaan energiaan liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia ja teknologiaa (mm. biokaasu, uusiutuva LBG)
- edistetään älykkäiden ja kustannustehokkaiden energiajärjestelmien ja -verkkojen kehittämistä
- kehitetään energian varastointia (mm. kestävä akkuteknologia ja akkuklusteri)
- edistetään **sähköstä tuotteiksi** (Power to X) -ratkaisuihin, vetytalouteen ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä sekä paikallisia demonstraatiohankkeita

Energia- ja materiaalitehokkuuden edistäminen yritystoiminnassa

- kehitetään hiilineutraaliin talouteen liittyvien uusien energia- ja materiaalitehokkuutta parantavien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yrityksissä sekä edistetään niihin liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista
- tuetaan pk-yritysten hiilineutraalisuutta edistävien tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pilotointia ja kaupallistamista (esim. liikenne ja viisas liikkuminen, rakentaminen ja kiinteistöjen hallinta, uudet energiaratkaisut)
- tuetaan korkean jalostusasteen tuotteiden kehittämistä
- edistetään teollisuuden prosessien ja koneiden sähköistämistä ja energiaomavaraisuuden parantamista, energia- ja materiaalitehokkuuden kehittämistä sekä kiertotalouden ja digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa
- lisätään alueiden ja elinkeinoelämän tietämystä energiaratkaisuista ja -tehokkuudesta

Tavoitteena hiilineutraalisuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

- edistetään elinkeinoelämäverkottunutta tutkimusta, yhteiskehittämistä ja julkisia innovatiivisia hankintoja energiansäästön ja energiatehokkuuden parantamiseksi
- kehitetään puurakentamista, rakentamisen kestävyyttä ja pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja tuotantotapoja sekä rakentamisen ja rakennusten käytön energia- ja materiaalitehokkuutta huomioiden rakennusten koko elinkaari
- kehitetään työkaluja hiilineutraalisuustavoitteiden monitorointiin ja seurantaan osana kilpailukykyisten tuotteiden, palvelujen ja ratkaisujen kehittämistä sekä elinkeinoelämälähtöistä tutkimusta
- kehitetään kunnille ja yrityksille keinoja hyödyntää vertailukelpoista päästödataa ja tietoa erilaisten toimenpiteiden potentiaalisista päästövähennyksistä, kustannuksista ja hyödyistä erityisesti energia-asioissa
- tuetaan liikenteen energiatarpeen vähentämistä sekä liikennejärjestelmien strategista suunnittelua kehittämällä uusia tuote- ja palvelukonsepteja sekä älykkäitä ratkaisuja liikenteen, kestävästä liikkumisesta ja saavutettavuuden tarpeisiin
- kehitetään uusiutuvia ja vaihtoehtoisia voimanlähteitä käyttäviä liikennemuotoja
- edistetään kestäviä julkisia hankintoja energia- ja liikennealalla, ml. ilmastokriteerien käyttö

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena alueet ja yritykset ovat tehneet merkittävän energiatehokkuusreformin. Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet alueilla merkittävästi. Uusiutuvien kotimaisten energiamuotojen hyödyntäminen on lisääntynyt ja monipuolistunut ja niillä on korvattu fossiilisia tuotantomuotoja. Älykkäät energiaverkot ja kulutuksen ohjaus on otettu laajasti käyttöön. Kotimaan markkinoilla osoitettujen referenssien tuella pk-yritysten arvoverkostojen vienti on kasvanut ja on kehitetty uusia vähähiilisiä vientituotteita.

Tärkeimmät kohderyhmät (/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, kehittämissyhtiöt, kunnat, kaupungit ja kuntayhtymät, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, seurakunnat ja seurakuntayhtymät sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla eri alojen segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppisiin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

(655/2 000)

Kestävä kaupunkikehittämisen ITI-strategian puitteissa kehitetään mm. rakennusten, energian ja kaupunki-infran ratkaisuja ja kestäviä ja älykkäitä energijärjestelmiä. Kestävä kaupunkikehittämisen ITI-strategian yleiskuvaus on esitetty erityistavoitteessa 1.1.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti yhteiskunnan sähköistymisen edistäminen, uusiutuvien energiamuotojen edistäminen, uusiutuvaa energiaa ja vaihtoehtoisia voimanlähteitä käyttävien liikennemuotojen kehittäminen sekä tankkausverkostojen suunnittelu, kehittäminen ja käyttöönoton tuki (sähköautojen lataus ja kaasuautojen tankkaus) sekä puurakentamisen TKI- ja kansainvälisyshankkeet.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 794/2 000)

Hiilineutraalisuuden edistämiseen tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä. *Maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö* rakentuu luontevasti yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen ja kansallisen TKI-tiekartan pohjalta. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien yhteistyötä tukee yhteinen älykkään erikoistumisen strategia, jossa on perustana kestävän kehityksen hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla.

EU:n kolmannen arktisen tiedonannon lähtökohta on ilmastokestävyyden osalta yhtenevä Itämeren alueen strategian kanssa. Arktisen luonnonympäristön erityispiirteet vaativat erityistoimia ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Tiedonannossa kestävä kehitys on yksi pääteemoista. Osana sitä kehitetään erilaisia vihreän ja sinisen talouden teknologisia ratkaisuja, kuten esimerkiksi monilähteisiä energijärjestelmiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmasa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

EU:n Itämeren alueen strategiassa energiatehokkuutta parannetaan alueilla tehostamalla alueiden välistä yhteistyötä, yhdentämällä kaasun- ja sähkömarkkinoita sekä kehittämällä ilmastokestävää energiainfrastruktuuria. Yksi keskeinen toimi on uusiutuvan energian osuuden lisääminen.

Itämeren alueen strategiaan on integroitu EU:n tavoite ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä sekä EU:n kestävän kehityksen tavoitteet. Toimenpiteet ovat pääosin yhtenevät tämän ohjelman tavoitteiden kanssa. Niillä edistetään mm. ekosysteemien sietokykyä ilmastomuutoksessa sekä ilmastokestävän ja sopeutuvan biotalouden kehittämistä.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
2.i	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	21	92
					Siirtymä	85	369
					NSPA	45	195
2.i	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	17	73
					Siirtymä	67	292
					NSPA	41	178
2.i	EAKR	RCO04		kpl	Kehittyneet	4	19

Erityis- tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
			Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset		Siirtymä	18	77
					NSPA	4	17
2.i	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa	kpl	Kehittyneet	100	434
					Siirtymä	252	1 097
					NSPA	124	538
2.i	EAKR	NO01	TKI-infrastruktuuri-investoinnit	euro	Kehittyneet	137 680	598 607
					Siirtymä	558 767	2 429 422
					NSPA	455 714	1 981 366
2.i	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat uudet alustat tai verkostot	kpl	Kehittyneet	26	113
					Siirtymä	57	249
					NSPA	40	176
2.i	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	205	891
					Siirtymä	187	812
					NSPA	43	186

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
2.i	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	134
					Siirtymä	535
					NSPA	449
2.i	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	56
					Siirtymä	224
					NSPA	167
2.i	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	11
					Siirtymä	45
					NSPA	30
2.i	EAKR	RCR19	Yritykset, joilla on kasvanut liikevaihto	kpl	Kehittyneet	678
					Siirtymä	1 040
					NSPA	522
2.i	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	32
					Siirtymä	126
					NSPA	79
2.i	EAKR	NR05	Pk-yritykset, jotka aloittavat viennin tai laajentavat uudelle vientimarkkina-alueelle	kpl	Kehittyneet	19
					Siirtymä	78
					NSPA	39
2.i	EAKR	NR06	Yrityksissä säästetty energia	Mwh/v	Kehittyneet	41 200
					Siirtymä	164 938
					NSPA	75 165
2.i	EAKR	NR07	Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	kpl	Kehittyneet	227
					Siirtymä	646

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
					NSPA	474
2.i	EAKR	NR08	Päästövähennyksiä, energiatehokkuutta tai uusiutuvaa energiaa edistävät demonstraatiot	kpl	Kehittyneet	246
					Siirtymä	457
					NSPA	363
2.i	EAKR	NR09	Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa	kpl	Kehittyneet	39
					Siirtymä	158
					NSPA	83

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.i	EAKR	004	Kehittyneet	91 053
			Siirtymä	551 795
			NSPA	424 956
2.i	EAKR	029	Kehittyneet	2 822 631
			Siirtymä	17 105 655
			NSPA	13 173 621
2.i	EAKR	038	Kehittyneet	1 274 737
			Siirtymä	7 725 134
			NSPA	5 949 377
2.i	EAKR	040	Kehittyneet	546 316
			Siirtymä	3 310 772
			NSPA	2 549 733
2.i	EAKR	041	Kehittyneet	182 105
			Siirtymä	1 103 591
			NSPA	849 911
2.i	EAKR	042	Kehittyneet	182 105
			Siirtymä	1 103 591
			NSPA	849 911
2.i	EAKR	044	Kehittyneet	455 263
			Siirtymä	2 758 977
			NSPA	2 124 778
2.i	EAKR	045	Kehittyneet	455 263
			Siirtymä	2 758 977
			NSPA	2 124 778
2.i	EAKR	046	Kehittyneet	546 316
			Siirtymä	3 310 772
			NSPA	2 549 733
2.i	EAKR	049	Kehittyneet	91 053

			Siirtymä	551 795
			NSPA	424 956
2.i	EAKR	050	Kehittyneet	91 053
			Siirtymä	551 795
			NSPA	424 956
2.i	EAKR	052	Kehittyneet	819 474
			Siirtymä	4 966 158
			NSPA	3 824 600
2.i	EAKR	053	Kehittyneet	728 421
			Siirtymä	4 414 363
			NSPA	3 399 644
2.i	EAKR	075	Kehittyneet	819 474
			Siirtymä	4 966 158
			NSPA	3 824 600

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 004 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen, tutkimusinfrastruktuuri mukaan lukien, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
- 029 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen
- 038 Energiatohokkuus ja esittelyhankkeet pk-yrityksissä ja tukitoimenpiteet
- 040 Energiatohokkuus ja esittelyhankkeet pk-yrityksissä tai suurissa yrityksissä ja tukitoimenpiteet energiatehokkuuskriteerien mukaisesti
- 041 Asuntokannan energiatehokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet
- 042 Asuntokannan energiatehokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet energiatehokkuuskriteerien mukaisesti
- 044 Julkisen infrastruktuurin energiatehokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet
- 045 Julkisen infrastruktuurin energiatehokkuutta parantava peruskorjaus tai sitä koskevat energiatehokkuustoimenpiteet, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet energiatehokkuuskriteerien mukaisesti
- 046 Tuki yhteisöille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta, mukaan lukien tiedotustoimet
- 049 Uusiutuvat energialähteet: biomassa
- 050 Uusiutuvat energialähteet: biomassa, jonka avulla voidaan saavuttaa merkittävät kasvihuonekaasupäästöjen vähennykset
- 052 Muut uusiutuvat energialähteet (myös geoterminen energia)
- 053 Älykkäät energiajärjestelmät (myös älykkäät verkot ja tieto- ja viestintätekniiset järjestelmät) ja niihin liittyvä varastointi
- 075 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.i	EAKR	01	Kehittyneet	9 105 262
			Siirtymä	55 179 532
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.i	EAKR	03	Kehittyneet	1 756 620
			Siirtymä	10 252 438
			NSPA	
2.i	EAKR	33	Kehittyneet	7 348 643
			Siirtymä	44 927 094
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Yhdenmetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.i	EAKR	01	Kehittyneet	273 158
			Siirtymä	1 655 386
			NSPA	1 274 867
2.i	EAKR	02	Kehittyneet	3 186 842
			Siirtymä	19 312 836
			NSPA	14 873 443
2.i	EAKR	03	Kehittyneet	5 645 263
			Siirtymä	34 211 310
			NSPA	26 347 242

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Päättävöitteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.2.2 Erityistavoite 2.2: Ilmastönmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (2.iv)

Rahastöjen tukitoimet**Tukitoimien tyypit**

(7 998/8 000)

Ilmastönmuutokseen sopeutuminen on aktiivista varautumista ilmastönmuutoksen vaikutuksiin, kielteisten vaikutusten ennakointia ja vähentämistä sekä myönteisten vaikutusten luomisiin mahdollisuuksiin tarttumista. Sopeutuminen on ilmastönmuutoksen hillintään tähtäävien toimien

rinnalla välttämätöntä. Yhteiskunnan yleisesti hyvästä varautumisen tasosta huolimatta alueet, elinkeinot ja väestöryhmät ovat haavoittuvia ja alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille.

Kansallisen sää- ja ilmastoriskiarvion mukaan ilmastonmuutos vaikuttaa mm. luonnonvarojen kestävä-
n käytön ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä yhdyskuntiin (mm. rakennetun ja
kulttuuriympäristön sekä liikenneväylien kunto ja rasitus, rakentaminen, asuinympäristöjen laatu ja
turvallisuus). Ilmastonmuutoksen suorien vaikutusten lisäksi on sopeuduttava välillisiin vaikutuksiin,
joita heijastuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja elinkeinoelämään mm. raaka-aineiden saatavuuden,
alihankintaketjujen ja logistiikan sekä ihmis- ja rahavirtojen kautta. Haittojen ehkäisemiseksi vaadi-
taan suunnitelmallista sopeutumista.

Suomessa kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman tavoitteena on, että yhteiskun-
nalla on kyky sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallita niihin liittyvät riskit.

Kansallisessa riskiarvioinnissa on tunnistettu ilmastonmuutoksen vaikutuksia kuten lisääntyneet /
pitkittyneet kuivuuskaudet, voimakkaat tuulet sekä metsäpalot, joiden yhteisvaikutukset voivat
kertautua ja ketjuuntua aiheuttaen laajamittaista haittaa useille eri sektoreille ja toimialoille.
Yhteisvaikutuksiin ja vaikutusketjuihin liittyvien riskien muodostuminen kytkeytyy myös laajemmin
yhteiskunnan kehitykseen.

Energia- ja vesihuoltoverkot, jätehuolto ja ruokaturva ovat sopeutumiskyvyn näkökulmasta kriittisiä
alueita. Sopeutumiseen on käytössä runsaasti erityyppisiä toimia, kuten erilaiset äärimmäisiin sää-
ja vesioloihin liittyvät ennakkojärjestelmät, ohjeistukset ja varautumissuunnitelmat, käyttä-
ytymisen muuttamiseen tähtäävä tiedotus, infrastruktuurin kuten vesi-, energia-, liikenne- ja viestintä-
verkkojen ilmastokestävyyden parantaminen sekä seurantajärjestelmät nopean reagoinnin mahdol-
listamiseksi. On tärkeää huomioida paitsi lyhyen aikavälin myös usein haastavammat pitkän
aikavälin toimenpiteet.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen edistää yritysten kestävästä kasvusta ja vaikuttaa alueiden viihty-
vyyteen ja turvallisuuteen. Riskien arviointi ja sopeutuminen auttavat yrityksiä ennakoimaan
tuotanto- ja kustannusrakenteen muutoksia, asiakkaiden odotusten ja kysynnän vaihtelua,
arvioimaan investointien kannattavuutta sekä erottautumaan kilpailijoista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät innovaatiot voivat olla Suomelle globaali kilpailukyky-
tekijä. Ilmastoriskien hallinnan ratkaisuille on kasvava tarve, joka tarjoaa mahdollisuuksia suoma-
laisen teknologian ja osaamisen vientiin. Tulevaisuudessa Suomen houkuttelevuus sijoitusympäris-
tönä voi kasvaa vakaiden olosuhteiden ja luonnonympäristön ansiosta, mikä luo mahdollisuuksia
suunnata taloudellista kasvua myös kasvukeskusten ulkopuolelle.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa alueilla ja paikallisesti kehitettävät ja toteutettavat käytännön
toimet ja ratkaisut ovat avainasemassa. Ilmastoriskien hallinta on vielä puutteellista eikä sopeutumi-
sen suunnitteluun ja toimeenpanoon ole panostettu riittävästi, jotta ilmastonmuutoksen haitallisia
vaikutuksia voitaisiin tehokkaasti vähentää. Erityisesti alue- ja paikallistasolla tulee kehittää toimi-
joiden tietoisuutta ja valmiuksia ilmastoriskien hallitsemiseksi ja ilmastokestävyyden parantamiseksi
toimijalähtöisesti.

Alueilla, joilla sopeutuminen on jo integroitu osaksi maakunnallista ilmastostrategiaa, on panostet-
tava niiden toimeenpanoon. Ilmastostrategioissa ei kuitenkaan ole aina huomioitu ilmastonmuutok-
seen sopeutumista osana alueellista ilmastotyötä. Valtakunnallisesti koordinoitulle strategiselle

suunnittelulle on tarvetta alueellisella ja paikallisella tasolla, jotta sopeutumistoimissa voidaan huomioida alueiden ominaisuudet ja erityistarpeet ja suunnata toimia niiden mukaisesti. Strategia- ja suunnittelutyössä tulee tuoda yhteen toimijat eri sektoreilta ja tunnistaa ilmastonmuutoksen luomia mahdollisuuksia liiketoiminnan kehittämiseen yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen ja siihen sopeutumiseen liittyvä TKI-toiminta

- tuetaan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla yritysten ja alueellisten pilotointi- ja kokeiluympäristöjen kehittämistä ilmastokestävyyden takaamiseksi
- kehitetään työvälineitä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskienhallintaan liittyvien suunnittelukäytäntöjen ja -prosessien kehittämiseen alueellisille ja paikallisille toimijoille ilmatoriskien ja niiden vaikutusten ennakointiin ja hallintaan
- kehitetään innovatiivisia menetelmiä, teknologioita ja tuotteita, joiden avulla edistetään sopeutumista ilmastonmuutokseen ja varautumista sään ääri-ilmiöihin sekä edistetään niihin liittyvää liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia
- kehitetään innovatiivisia menetelmiä elinkeinotoiminnasta vesiin ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien ympäristöhaittojen ja -riskien vähentämiseksi
- vahvistetaan monihyötyisten viherrakenteiden ja luontopohjaisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, sekä edistetään niihin liittyvää liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia
- vahvistetaan kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä

Ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen ja siihen sopeutumiseen liittyvä yritystoiminta

- tuetaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, ympäristöhaittojen ja –riskien vähentämiseen sekä vähäpäästöisyyteen liittyvien älykkäiden ratkaisujen ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä, pilotointia ja skaalautumista kasvavaksi liiketoiminnaksi
- tuetaan pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä ja kaupallistamista sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien kehittämistä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskien ehkäisemiseen
- kehitetään ilmastonmuutoksen edellyttämiä turvallisuuteen ja katastrofivalmiuteen liittyviä tuotteita ja ratkaisuja, ml. digitekniikka
- tuetaan elinkeinoelämää ja yrityksiä tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa kehittämään toimintamalleja ilmatoriskien hallitsemiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, huomioiden myös hiilensidonta, luonnon monimuotoisuus, vesiensuojelu ja kulttuuriympäristö
- tuetaan elinkeinon sopeutumista ilmastonmuutokseen, ml. perinteiset ja saamelaiselinkeinot
- tuetaan ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioivan kestävä luontomatkailun ja siihen liittyvien ekosysteemipalvelujen kehittämistä (mm. pohjoisen muuttuvat lumiolosuhteet ja lumettomuus eteläisessä ja läntisessä Suomessa)
- edistetään ekosysteemipalvelujen hyödyntämiseen liittyvää yritystoimintaa

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvä suunnittelu, toimeenpano ja tiedotus

- tuetaan alueellisten ja paikallisten sopeutumisstrategioiden sekä -suunnitelmien valmistelua huomioiden ilmastonmuutoksen vaikutusten ja sopeutumistarpeiden alueelliset erot (mm. elinkeinorakenne)

- lisätään neuvontaa ja tukea ilmastotyön (sopeutuminen ja hillintä) organisoitumisessa ja resursoinnissa, ml. ilmastotiekarttojen valmistelu, tukiverkostot ja strateginen ja viestinnällinen tuki toimeenpanolle
- edistetään kestävien julkisten hankintojen kehittämistä, ml. ilmastokriteerien käyttö, hankintojen uudelleensuuntaus ilmastoystävällisiin ja ilmastomuutokseen sopeutumista tukeviin vaihtoehtoihin
- vahvistetaan alueellisten elinkeinojen logistiikkareittien ilmastokestävyttä mm. tieverkon kuntokartoitusten ja tienpidon suunnitelmien kehittämisellä ilmastomuutoksen vaikutukset huomioiden
- vahvistetaan ennakointi- ja riskienhallintaosaamista sekä turvallisuusalan suunnittelua ja pilotoitintia

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena tuloksena alueellisen ja paikallisen ilmastotyön kokonaisuus on vahvistunut ja alueiden, ja kuntien paikallisyhteisöjen ennakointi- ja varautumisvalmius ilmastoriskeihin on parantunut merkittävästi. Toiminnalla on kehitetty alueiden tarpeisiin ja erityispiirteisiin vastaavia ratkaisuja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi ja yritykset ovat kehittäneet uutta liiketoimintaa. Yritysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytykset ovat parantuneet ilmastomuutokseen varautumisen ja sopeutumisen ansiosta ja yritykset pystyvät ennakoimaan ilmastomuutoksen vaikutuksia liiketoimintaansa.

Tärkeimmät kohderyhmät (204/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, kunnat ja kuntayhtymät, maakunnan liitot ja muut alueelliset toimijat, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja kehitysyhtiöt, työmarkkina- ja muut järjestöt, yhdistykset ja paikalliset toimijat

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys (712/2 000)

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Erityistavoitteen hankkeissa tulee myös tunnistaa se, että ilmastomuutoksen vaikutukset voivat kohdistua eri ihmisryhmiin hyvin eri tavoilla.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla eri alojen segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppisiin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä. Henkilöitä koskevien seuraintaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö (387/2 000)

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella tuettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittäminen ja kaupallistaminen sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien kehittäminen ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja riskien ehkäisemiseen sekä elinkeinojen ilmastomuutokseen sopeutumisen tukeminen, ml. saamelaiselinkeinot ja luontomatkailun kehittäminen, ml. reitistöt.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 794/2 000)

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Ylimaakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvän strategiatyön käytännön toteutuksen kautta. Ilmastonmuutokseen liittyen on luontevaa koordinoita toimenpiteitä myös muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä paremman vaikuttavuuden aikaansaamiseksi.

Ilmastonmuutos kohdistuu erittäin merkittävästi maan pohjoisosiin. Suomen arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen luonnonympäristön hauraus on alueen erityispiirre esimerkiksi luonnon monimuotoisuuteen ja säiden vaihteluun liittyen, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Arktisella alueella on erityisiä sopeutumistarpeita liittyen mm. luontoon pohjautuviin elinkeinoihin ja matkailuun, alkuperäiskansojen kulttuuriin ja elinkeinoihin sekä vieraslajien torjuntaan.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Strategian kolmas tavoite hyvinvoinnin lisäämisestä kattaa myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen. Itämeri-yhteistyössä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen keskeisiä toimia ovat tulvariskien hallinnan kehittäminen ja ilmastonmuutoksen kiihdyttämien ravinnevalumien hallinta.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
2.iv	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	16	69
					Siirtymä	37	163
					NSPA	21	92
2.iv	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	9	38
					Siirtymä	35	151
					NSPA	17	76
2.iv	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	7	31
					Siirtymä	3	12
					NSPA	4	16
2.iv	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa	kpl	Kehittyneet	69	299
					Siirtymä	171	742
					NSPA	46	198
2.iv	EAKR	RCO27	Kansalliset/alueelliset/paikalliset ilmastonmuutokseen sopeutumisen strategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	3	8
					NSPA	-	6
2.iv	EAKR	NO02		kpl	Kehittyneet	9	40

Erityista-voite	Ra-hasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
			Yhteiskehittämistä tukevat alustat ja verkostot		Siirtymä	20	88
					NSPA	14	62

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
2.iv	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	53
					Siirtymä	213
					NSPA	151
2.iv	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatio-ekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	311
					Siirtymä	249
					NSPA	144
2.iv	EAKR	NR10	Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tehdyt uudet ratkaisut	kpl	Kehittyneet	80
					Siirtymä	228
					NSPA	167

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.iv	EAKR	029	Kehittyneet	1 221 176
			Siirtymä	7 400 549
			NSPA	5 699 403
2.iv	EAKR	046	Kehittyneet	706 997
			Siirtymä	4 284 528
			NSPA	3 299 655
2.iv	EAKR	058	Kehittyneet	64 272
			Siirtymä	389 503
			NSPA	299 969
2.iv	EAKR	060	Kehittyneet	32 136
			Siirtymä	194 751
			NSPA	149 984
2.iv	EAKR	064	Kehittyneet	160 681
			Siirtymä	973 756
			NSPA	749 921
2.iv	EAKR	075	Kehittyneet	417 771
			Siirtymä	2 531 767
			NSPA	1 949 796
2.iv	EAKR	078	Kehittyneet	224 954

			Siirtymä	1 363 259
			NSPA	1 049 890
2.iv	EAKR	079	Kehittyneet	224 954
			Siirtymä	1 363 259
			NSPA	1 049 890
2.iv	EAKR	167	Kehittyneet	160 681
			Siirtymä	973 756
			NSPA	749 921

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 029 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen
- 046 Tuki yhteisöille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta, mukaan lukien tiedotustoimet
- 058 Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat toimenpiteet sekä ilmastoon liittyvien riskien torjuminen ja hallinnointi: tulvat ja maanvyörymät (myös tietoisuuden lisääminen, pelastuspalvelu sekä katastrofien hallintajärjestelmät ja -infrastruktuurit ja ekosysteemilähtöiset lähestymistavat)
- 060 Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat toimenpiteet sekä ilmastoon liittyvien riskien torjuminen ja hallinnointi: muut, esim. myrskyt ja kuivuus (myös tietoisuuden lisääminen, pelastuspalvelu sekä katastrofien hallintajärjestelmät ja -infrastruktuurit ja ekosysteemilähtöiset lähestymistavat)
- 064 Vesihuolto ja vesivarojen suojeleminen (myös vesipiirien hoito, erityistoimenpiteet ilmastonmuutokseen sopeutumisiksi, uudelleenkäyttö, vuotojen vähentäminen)
- 075 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle
- 078 Natura 2000 -alueiden suojeleminen, ennallistaminen ja kestävä käyttö
- 079 Luonnon ja luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, luonnonperintö ja luonnonvarat, vihreä ja sininen infrastruktuuri
- 167 Luonnonperinnön ja ekomatkailun suojeleminen, kehittäminen ja edistäminen muuten kuin Natura 2000 -alueiden yhteydessä

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.iv	EAKR	01	Kehittyneet	3 213 622
			Siirtymä	19 475 129
			NSPA	14 998 430

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.iv	EAKR	33	Kehittyneet	3 213 622
			Siirtymä	19 475 129
			NSPA	14 998 430

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.iv	EAKR	01	Kehittyneet	160 681
			Siirtymä	973 756
			NSPA	749 921
2.iv	EAKR	02	Kehittyneet	803 406
			Siirtymä	4 868 782
			NSPA	3 749 607
2.iv	EAKR	03	Kehittyneet	2 249 535
			Siirtymä	13 632 590
			NSPA	10 498 901

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Päättävöiteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.2.3 Erityistavoite 2.3: Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen (2.vi)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 994/8 000)

Hiilineutraali kiertotalous vähentää materiaalihävikkiä, päästöjä ja kuljetustarpeita sekä parantaa yritysten kilpailukykyä ja vastaa kuluttajien tarpeisiin.

Luonnonvarojen kestävä ja säästeliäs käyttö sekä materiaalitehokkuuden edistäminen eri tuotantoprosesseissa aina energiantuotannosta kaivosteollisuuteen sekä julkisen sektorin toiminnassa ovat kiertotalouden keskeisiä tavoitteita. Tuotantoprosesseissa käytettävistä raaka-aineista tulee saada mahdollisimman suurta lisäarvoa; tavoite on teollisissa symbiooseissa ja suljetuissa kierroissa, jossa materiaalit ja resurssit kiertävät eri käyttötarkoituksissa pitkään, läpinäkyvästi ja turvallisesti.

Kiertotaloudessa materiaalien arvon ja laadun tulee säilyä myös seuraavaa käyttötarkoitusta varten. Tuotteiden korkean jalostusarvon tavoittelu ja peräkkäiset elinkaaret liittyvät olennaisesti luonnonvarojen kestävään käyttöön. Korkean jalostusasteen biopohjaisilla tuotteilla ja materiaaleilla on tärkeä rooli fossiilisten ja rajallisten luonnonvarojen käytön vähentämisessä.

Kiertotalouden edellytyksenä on perinteiset rajat ylittävä yhteistyö eri toimijoiden, sektoreiden ja yritysten välillä. Kunnat ja alueet toimivat innovatiivisten hiilineutraalien elinkeinojen ja kiertotalouden kasvualustoina luoden ekosysteemejä, joissa kehitetyt ilmastoratkaisut pienentävät tuotannon ja kulutuksen hiilijalanjälkeä ja optimoivat materiaalien käyttöä.

Osa kiertotaloutta ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä on myös jätteen synnyn ehkäisy. Tuotteiden valmistusprosessit kuluttavat sekä energiaa että luonnonvaroja ja jätettä syntyy tuotannon eri vaiheissa sekä tuotteiden elinkaaren lopussa. Kulutuksen vähentäminen on yksi ratkaisu luonnonvarojen kestäväään käyttöön, joten on kannustettava pitkäikäisiin, korjattaviin ja uudelleenkäytettäviin tuotteisiin sekä jakamistalouden toimintamalleihin. Tulevaisuudessa voidaan siirtyä raaka-aineiden käyttöön pohjautuvasta liiketoiminnasta kohti palveluliiketoimintaa.

Kiertotalouden vauhdittamiseksi tarvitaan tutkittuun tietoon pohjautuvien kierrätysmateriaalien turvallista käyttöä. Raaka-aineiden ja tuotteiden elinkaarta pidentävät innovaatiot edellyttävät yhteistyötä julkisen, yksityisen ja usein myös kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Eri toimijoiden kohtaamiset edistävät uusien jatkojalostus- ja kierrätysliiketoiminnan verkostojen syntymistä. Kunnilla on tärkeä rooli asukkaiden osallistamisessa ja sitouttamisessa kiertotalouteen.

Erilaiset tietotekniset ratkaisut, palvelumuotoilu, avoin data ja digitaaliset vaihdanta- ja informaatioalustat tuovat uusia mahdollisuuksia vauhdittaa kiertotaloutta. Tulee myös kehittää mm. materiaalien jäljitettävyyttä, vaihdantaa sekä materiaalivirtoja optimoivia järjestelmiä, jotka turvaavat myös toiminnan eettisyyden ja haitallisten aineiden poistamisen kierrosta.

Tavoitteena on edistää pk-yritysten kansainvälistymispotentiaalia omaavien kiertotalousliiketoimintakonseptien kehittämistä ja kaupallistamista. Kiertotalouden ja resurssiviisauden toteutumista edistetään myös tukemalla mm. yritysten investointeja tuotannon sivuvirtojen ja teollisuus- ja yhdyskuntajätteiden jatkokäsittelyyn ja hyödyntämiseen.

Teollisissa kiertotalousratkaisuissa suuryritykset ovat merkittäviä kehittämiskumppaneita sekä materiaalivirtojen hallinnan että laajojen, kansainvälisten verkostojen kautta, jotka nopeuttavat uusien ratkaisujen käyttöönottoa. Erityistavoitteessa tuetaan myös teollisia symbiooseja, jotka edistävät tuotantopanosten tehokasta hyödyntämistä sekä suljettujen teollisten järjestelmien syntymistä.

Myös infraratkaisujen ja -palveluiden – kuten energia, alue- ja yhdyskuntarakenne, vesi, ravinne- kierrot, jätteet ja sivuvirrat, liikkuminen ja ICT – suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida resurssitehokkuus, suljetut kierrot ja integroitujen järjestelmien luominen. Rakentamisessa on paljon mahdollisuuksia vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja materiaalien käyttöä mm. hyödyntämällä kierrätysmateriaaleja ja parantamalla tilojen monikäyttöä sekä huomioimalla älykkäisiin taloihin liittyvät teknologiat, uudet materiaalit ja liiketoimintamallit.

Erityistavoitteessa edistetään kestäväää korkean jalostusasteen biotaloutta ja uusiutuvien luonnonvarojen jatkojalostusta korkeamman lisäarvon tuotteiksi. Lisäksi kehitetään ratkaisuja öljyn korvaamiseksi arvoketjujen raaka-aineena sekä tuetaan hiilineutraaliuteen ja kiertotalouteen tähtäävien demonstraatioympäristöjen kokeiluja, skaalautumista ja käyttöönottoa. Alueelliset kokeilut luovat hyviä käytäntöjä ja innovaatioita, jotka kaupallistetaan kestävään kehityksen mukaisiksi vientituotteiksi.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Kiertotalouden ja kiertotaloutta tukevan korkean jalostusasteen biotalouden TKI-toiminta

- tuetaan ympäristöä säästävien tuotteiden, materiaalien, tuotantomenetelmien ja ekologisen kompensaation pilotointia sekä niiden käyttöönottoa ja kaupallistamista

- kehitetään kiertotalouteen ja korkean jalostusasteen biotalouteen, cleantechiin sekä hiilenkiertoon liittyvää TKI-toimintaa, demonstraatioympäristöjä ja TKI-ekosysteemejä
- tuetaan kiertotalouden ja biotalouden tiekarttojen valmistelua
- edistetään kestäviä ja innovatiivisia julkisia hankintoja
- kehitetään toimintamalleja jätteen synnyn ehkäisyyn ja uudelleenkäyttöön sekä tuotteita korvaavien palvelujen kehittämiseen
- kehitetään älykästä materiaalien hallintaa, jossa hyödynnetään kierrätysmateriaaleja ja sivuvirtoja sekä varaudutaan entistä kunnianhimoisempaan jätehuoltopalvelun tasoon sekä aiempaa laajempaan yhteistyöhön
- edistetään hiilen sidontaan ja hiilinieluihin liittyvää TKI-työtä ja kehitetään pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja toimintamalleja
- kehitetään luonnonvara-alan kestävyyttä ja nostetaan luonnonvarojen ja teollisuuden sivutuotteiden jalostusastetta
- edistetään ympäristö-, metsä-, vesi- ja luonnonvaratietojen digitaalista hyödyntämistä luonnonvarojen kestävästä käytöstä edistämiseksi
- kehitetään älykkäisiin taloihin liittyviä teknologioita, uusia materiaaleja ja liiketoimintamalleja
- tuetaan kiertotalouden osaamisverkostojen kyvykkyyttä tarjota kansainvälisesti kiinnostavia ratkaisuja
- tuetaan ravinnekiertoon liittyvää TKI-toimintaa
- tuetaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi

Kiertotalous ja korkean jalostusasteen biotalous yritystoiminnassa

- vahvistetaan kiertotalouteen ja korkean jalostusasteen biotalouteen liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista ja kehitetään uusia tuote- ja palvelukonsepteja ja tuetaan näiden edellyttämiä investointeja
- kehitetään kiertotalouden mukaista tuotesuunnittelua
- kehitetään ekosysteemejä, osaamiskeskittymiä ja verkostoja sekä tuetaan muita yhteistyömuotoja, joihin voi osallistua myös suuria yrityksiä
- edistetään osallistumista olemassa oleviin teollisten symbioosien verkostoihin sekä tuetaan uusien teollisten symbioosien syntymistä
- tuetaan teollisuuden sivuvirtojen ja jätteiden hyödyntämistä ja pilotointia aidossa teollisuustyöympäristössä
- edistetään jätteen määrää vähentävää toimintaa
- tuetaan lajittelua, kierrätystä ja kestäviä logistiikkaketjuja edistävien palvelukonseptien kehittämistä
- edistetään yritysten ja arvoketjujen resurssitehokkuutta parantavien digitaalisten alustojen ja muiden työkalujen kehittämistä ja käyttöönottoa
- tuetaan kiertotalouteen liittyvää korkean jalostusarvon yritystoimintaa
- tuetaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi
- edistetään luontopohjaisten ratkaisujen toteuttamista kaupunkirakenteessa
- edistetään vesien kestävästi hyödyntämiseen ja veden uudelleen käyttöön sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen liittyvää kehittämistoimintaa ja sitä tukevia pilotointi- ja demonstraatiohankkeita ja liiketoimintakehitystä

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Kiertotalouden osalta tämä tarkoittaa esim. työturvallisuuden, läpinäkyvyyden ja eettisten näkökulmien huomioimista.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena kiertotalouden toimintaperiaatteet on juurrutettu osaksi yhteiskunnan eri toimialojen käytänteitä. Toiminnan tuloksena on syntynyt uudenlaisia ratkaisuja, innovatiivisia toimintamalleja ja yhteistyömuotoja kiertotalouden vauhdittamiseksi. Materiaalitehokkuus, uusiomateriaalien käyttö sekä luonnonvarojen käytön kestävyys ovat lisääntyneet. Suljetut kierrot ja raaka-aineiden talteenotto ovat lisääntyneet teollisuudessa ja tuotannollisessa toiminnassa. Digitaaliset ratkaisut tehostavat luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Tärkeimmät kohderyhmät (230/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset, kehittämissyhtiöt, kunnat ja kaupungit, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, **työmarkkina- ja muut järjestöt, seurakunnat ja seurakuntayhtymät** sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys (963/2 000)

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa ohjelmaston yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Kiertotalous tarjoaa osallistumismahdollisuuksia hyvin erilaisille toimijoille, ja erityistavoitteen hanke-toiminnassa nämä mahdollisuudet tulee täysimääräisesti huomioida.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmuksista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoitainen, sukupuolenmukainen segregatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja. **Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.**

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

(761/2 000)

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian puitteissa kehitetään mm. kaupunkien hiilineutraalia korkean jalostusasteen biotaloutta ja kiertotaloutta, puhtaita ratkaisuja, yhdyskuntavesien kiertotaloutta ja korkean jalostusasteen metsäbiotaloutta ja kiertotaloutta liittyviä uusia liiketoimintoja. Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategian yleiskuvaus on esitetty erityistavoitteessa 1.1.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella tuettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen luonnonvarojen kestävä käyttöön pohjautuvien tuotteiden, liiketoiminnan ja TKI-toiminnan kehittäminen, metsä- ja puutoimialan innovaatioiden kehittäminen ja ympäristöliiketoiminnan ja -teknologian kehittäminen sekä korkean jalostusasteen biotalous- ja kiertotalousalueiden liiketoimintakonseptien kehittäminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 859/2 000)

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön välineinä voivat kiertotalouden osalta toimia kuntien muutosverkostot ja teollisten symbioosien (FISS) verkosto sekä kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskus KEINO. Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ovat laatineet yhteisen älykkään erikoistumisen strategian, jossa on perustana kestävä kehityksen hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen ja -olosuhteiden kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla. Kiertotalous on keskeinen osa strategian toimenpiteitä. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on kiertotalouden kehittämisen näkökulmasta luontevaa.

EU:n kolmannessa *arktisessa tiedonannossa* kiertotalous on osa kestäviä innovaatioita, joissa kehitetään alueperusteisia kiertotalouden ratkaisuja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä

ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Alkuperäiskansa saamelaisten perinnetiedon hyödyntäminen on välttämätöntä perinteisten elinkeinojen sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

EU:n Itämeren alueen strategia vahvistaa resurssien ja luonnonvarojen moninkertaista käyttöä monialaisella lähestymistavalla ja vauhdittaa kestävä kiertotalouden kehittämistä. Tulokset vaikuttavat myös kestävä biotaloutta koskevan EU:n strategian täytäntöönpanoon ja toimet kohdistuvat niin uusien toimintatapojen kuin -menetelmien käyttöönottoon. Tavoitteena on nopeuttaa kestävä kiertotalouteen siirtymistä.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis-tavoite	Rahasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alue-luokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
2.vi	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	38	163
					Siirtymä	150	652
					NSPA	57	249
2.vi	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	17	73
					Siirtymä	67	292
					NSPA	41	178
2.vi	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	21	90
					Siirtymä	83	360
					NSPA	16	71
2.vi	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa	kpl	Kehittyneet	101	441
					Siirtymä	1 112	4 834
					NSPA	678	2 949
2.vi	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen aluekehitysstrategioiden puitteissa toteutettavien hankkeiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA		
2.vi	EAKR	RCO75	Tuen piiriin kuuluvat yhdennetyt aluekehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA		
2.vi	EAKR	NO01	TKI-infrastruktuuri-investoinnit	euro	Kehittyneet	360 085	1 565 587
					Siirtymä	1 479 219	6 431 386
					NSPA	1 770 445	7 697 589
2.vi	EAKR	NO02		kpl	Kehittyneet	7	32

Erityis- tavoite	Rahasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yk- sikkö	Alue- luokka	Välita- voite (2024)	Tavoite (2029)
2.vi	EAKR	NO03	Yhteiskehittämistä tu- kevat uudet alustat tai verkotot		Siirtymä	29	127
					NSPA	20	88
			Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	32	141
					Siirtymä	130	565
					NSPA	54	234

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityista- voite	Ra- hasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
2.vi	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaa- dut työpaikat	kpl	Kehittyneet	659
					Siirtymä	136
					NSPA	117
2.vi	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-inno- vaatioita toteuttavat pk- yritykset	kpl	Kehittyneet	15
					Siirtymä	59
					NSPA	43
2.vi	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihak- emukset	kpl	Kehittyneet	11
					Siirtymä	43
					NSPA	34
2.vi	EAKR	RCR19	Yritykset, joilla on kasva- nut liikevaihto	kpl	Kehittyneet	49
					Siirtymä	194
					NSPA	27
2.vi	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaa- tioekosysteemien kehittä- mät innovaatiot, tuotteet, palvelut ja prosessit	kpl	Kehittyneet	112
					Siirtymä	450
					NSPA	352
2.vi	EAKR	NR05	Pk-yritys, joka aloittavat viennin tai laajentavat uu- delle vientimarkkina-alu- eelle	kpl	Kehittyneet	62
					Siirtymä	246
					NSPA	193
2.vi	EAKR	NR11	Kiertotaloutta tai korkean jalostusasteen biotaloutta edistävät demonstraatiot	Kwh	Kehittyneet	110
					Siirtymä	438
					NSPA	399

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.vi	EAKR	004	Kehittyneet	182 105
			Siirtymä	1 103 591
			NSPA	849 911
2.vi	EAKR	030	Kehittyneet	3 824 210

			Siirtymä	23 175 403
			NSPA	17 848 132
2.vi	EAKR	046	Kehittyneet	2 094 210
			Siirtymä	12 691 292
			NSPA	9 773 977
2.vi	EAKR	064	Kehittyneet	91 053
			Siirtymä	551 795
			NSPA	424 956
2.vi	EAKR	065	Kehittyneet	91 053
			Siirtymä	551 795
			NSPA	424 956
2.vi	EAKR	069	Kehittyneet	273 158
			Siirtymä	1 655 386
			NSPA	1 274 867
2.vi	EAKR	072	Kehittyneet	546 316
			Siirtymä	3 310 772
			NSPA	2 549 733
2.vi	EAKR	075	Kehittyneet	1 821 052
			Siirtymä	11 035 906
			NSPA	8 499 110
2.vi	EAKR	076	Kehittyneet	182 105
			Siirtymä	1 103 591
			NSPA	849 911

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 004 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen, tutkimusinfrastruktuuri mukaan lukien, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
- 030 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään kiertotalouteen
- 046 Tuki yhteisöille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastomuutoksesta, mukaan lukien tiedotustoimet
- 064 Vesihuolto ja vesivarojen suojelu (myös vesipiirien hoito, erityistoimenpiteet ilmastomuutokseen sopeutumiseksi, uudelleenkäyttö, vuotojen vähentäminen)
- 065 Jäteveden keräys ja käsittely
- 069 Yritysten ja teollisuuden jätehuolto: ehkäisy-, vähentämis-, lajittelu-, uudelleenkäyttö- ja kierrätystoimet
- 072 Kierrätettyjen materiaalien käytön edistäminen raaka-aineena tehokkuuskriteerien mukaisesti
- 075 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle
- 076 Tuki suurten yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.vi	EAKR	01	Kehittyneet	9 105 262
			Siirtymä	55 179 532

			NSPA	42 495 552
--	--	--	------	------------

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.vi	EAKR	03	Kehittyneet	752 837
			Siirtymä	4 393 902
			NSPA	
2.vi	EAKR	33	Kehittyneet	8 352 425
			Siirtymä	50 785 630
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Yhdenmetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.vi	EAKR	01	Kehittyneet	364 210
			Siirtymä	2 207 181
			NSPA	1 699 822
2.vi	EAKR	02	Kehittyneet	1 821 052
			Siirtymä	11 035 906
			NSPA	8 499 110
2.vi	EAKR	03	Kehittyneet	6 919 999
			Siirtymä	41 936 444
			NSPA	32 296 619

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Päättävöiteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.3 EAKR-toimintalinja 3: Saavutettavampi Suomi

2.3.1 Erityistavoite 3.1: Alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden kehittäminen (3.ii)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(2 566/8 000)

Erityistavoitetta toteutetaan ainoastaan Itä- ja Pohjois-Suomessa käyttäen pohjoisen harvaan asutujen alueiden erillisrahoitusta. Alueen mikro- ja pk-yritysvaltainen yrityskanta edellyttää yritysten kasvun tukemista. Erityistavoitteen toimenpiteillä parannetaan ja nykyaikaistetaan pk-yritysten kilpailukyvyyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä, eri liikkumis- ja kuljetusmuotojen yhteenliitettävyyttä, elinkeinoelämää ja pk-yritysten toimintaympäristöä kehittäviä liikenneväyliä ja -palveluita sekä liikenneturvallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään hankkeiden taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen kestävytyteen. Älykkäillä ja digitaalisilla ratkaisulla tulee edistää niin liikenteen puhtautta ja alhaista melutasoa kuin myös saavutettavuutta eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Kyseeseen voivat tulla pienet strategiset liikenneväyläinvestoinnit, joiden tavoitteena on edistää tuotannollisen pk-yritystoiminnan tai matkailuyritysten toimintaedellytyksiä. Harvaan asutulla pitkien etäisyyksien maaseudulla paikkaperustaisen älykkään liikenteen ratkaisujen merkitys kasvaa. Liikenteen palveluita, infrastruktuuria ja matkaketjuja kehitetään valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjausten mukaisesti. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite.

Erityistavoitteessa rahoitetaan lisäksi liikennejärjestelmien strategista suunnittelua.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

- tuetaan pk-yritysten kasvuun ja investointeihin vaikuttavia liikenne- ja logistiikkainvestointeja
- tuetaan liikkumis- ja kuljetusmuotojen parempaa yhteenliitettävyyttä sekä yhteyksiä TEN-T – verkkoon parantavia paikallistason hankkeita
- tuetaan liikenteen älykkäitä ja puhtaita ratkaisuja, melutason alentamista ja liikenneturvallisuutta paikallistasolla edistäviä hankkeita
- tuetaan liikennejärjestelmien strategista suunnittelua

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Liikenne- ja logistiikkahankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida kestävä kehitys ja ilmastonäkökulma.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena on syntynyt pk-yritysten kilpailukyvyyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä sekä elinkeinoelämää ja pk-yritysten toimintaympäristöä kehittäviä liikenneväyliä ja -palveluita. Yritysten toimintaedellytysten parantaminen on lisännyt kasvuyritysten ja niiden investointien määrää. Paikallisella tasolla toteutetut hankkeet ovat poistaneet liikenteellisiä pullonkauloja, parantaneet liikenneturvallisuutta ja vähentäneet liikenteen aiheuttamia melu- ja saastehaittoja. Eri liikennemuotojen yhdistäminen on aiempaa helpompaa ja liikenteen digitalisaatio ja älykkäät ratkaisut helpottavat logistiikan ja matkaketjujen suunnittelua.

Tärkeimmät kohderyhmät (149/1 000)

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset. Myös kunnat, kehittämisyritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yhdistykset ja säätiöt voivat olla kohderyhminä.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys huomioidaan muun muassa ohjelmason yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Liikennehankkeiden saavutettavuuteen eri käyttäjäryhmien näkökulmasta kiinnitetään erityistä huomiota.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään huomioimalla infrastruktuuri-investointien tarkastelussa vaikutukset sukupuoliin ja väestöryhmiin.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö (275/2 000)

Erityistavoitetta rahoitetaan ainoastaan Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutun alueen erillisrahoituksella. Hankkeet valitaan tavanomaisessa rahoitusprosessissa sekä maakuntakohtaisten että yli- ja maakunnallisten hankkeiden osalta huomioiden valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjaukset.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

(1 783/2 000)

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ovat laatineet yhteisen älykkään erikoistumisen strategian, jossa on perustana kestävä kehitys hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen ja -olosuhteiden kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla.

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Yli- ja maakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta luontevaa. Logistiikkaan ja liikkumiseen liittyvät investoinnit edellyttävät koordinaatiota muiden rahoitusvälineiden kanssa.

Suomen arktisen strategian mukaisessa toiminnassa yhtenä näkökulmana voi olla toimintamalli, jossa pyritään tunnistamaan arktisella alueella toimivien kansainvälisten organisaatioiden tarpeita ja yhdistämään ne suomalaisten pk-yritysten osaamiseen. Tätä kysyntää ja tarjontaa yhdistämään tulee kehittää uusia muotoja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle.

Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankkeet ovat mahdollisia.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön. Tässä erityistavoitteessa erityisenä yhteistyön muotona kysymykseen voivat tulla esim. valtakunnanrajojen läheisyydessä sijaitsevat liikennehankkeet, joiden suunnittelussa on tarpeen huomioida rajaliikenteen ja -yhteistyön näkökulmat.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
3.ii	EAKR	NO06	Pk-yritykset, joiden saavutettavuus on parantunut hankkeen seurauksena	kpl	Kehittyneet		
					Siirtymä		
					NSPA	150	650

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
3.ii	EAKR	NR12	Hankkeen aikaansaamat yrittäjyyttä edistävät muut investoinnit	euro	Kehittyneet	
					Siirtymä	
					NSPA	250 000 000

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.ii	EAKR	088	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	22 971 234
3.ii	EAKR	089	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	42 660 864

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

088 Uudet tai parannetut toissijaiset maantieteyhteydet TEN-T-tieverkkoon ja -solmukohtiin

089 Muut uudet tai parannetut kansalliset, alueelliset ja paikalliset liittymätiet

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.ii	EAKR	01	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	65 632 098

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.ii	EAKR	33	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	65 632 098

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

33 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.ii	EAKR	01	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	0
3.ii	EAKR	02	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	6 563 210
3.ii	EAKR	03	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	59 068 888

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Pää tavoitteena sukupuolten tasa-arvo

02 Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu

03 Sukupuolineutraali

2.4. ESR+-toimintalinja 4: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi

2.4.1. Erityistavoite 4.1: Polkuja töihin (4.a)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 509/8 000)

Hanketoiminnalla tavoitellaan työhakijoiden, työttömien, työssä olevien sekä työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille tunnistetusti heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymistä. Työttömyyden vähentämiseksi on tarpeen edistää ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien tai työmarkkinoille palaavien työllistymistä. Tavoitteena on myös löytää keinoja mm. nuorisotyöttömyyden sekä pitkäaikaistyöttömyyden riskien tunnistamiseen ja työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen sekä tuen tarjoamiseen asiakkaille jo ennen heidän tilanteensa vaikeutumista. Työllistymisen tukemiseksi on tärkeää edistää kohderyhmien erilaisia työn tekemisen, itsensä työllistämisen ja yrittäjyyden muotoja sekä kannustaa osaamisen kehittämiseen. Tarvitaan tukea ja ohjausta niille, jotka ovat jääneet alityöllistetyiksi tai joilla tilapäiseksi aiottu matalan palkkatason työ ei johda kokopäivätyöhön.

Kohderyhmään kuuluvien työllistymisen ja valmiuksien parantamiseksi tavoitellaan moniammatillisten ja monialaisten vaikuttavien palveluiden kehittämistä ja tuottamista. Palveluja voidaan kehittää ja tuottaa myös monikanavaisesti sekä matalan kynnyksen palveluina. Välityömarkkinoita kehitetään kestäväällä ja vaikuttavalla tavalla heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymiseksi. Palvelumallien kehittämisessä tähdätään rakenteellisiin muutoksiin, joilla varmistetaan toimintamallien leviäminen sekä jatkuvuus myös hanketoiminnan päättymisen jälkeen. Myös itsensä työllistäjien mahdollisuuksia työllistyä on tarpeen vahvistaa mm. kokonaisvaltaisempien, monialaisten palveluiden kehittämällä.

Tavoitteena on räätälöidyillä palveluilla vastata työvoiman kohtaanto-ongelmiin, työntekijien rekrytointihaasteisiin sekä työntekijöille asetettaviin koulutus- ja osaamisvaatimuksiin, esimerkiksi digitalisaation mukanaan tuomat tarpeet, yhteistyössä työnantajien kanssa. Toimintaan tarvitaan mukaan eri toimijoita laaja-alaisesti. Rekrytointivaikeuksista kärsivien alojen tunnettuutta ja vetovoimaa on tarpeen lisätä. Haasteet voivat vaihdella alueittain, mutta lisää työvoimaa tarvittaneen esim. väestön ikääntymisestä johtuen terveydenhuoltoon ja pitkäaikaishoitoon, digitalisaation lisääntymisen johdosta ict-alalle ja kestävä kehityksen painoarvon kasvun myötä mm. kiertotalouteen. Vaikka työelämä on monimuotoistunut, työhönotossa tapahtuu joidenkin henkilöryhmien kohdalla jopa syrjintää. On tarpeen lisätä avointen työmarkkinoiden vastaanottokykyä sekä työnantajien tietoisuutta monimuotoisuuden hyödyistä ja tarjolla olevista tukipalveluista. Sukupuolten välisen ammatillisen segregaaation lieventäminen on tarpeen työvoimapotentiaalin paremmaksi hyödyntämiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteena on eri kohderyhmien työmahdollisuuksien selvittäminen ja kehittäminen yhdessä työnantajien kanssa.

Kohderyhmän ammatillisen liikkuvuuden lisäksi myös alueellisen liikkuvuuden edistäminen on tarpeen. Alueellista liikkuvuutta tulee tukea eri toimijoiden ja toimialojen välisellä yhteistyöllä mm. kehittämällä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä pilotoimalla uusia toimintamalleja. Tarpeen on edistää työvoiman liikkuvuutta myös panostamalla mukana muuttavien puolisoitten työllistymiseen ja osaamisen hyödyntämiseen.

Tavoitteena on yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksien parantaminen ja kokonaisvaltaisen toimintaympäristön rakentaminen mm. liiketoimintaa ja osaamista kehittäville palvelujärjestelmillä ja palveluilla sekä muulla tuella, joka ottaa huomioon yhteiskunnallisten yritysten erityispiirteet. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan päätavoite on yleensä sosiaalinen tai ekologinen, joten näiden yritysten toimintamahdollisuuksien ja vaikuttavuuden paraneminen voi lisätä hyvinvointia ja osallisuutta myös laajemmin kuin yrittäjyyden ja työmahdollisuuksien kautta.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Työnhakijoiden työllistyminen

- edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden pääsyä avoimille työmarkkinoille, laadukkaaseen ja riittävän toimeentulon mahdollistaviin työpaikkoihin, yrittäjäksi ja itsenäiseen ammatinharjoittamiseen tai koulutukseen sekä osaajien saamista korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin
- hyödynnetään monipaikkaisuuden ja erilaisten työn tekemisen tapojen tarjoamia vaihtoehtoja huomioiden työn- ja perhe-elämän yhdistämisen mahdollisuudet
- huomioidaan kohderyhmien tarpeet tarvittaessa positiivisen erityiskohtelun ja yhdenvertaisuussuunnittelun sekä tasa-arvosuunnittelun avulla hyödyntäen heidän omaa asiantuntemustaan
- yhteistyössä yritysten ja muiden työnantajien kanssa räätälöidään etenkin osatyökykyisille ja maahanmuuttajataustaisille työmahdollisuuksia sekä edistetään tehtävien muokkaamisen ja osittamisen edellytyksiä uusien työmahdollisuuksien kehittämiseksi
- kehitetään välityömarkkinoiden laatua ja vaikuttavuutta
- edistetään työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta myös yhteistyössä rekrytoivien työnantajien kanssa luomalla näihin kannusteita ja käytäntöjä
- tuetaan mukana muuttavien puolisoitten työllistymistä
- ohjataan työnhakijoita rekrytointivaikeuksista kärsiville aloille

- luodaan työvoiman kysyntää hyödyntämällä mm. julkisten hankintojen työllistämismalleja
- tuetaan sukupuolten tasa-arvoa ja segregaaation vähentämistä koulutus- ja työelämässä

Työllistymistä tukevien palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia ja moniammatillisia palvelumalleja ja verkostomaista työtettä
- lisätään monialaisissa ja -amatillisissa palveluissa työskentelevien osaamista toimintamallin johtamisessa ja muissa yhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä sekä asiakkaiden palvelutarpeisiin liittyvissä työllisyys-, koulutus- ja sosiaalialan teemoissa
- kehitetään toimintamalleja, joilla varmistetaan, että asiakkaan palvelupolku etenee saumattomasti työhön, koulutukseen tai asiakkaan kannalta muuhun tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun
- tehostetaan ja kehitetään toimintatapoja ja palveluita, joilla voidaan tukea sesonkityyppisillä aloilla työskentelevien työllistymistä ympärivuotisesti ja alityöllistettyjä heidän työuransa kehittämisessä
- vahvistetaan itsensä työllistäjien mahdollisuuksia työllistyä
- kehitetään **yriytysten**, alueiden ja toimialojen välisiä yhteistyömalleja ja rekrytointitoimia sekä lisätään rekrytointivaikeuksista kärsivien alojen ja työnantajien tunnettuutta, vetovoimaa ja mainekuvaa
- vastataan työvoiman kohtaanto-ongelmiin kehittämällä ja kokeilemalla toiminta- ja palvelumalleja irtisanovan ja rekrytoivan yrityksen kohtaamisen helpottamiseksi
- parannetaan yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy työllistymistä tukevien rakenteiden ja monialaisten ja -amatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja **kulttuuri** otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Korkea työllisyysaste edistää yhteiskunnan mahdollisuuksia toteuttaa kestävä kehitys. Kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan esim. työttömille tarjottavien työpaikkojen valinnassa tai heitä yrittäjyyteen opastettaessa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvat työnhakijat, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat ovat pääsääntöisesti työllistyneet, perustaneet yrityksen tai siirtyneet koulutukseen kulloinkin työllisyystilanne huomioiden. Työnantajien rekrytointivalmiudet ovat lisääntyneet ja työmarkkinat ovat monimuotoistuneet. Samalla on vähennetty työvoiman kohtaanto-ongelmaa ja rakenteellista työttömyyttä.

Eri toimijoiden tarjoamia työvoima-, yritys- ja monialaisia ja -amatillisia ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä yhteistyöverkostoja on kehitetty toimivammaksi, saumattomammaksi, vaikuttavammaksi ja saavutettavammaksi kokonaisuudeksi eri puolilla Suomea paikalliset erityispiirteet huomioiden. Yhteiskunnallisten yritysten toimintaympäristöä sekä liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä on parannettu monipuolisesti.

Tärkeimmät kohderyhmät

Kohderymiä ovat työnhakijat, työttömät, työssäolevat ja työvoiman ulkopuolella olevat sekä työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöt/henkilöryhmät kuten nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osatyökykyiset, joiden on mahdollista tehtyjen toimien tuloksena päästä työmarkkinoille ja koulutukseen.

Kohderymänä ovat järjestöt, työmarkkinaosapuolet, yhdistykset, säätiöt, kunnat, koulutusorganisaatiot sekä yhteiskunnalliset ja muut yritykset ja yrittäjät. Kohderyhminä ovat

työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävät ja kehittävät organisaatiot mukaan lukien rahoittajat sekä niiden johto ja henkilöstö, joiden osaamista kehitetään osana palvelujen ja rakenteiden kehittämistä.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun avulla. Puretaan työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita ja asenteita (kuten sosiaali- ja terveyssektorin sekä osa-aikatöiden vahva naisvaltaisuus ja vastaavasti teollisuuden miesvaltaisuus). Lisätään sukupuolittain eritellyn tiedon käyttöä toiminnassa. Yhteistyössä työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhdistyksen ja yritysten kanssa lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuolittainen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentialin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa työmarkkinoilla. Henkilöitä koskevien seuraintindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa otetaan huomioon työnhakijoiden ja työnantajien tarpeet. Palveluissa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi ml. kulttuurisensitiivinen ja omakielinen ohjaus. Kehitetään malleja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseen työttömien työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitetaan erityistavoitteen tuettavaa toimintaa Pohjois- ja Itä-Suomessa erityisesti huomioiden digiosaamisen kehittäminen ja hyödyntäminen työllisyyden edistämiseksi, työllisyyttä edistävien osaamistilien ja yksilöllisten osaamisratkaisujen edistäminen, työn eri muotojen yhdistäminen ja työvoiman liikkuvuuden tukeminen, työllisyyttä tukevien palvelujen saavutettavuuden edistäminen pitkien etäisyyksien, laajakaistapalvelujen ja digitaitojen puutteiden korjaamiseksi sekä työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton edistäminen ja puolisojen työllisyyden edistäminen yritysten osaamis- ja työvoimatarpeen täyttämiseksi.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työllistymistä ja siten työvoiman kohtaantoon liittyvien haasteiden lieventämistä mm. alueellista liikkuvuutta edistämällä.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastomuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmasssa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen näkökulmasta erityisen kiinnostavia ovat kansainväliset yhteistyömuodot liittyen mm. tehokaimpiin työllistymisen edistämisen tapoihin sekä työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville tarjottavat palvelut.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
4.a	ESR+	EECO02	Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyötömät	kpl	Kehittyneet	2 754	11 975
					Siirtymä	6 742	29 312
					NSPA	2 080	9 043
4.a	ESR+	EECO18	Kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viranomaisten ja julkisten palvelujen lukumäärä	kpl	Kehittyneet	1	6
					Siirtymä	9	41
					NSPA	3	11
NSPA = Syrjäisimmän ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Eri-tyista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluokka	Perus-taso tai vii-tearvo	Viite-vuosi	Ta-voite (2029)
4.a	ESR+	EECR 02	Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	9 %	2020	15 %
					Siirtymä	12 %	2020	15 %
					NSPA	12 %	2020	15 %
4.a	ESR+	EECR 04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jät-täessään toimen	kpl	Kehittyneet	39 %	2020	40 %
					Siirtymä	32 %	2020	35 %
					NSPA	37 %	2020	40 %
4.a	ESR+	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityis-tavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.a	ESR+	134	Kehittyneet	4 888 968

			Siirtymä	29 628 031
			NSPA	8 711 606
4.a	ESR+	135	Kehittyneet	3 080 050
			Siirtymä	18 665 660
			NSPA	5 488 312
4.a	ESR+	136	Kehittyneet	2 297 815
			Siirtymä	13 925 175
			NSPA	4 094 455
4.a	ESR+	137	Kehittyneet	1 955 587
			Siirtymä	11 851 213
			NSPA	3 484 643
4.a	ESR+	138	Kehittyneet	1 124 463
			Siirtymä	6 814 447
			NSPA	2 003 669
4.a	ESR+	141	Kehittyneet	1 320 021
			Siirtymä	7 999 568
			NSPA	2 352 134
4.a	ESR+	142	Kehittyneet	1 271 132
			Siirtymä	7 703 288
			NSPA	2 265 018
4.a	ESR+	143	Kehittyneet	440 007
			Siirtymä	2 666 523
			NSPA	784 045
4.a	ESR+	145	Kehittyneet	2 053 366
			Siirtymä	12 443 773
			NSPA	3 658 875
4.a	ESR+	153	Kehittyneet	1 662 249
			Siirtymä	10 073 531
			NSPA	2 961 946
4.a	ESR+	155	Kehittyneet	146 669
			Siirtymä	888 841
			NSPA	261 348
4.a	ESR+	166	Kehittyneet	391 117
			Siirtymä	2 370 243
			NSPA	696 929

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

134 Toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi

135 Toimenpiteet pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi

136 Nuorisotyöllisyyden ja nuorten sosioekonomisen integraation tukeminen

137 Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen

138 Tuki sosiaaliselle taloudelle ja sosiaalisille yrityksille

141 Työvoiman liikkuvuuden tukeminen

142 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

143 Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalveluja

145 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

153 Keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi

155 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

166 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltiossa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.a	ESR+	01	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.a	ESR+	33	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

33 Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.a	ESR+	01	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.a	ESR+	02	Kehittyneet	4 126 289
			Siirtymä	25 006 059
			NSPA	7 352 596
4.a	ESR+	05	Kehittyneet	5 157 861
			Siirtymä	31 257 573
			NSPA	9 190 745
4.a	ESR+	09	Kehittyneet	9 284 150
			Siirtymä	56 263 632
			NSPA	16 543 340

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Vihreän osaamisen ja työllisyyden sekä vihreän talouden edistäminen

02 Digitaalisten taitojen ja työpaikkojen kehittäminen

05 Syrjimättömyys

06 Ei sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.a	ESR+	01	Kehittyneet	342 881
			Siirtymä	2 077 923
			NSPA	610 977
4.a	ESR+	02	Kehittyneet	6 409 161
			Siirtymä	38 840 680
			NSPA	11 420 425
4.a	ESR+	03	Kehittyneet	13 879 401
			Siirtymä	84 111 690
			NSPA	24 731 576

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 **Päätaavoitteena sukupuolten tasa-arvo**

02 **Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu**

03 Sukupuolineutraali

2.4.2. Erityistavoite 4.2: Uutta osaamista työelämään (4.g)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 984/8 000)

Tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin sekä osaamistason nostoon.

Uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen edellyttää koulutusjärjestelmän joustavuutta ja ihmisille mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen. Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan ja joustavaan oppimiseen huomioiden erilaiset elämäntilanteet, koulutus- ja työhistoria sekä ammatilliset kiinnostukset. Koulutusjärjestelmää ja koulutussektoreita tulee kehittää saumattomaksi kokonaisuudeksi huomioiden non-formaalit oppimisympäristöt. **Kehitetään koulutusjärjestelmän toimijoiden kykyä vastata jatkuvan oppimisen tarpeeseen.** Rakenteellisilla muutoksilla varmistetaan toimintamallien jatkuvuus.

Yhteiskunnan muutos, työn murros ja digitalisaatio muuttavat eniten matalamman koulutustason vaativia töitä. Tarvitaan koulutus- ja osaamistason nostoa **kaikilla koulutusasteilla**. **Työelämän tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen vaatii uusia väyliä osaamisen varmistamiseksi.** Ammatillinen koulutus ja koulutuksen järjestäjien rooli ovat avainasemassa elinkeinorakenteen uudistamishaasteissa ja uusien koulutustarpeiden tunnistamisessa. On tarpeen tukea **koulutuksessa** aliedustettujen ryhmien ja erityisryhmien osallistumista jatkuvaan oppimiseen.

Tavoitteena on luoda kattavat elinikäisen ohjauksen palvelut ja parantaa koulutusten saavutettavuutta. Tarvitaan monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön tehokkaampaa hyödyntämistä. On tarpeen kehittää varhaisen vaiheen toimenpiteitä koulupudokkuuden, opintojen keskeytymisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tarvitaan tiiviimpää julkisen sektorin, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja elinkeinoelämän **toimintatapojen muutosta ja** toimijoiden yhteistyötä, jotta osaamista uudistavat palvelut ja oppimisverkostot vastaavat muuttuviin työelämän osaamistarpeisiin, turvaavat yritysten kilpailukykyä ja kasvumahdollisuuksia sekä parantavat työllisyyttä. Tarvitaan työn ja koulutuksen parempaa yhteensovittamista **ja tukea tästä mahdollisesti aiheutuviin jaksamishaasteisiin**. Tuottavuuden ja työllisyysasteen nostamiseksi ja työurien pidentämiseksi hyödynnetään mm. teknologisen kehityksen ja työelämän muutoksen myötä syntyviä uusia toimintatapoja. Ammatillisen liikkuvuuden edistäminen edellyttää toimia työssä oleville henkilöille, jotta heidän osaamisensa vastaisi paremmin työnantajien tarpeisiin ja henkilön omiin uratavoitteisiin. Huomiota kiinnitetään etenkin kasvu- ja rakennemuutosaloja, **elinkeinoelämän uusintamista** sekä älykästä erikoistumista tukevan koulutuksen laatuun ja tarjontaan.

Suomeen houkutellaan kansainvälisiä osaajia mm. EURESilla ja hyödynnetään jo maassa olevien potentiaalia. Tavoitteena on kehittää yritysten rekrytointivalmiuksia ja houkuttelevuutta työnantajana ja kouluttaa yrityksiä markkinoimaan itseään kiinnostavana työpaikkana.

Tavoitteena on osaamisen ja osaamistarpeiden tunnistaminen ja tunnustaminen sekä ennakointitiedon, ennakointi- ja osaamisverkostojen kehittäminen.

Tavoitteena on työelämän laadun ja työorganisaatioiden uudistaminen osaamisen lisäämisellä mm. työn tuottavuus, työhyvinvointi sekä työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen huomioiden. Tulee tunnistaa organisaatioille strategisesti tärkeitä työelämän kehittämisen teemoja ja vaikuttavimpia kehittämisen keinoja. **Työyhteisöjen on tarpeen tunnistaa jatkuvan oppimisen ja vertaisoppimisen merkitys. Johtamiskäsitys on muutoksessa.** Johdon osaamista on tarpeen kehittää erityisesti ikäjohtamisen ja osaamisen johtamisen alueilla sekä etätöön ja monipaikkaisen työnteon johtamisen osaamisessa. **Tarvitaan myös itsensä johtamisen kehittämistä eri tasoilla.** Toimilla tuetaan hallitusohjelman mukaista työelämän kehittämisohjelmaa (TYÖ2030).

On tarpeen edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vähentää segregatiota koulutus- ja työelämässä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Jatkuva oppiminen ja joustavat koulutuspolut

- lisätään yksilöllisten, monimuotoisten ajasta ja paikasta riippumattomien jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksien tarjontaa ml. täydennys- ja erikoistumiskoulutukset sekä perustaitojen kehittäminen
- tuetaan tutkintojen ja tutkintojen osien suorittamista sekä edistetään ja kehitetään osaamisen ja ulkomailta suoritettujen tutkintojen tunnustamista ja tunnustamista **ja niitä tukevaa koulutusta**
- tuetaan uusien toimintatapojen ja digitalisaation hyödyntämistä sekä niihin liittyvää oppimista ja osaamisen kehittämistä työpaikoilla
- edistetään yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista osana koulutusta ja työelämää
- tuetaan eri alojen kehittymistä osana ekosysteemejä ja vahvistetaan palvelujen tuotanto-osaamista
- **kehitetään hakevan toiminnan menetelmiä erityisesti koulutuksessa aliedustettujen ryhmien tavoittamiseksi**
- kehitetään jatkuvan oppimisen mahdollistavia koulutusrakenteita ja oppimisympäristöjä sekä oppimista tukevaa pedagogiikkaa
- tuetaan koulutuksen ja työelämän sekä kouluasteiden välisten nivelvaiheiden siirtymien sujuvoittamista **perusopetuksesta lähtien**
- kehitetään koulutuksen laatua ja tarjontaa mm. älykkään erikoistumisen ja kasvu- ja rakennemuutosalojen tarpeisiin

- tuetaan jatkuvan oppimisen avulla elinkeinorakenteen monipuolistamista ja uudenlaisten palvelurakenteiden syntymistä mm. luovaa osaamista hyödyntämällä
- tuetaan sukupuolten tasa-arvoa ja segregaaation vähentämistä koulutus- ja työelämässä

Palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia, moniammatillisia ja monikanavaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita koulutuksessa ja työelämässä sekä vahvistetaan asiantuntijoiden valmiuksia vastata monimuotoistuvan asiakaskunnan tarpeisiin
- tuetaan luovien alojen palvelukokonaisuuden syntymistä ja vahvistetaan kulttuuripalveluiden tuotanto-osaamista
- parannetaan kohtaantoa ja edistetään ammatillista liikkuvuutta eri palveluja kehittämällä, hyödyntämällä ja yhdistelemällä
- edistetään kansainvälisten osaajien rekrytointia Suomeen ja integroidaan jo maassa olevia osaajia yhteistyössä EAKR- ja Talent Boost –toimenpiteiden kanssa

Muutostarpeiden ja osaamisen ennakointi työmarkkinoiden tarpeiden pohjalta

- tuetaan osaamistarpeiden ennakointia ja ennakointitiedon hyödyntämistä
- edistetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan integroitumista koulutukseen

Työelämän kehittäminen

- edistetään **osaamista** hyvän työelämän kehittämiseksi ml. **työturvallisuus**, työhyvinvointi, työterveys, työssä jaksaminen, työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen ja työyhteisöjen monimuotoisuuden lisääminen
- edistetään toimintatapoja ja digitaalisia ratkaisuja ja digitalisaation tuomien tuotanto- ja palveluprosessien kehittämistä sekä lisä- ja uudelleen kouluttautumismahdollisuuksia, jotka parantavat samanaikaisesti tuottavuutta ja tuloksellista työn tekemistä sekä työhyvinvointia
- kehitetään mikro- ja pk-yritysten ja muiden organisaatioiden sekä niiden henkilöstön, ml. lukien johtajat, osaamista, **oppimismyönteisyyttä ja uudelleen kouluttautumista** erityisesti ikäjohtamisen ja osaamisen johtamisen alueilla
- edistetään yritysten muutoskyvykkyyttä **koulutuksen**, neuvonnan, ohjauksen ja verkostojen kautta

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy mm. koulutus- ja ohjauspalveluiden rakenteiden ja moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja **kulttuuri** huomioidaan tasavertaisesti päätöksenteossa ja toiminnassa. Osaavat kansalaiset ovat yhteiskunnan kestävä kehityksen mahdollistajia. **Esim. vähähiilisyysosaaminen tukee kestävä kehitystä.** Hyvän ja turvallisen opiskelu- ja työympäristön edistäminen tukee kestävä kehitystä

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvien osaaminen vastaa paremmin työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin ja osaaminen tunnistetaan aiempaa paremmin. Osallistujat ovat suorittaneet opintonsa loppuun ja heidän työhön sijoittumisensa on parantunut. Koulutusjärjestelmän joustavuus ja opetusmenetelmien monipuolistuminen on lisännyt ihmisten mahdollisuuksia opiskella ajasta ja paikasta riippumatta.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta on aiempaa paremmin integroitu koulutukseen. Luovan osaamisen kehittäminen ja hyödyntäminen on vahvistunut.

Organisaatioiden oppimismyönteistä ilmapiiriä on kehitetty. Organisaatioiden osaamista, työhyvinvointia ja tuottavuutta on parannettu, valmiuksia muutoksiin on lisätty ja ikääntyneiden työssä pysymistä edistetty. Palvelujen toimintamallien, yhteistyön ja ohjauksen kehittämisellä on edistetty työvoiman, ml. erityisryhmät, opiskelua, ammatillista liikkuvuutta sekä työllistymistä.

Tärkeimmät kohderyhmät

Hankkeitten kohderyhmänä on työikäinen väestö, niin opiskelijat, työssä olevat, työttömät kuin työvoiman ulkopuolellakin olevat. Kohderyhmään kuuluvia henkilöryhmiä ovat mm. nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, yksinyrittäjät, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osatyökykyiset.

Kohderyhmänä ovat yrityksissä ja organisaatioissa työskentelevät työntekijät ja johtajat yksityisellä ja julkisella sektorilla. Kohderyhmänä ovat erilaisissa muutostilanteissa olevat työnantajat ja työntekijät. Kohderyhmiä ovat myös sellaiset työssä olevat henkilöt, joiden tämän hetkinen osaaminen tarvitsee päivytystä tai joiden työelämässä pitempään pysymistä turvataan.

Kohderyhmään kuuluvat järjestöt, työmarkkinaosapuolet, yhdistykset, säätiöt, kunnat, kasvatus- ja koulutusorganisaatiot, tutkimuslaitokset, taide- ja kulttuurilaitokset ja muut työelämän ja palveluiden kehittäjät ja niiden henkilökunta.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun avulla. Puretaan työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Tuetaan sukupuolten tasa-arvoa ja segregaat-ion vähentämistä koulutus- ja työelämässä. Lisätään sukupuolittain eriteltyä tietoa ja tavoitteita hanketoiminnassa. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuolitietoinen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentialin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa koulutuksessa ja työmarkkinoilla. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa mm. yhdenvertaisuussuunnittelun ja moninaisuuskoulutuksen avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi ml. kulttuurisensitiivinen ja omakielinen ohjaus. Toiminnassa kehitetään malleja koulutuksen tarjoajien ja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Kehitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua, jotta koulutuksessa ja työelämässä voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin ml. segregatio ja stereotyyppien vaikutukset

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-ohjelma:

EAKR-rahoitteisen kestävän kaupunkikehittämisen pohjana ovat pääkaupunkiseudun ja sen ulkopuolella olevien yliopistokaupunkien sopimukset innovaatioekosysteemien kehittämiseksi. Malli perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen, mutta malli tukee myös yli aluerajojen tapahtuvaa kehittämistä. ESR+-toimilla voidaan osaltaan tukea EAKR-rahoitteista kestävää kaupunkikehittämistä.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa Itä- ja Pohjois-Suomessa koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton toimivuutta tulee edistää alueen tarpeet huomioon ottavalla tavalla. Koulutuksen saavutettavuutta tulee edelleen kehittää tavoittamaan erityisesti työssä oleva väestö ja vaikeasti työllistyvät ihmiset. Koulutuksen saavutettavuuden tulee entistä enemmän kytkeytyä alueen yritysten innovaatiopotentiaalin kasvattamiseen ja yrittäjyyden toimintaedellytysten parantamiseen harvan asutuksen alueilla. Alueen TKI-intensiteetissä on suuria eroja. Alueen vahvoja osaamiskeskittymiä Oulu, Kuopio, Joensuu tulee pystyä paremmin hyödyntämään muun alueen TKI-intensiteetin nostamiseksi lähemmäksi maan keskitasoa.

Matkailu- ja tapahtumatuotanto tuovat alueelle paljon elinvoimaa ja vetovoimaa. Kehittämällä alueella vahvistetaan näiden alojen uudistumista, kestäväää kasvua ja kansainvälisyyttä tukemalla alan osaamista, verkostoitumista ja työvoiman saantia. Luovien alojen kehittämiskyvyykkyydellä ja toimialojen välisellä yhteistyöllä kehitetään alueelle vahvaa kasvualaa, jossa on tuloksena vetovoimaisia työpaikkoja ja vahvoja yrityksiä. Digitaaliset palvelut ja tarjonta vahvistavat alueen näkyvyyttä ja vetovoimaa.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälisellä yhteistyöllä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osaamista koulutukseen ja työelämän kehittämiseen liittyviin osa-alueisiin liittyen.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastomuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmasssa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyöt liittyvät koulupudokkuuden vähentämiseen sekä työssä olevien osaamisen lisäämiseen.

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
4.g	ESR+	EECO04	Työelämän ulkopuolella olevat	kpl	Kehittyneet	164	222
					Siirtymä	298	572
					NSPA	77	156
4.g	ESR+	EECO05	Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat*	kpl	Kehittyneet	369	1 606
					Siirtymä	3 127	13 596
					NSPA	741	3 222

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
4.g	ESR+	NO02	Alle 30 -vuotiaat	kpl	Kehittyneet	1 695	7 369
					Siirtymä	5 969	25 950
					NSPA	1 086	4 722
4.g	ESR+	EECO18	Kansallisella, alueel-lisella tai paikallisella tasolla tuettujen vi-ranomaisten tai jul-kisten palvelujen lu-kumäärä	kpl	Kehittyneet	5	22
					Siirtymä	21	89
					NSPA	11	47
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityis-tavoite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluok-ka	Perus-taso tai viitearvo	Viite-vuosi	Ta-voite (2029)
4.g	ESR+	EECR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen	kpl	Kehitty-neet	5 %	2020	10 %
					Siirtymä	3 %	2020	10 %
					NSPA	3 %	2020	10 %
4.g	ESR+	EECR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen	kpl	Kehitty-neet	7 %	2020	15 %
					Siirtymä	18 %	2020	20 %
					NSPA	22 %	2020	25 %
4.g	ESR+	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehitty-neet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.g	ESR+	137	Kehittyneet	1 980 619
			Siirtymä	12 002 908
			NSPA	3 529 246
4.g	ESR+	142	Kehittyneet	618 943
			Siirtymä	3 750 909
			NSPA	1 102 889
4.g	ESR+	143	Kehittyneet	949 046
			Siirtymä	5 751 393
			NSPA	1 691 097

4.g	ESR+	144	Kehittyneet	1 526 727
			Siirtymä	9 252 242
			NSPA	2 720 460
4.g	ESR+	145	Kehittyneet	2 351 985
			Siirtymä	14 253 453
			NSPA	4 190 980
4.g	ESR+	146	Kehittyneet	1 898 093
			Siirtymä	11 502 787
			NSPA	3 382 194
4.g	ESR+	147	Kehittyneet	660 206
			Siirtymä	4 000 969
			NSPA	1 176 415
4.g	ESR+	148	Kehittyneet	371 366
			Siirtymä	2 250 545
			NSPA	661 734
4.g	ESR+	149	Kehittyneet	2 682 088
			Siirtymä	16 253 938
			NSPA	4 779 187
4.g	ESR+	150	Kehittyneet	1 898 093
			Siirtymä	11 502 787
			NSPA	3 382 194
4.g	ESR+	151	Kehittyneet	4 167 552
			Siirtymä	25 256 119
			NSPA	7 426 122
4.g	ESR+	154	Kehittyneet	742 732
			Siirtymä	4 501 091
			NSPA	1 323 467
4.g	ESR+	166	Kehittyneet	783 995
			Siirtymä	4 751 151
			NSPA	1 396 993

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

137 Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen

142 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

143 Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalveluja

144 Toimenpiteet, joilla edistetään tervettä ja asianmukaista työympäristöä ja puututaan terveysriskeihin, myös edistämällä liikuntaa

145 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

146 Tuki työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutumisiksi muutoksiin

147 Toimenpiteet, joilla kannustetaan aktiivista ja tervettä ikääntymistä

148 Tuki varhaiskasvatukseen (pois lukien infrastruktuuri)

149 Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

150 Tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

151 Tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

154 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

166 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltioissa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.g	ESR+	01	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.g	ESR+	03	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.g	ESR+	33	Kehittyneet	18 568 299
			Siirtymä	112 527 263
			NSPA	33 086 681

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 Toiminnalliset kaupunkialueet

33 Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.g	ESR+	01	Kehittyneet	5 157 861
			Siirtymä	31 257 573
			NSPA	9 190 745
4.g	ESR+	02	Kehittyneet	3 094 717
			Siirtymä	18 754 544
			NSPA	5 514 447
4.g	ESR+	03	Kehittyneet	4 126 289
			Siirtymä	25 006 059
			NSPA	7 352 596
4.g	ESR+	05	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.g	ESR+	09	Kehittyneet	6 189 433

			Siirtymä	37 509 088
			NSPA	11 028 894

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Vihreän osaamisen ja työllisyyden sekä vihreän talouden edistäminen
- 02 Digitaalisten taitojen ja työpaikkojen kehittäminen
- 03 Tutkimukseen ja innovointiin sekä älykkääseen erikoistumiseen investoiminen
- 05 Syrjimättömyys
- 09 Ei sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.g	ESR+	01	Kehittyneet	933 212
			Siirtymä	5 655 432
			NSPA	1 662 881
4.g	ESR+	02	Kehittyneet	3 827 085
			Siirtymä	23 192 830
			NSPA	6 819 447
4.g	ESR+	03	Kehittyneet	15 871 147
			Siirtymä	96 182 030
			NSPA	28 280 650

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 **Päätavoitteena sukupuolten tasa-arvo**
- 02 **Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu**
- 03 Sukupuolineutraali

2.4.3. Erityistavoite 4.3: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (4.h)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 938/8 000)

Tavoitteena on vahvistaa heikoimmassa työmarkkina-asemassa ja suurimmassa huono-osaisuusriskissä olevien henkilöiden aktiivista toimijuutta ja osallisuutta sekä kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Varhainen puuttuminen ja tuki edistävät työttömyys- ja syrjäytymiskierteen katkaisemista sekä ehkäisevät koulunkäynnin tai opiskelun keskeytymistä. Tavoitteena on kohderyhmään kuuluvien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, jotta heillä olisi riittävät voimavarat pyrkiä aktiivisesti parantamaan omaa ja tarvittaessa myös läheistensä elämäntilannetta.

Vaikeimmin työllistyvien työllistymisen tueksi on tarpeen lisätä **työkyvyn tuen ja** tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavien toimintamallien juurruttamista. Tarvitaan toimia, joiden tuella mielenterveyden häiriöitä ja päihdehäiriöitä sairastavilla on mahdollisuus osallistua opintoihin ja työhön. **On tarpeen huomioida mm. oppimisvaikeuksista kärsivien kasvava määrä.** Työttömien työky-

vyn tuen palvelujen ja kuntoutuksen saatavuutta ja laatua on tarpeen parantaa. Tavoitteena on ni-
voa monialaiset hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut tiiviisti työllisyys- ja koulutuspal-
veluihin. Näin varmistetaan, että yksilön palvelupolku ei katkea ja että hänellä on mahdollisuus hyö-
dyntää yhteiskunnan ja muiden hankkeiden tarjoamia palveluita mahdollisimman oikea-aikaisesti ja
täysipainoisesti. Osatyökykyisten työllistymistä edistetään edellä mainittuihin tavoitteisiin sisältyvillä
toimilla, jotka tukevat hallitusohjelman mukaista työkykyohjelmaa.

Tavoitteena on parantaa **lasten**, nuorten, työikäisten ja perheiden kanssa työskentelevien ammatti-
laisten osaamista, keskinäistä yhteistyötä ja verkostotyöskentelyn osaamista. Ylisukupolvista syrjäy-
tymistä ja köyhyyttä ehkäistään tukemalla perheitä ja edistämällä vanhempien **koulutukseen ja työ-**
elämään osallistumista. Vähävaraisten perheiden tukea vahvistetaan moniammatillisesti ja ediste-
tään lasten osallisuutta ohjaamalla heitä harrastusten piiriin. Toimissa hyödynnetään olemassa ole-
via rakenteita kuten paikallista ja alueellista perhe- ja aikuissosiaalityötä. Nuoria tuetaan opinto- ja
työelämäpolulle kokonaisvaltaisesti ja heidän toimintakykyään ja -valmiuksiaan vahvistetaan esim.
psykososiaalisin keinoin.

Yhdenvertaisuutta on tarpeen edistää turvaamalla vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen
ja lisäämällä maahanmuuttajataustaisten ja etnisten vähemmistöjen osallisuutta. Tavoitteena on kaik-
kein vaikeimmassa asemassa olevien (esim. rikosseuraamusasiakkaat, asunnottomat, päihteiden
käyttäjät, mielenterveyskuntoutujat, tulottomat) asumisen, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen.
Palveluja (esim. työvoimapalvelut, terveydenhuolto, koulutus) tulee kehittää siten, että ne ovat kaikille
sopivia, esteettömiä ja saavutettavia.

Palveluissa on tarpeen entistä paremmin huomioida palvelun käyttäjän ja tarvittaessa hänen läheis-
tensä erityistarpeet. Tämä voi sisältää mm. omakielisen ohjauksen, uudenlaisten yhteiskuntaan kiin-
nittymistoimien ja hyvien yhteiskuntasuhteiden edistämistä. Tavoitteena on kehittää ja tehdä tiivistä
yhteistyötä julkisen, kolmannen ja neljännen sektorin sekä yritysten kanssa sekä kehittää monitoimi-
jaisia strategiseen kumppanuuteen perustuvia toimintamalleja. Toimissa hyödynnetään kokemusas-
iantuntijoita ja vertaistukea sekä kohderyhmää edustavien tahojen asiantuntemusta.

On tarpeen kehittää kansalaistoimijalähtöisiä ja muita toimintamalleja. Tavoitteena on lisätä alueiden
yhteisöllistä hyvinvointia toimilla, jotka tähtäävät yksinäisyyden vähentämiseen ja yhdessä tekemi-
seen. On tarpeen kehittää helposti saavutettavia, monipuolisia, arkiympäristöihin tuotavia palveluita
erityisesti yhteiskunnallisen ja kulttuurisen asemansa tai muun haavoittuvuuden vuoksi vaikeassa
asemassa oleville ihmisille, joita on muutoin vaikea tavoittaa.

Tavoitteena on tiivistää yhteistyötä työnantajien kanssa, jotta voidaan esim. erilaisten työpaikalla ta-
pahtuvien valmennus- ja kuntoutustoimien avulla tukea työllistymistä. On tarpeen vahvistaa polkuja
työtoiminnasta työhön avoimille työmarkkinoille ja koulutukseen sekä rakentaa työmarkkinoita, jotka
tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia työelämän ulkopuolella oleville ryhmille.

Syrjäytyneiden ja heikossa asemassa olevien ihmisten työelämään osallistumisen taustalla vaikutta-
vat syyt ovat usein sukupuolittuneita: esimerkiksi naisilla lähisuhdeväkivalta tai mielenterveyden on-
gelmat, miehillä päihderiippuvuus tai heikko koulutustaso. Sukupuolinäkökulman huomioiminen kai-
kissa syrjäytymistä ehkäisevissä ja osallisuutta edistävissä toimissa varmistaa tasa-arvon toteutu-
mista ja lisää toimien vaikuttavuutta.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Yhtäläisten mahdollisuuksien ja osallisuuden edistäminen

- tuetaan monipuolisin keinoin kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henki-
löiden kiinnittymistä yhteiskuntaan, koulutukseen ja työmarkkinoille sekä torjutaan huono-
osaisuutta ja syrjäytymistä
- lisätään eri väestöryhmien vuorovaikutusta
- yksinäisten ja riippuvuus- ja/tai työ- ja toimintakyvyn haasteiden kanssa kamppailevien hyvin-
vointia lisätään mm. yhteisöllisin ja kuntouttavin toimenpitein

- edistetään vammaisten henkilöiden, etnisten vähemmistöjen ja muiden heikommassa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksien toteutumista
- kehitetään kansalaistoimijalähtöistä toimintaa ja yhteisöllisiä palveluita sekä edistetään vähemmistö- ja erityisryhmien osallistumista päätöksentekoon ja palveluiden suunnitteluun
- hyödynnetään kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluja osallisuuden, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisessä

Työllistymismahdollisuuksien parantaminen

- parannetaan heikoimmassa asemassa olevien valmiuksia päästä koulutukseen ja työmarkkinoille
- rakennetaan osallistavia työmarkkinoita, lisätään **työkyvyn tuen ja** tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavuutta sekä kehitetään työtoiminnan sisältöjä

Palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia, oikea-aikaisia, saavutettavia ja katkeamattomia taide-, kulttuuri-, hyvinvointi-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, koulutus- ja työllisyyspalveluita ja kehitetään mm. perhe- ja nuorisotyön menetelmiä ja verkostomaista työtettä
- edistetään **ammattilaisten**, kolmannen ja neljännen sektorin ja viranomaisten välistä kumppanuutta, yhteistyötä ja osaamista heikoimmassa asemassa olevien ryhmien palveluiden ja yhteiskuntaan kiinnittymisen parantamiseksi
- kehitetään tuloksellisia mm. sosiaalisen kuntoutuksen ja päihdekuntoutuksen toimintamalleja työikäisille samoin kuin työ- ja toimintakyvyn palveluja
- kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista sosiaali- ja terveysalalla, **sivistystoimessa sekä työllisyyspalveluissa**, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy syrjäytymistä ehkäisevien ja osallisuutta edistävien rakenteiden ja moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous **ja kulttuuri** otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja oman elämän parempi hallinta edistävät kestävän kehityksen toteutumismahdollisuuksia. Myös kansalaisten kokemana osallisuuden tunne edistää kestävää kehitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuneiden työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten ja työikäisten hyvinvointi, osallisuus, yhdenvertaisuus, työ- ja toimintakyky, aktiivinen toimijuus ja osaaminen ovat parantuneet niin, että useat heistä ovat siirtyneet koulutukseen tai työhön tai sille johtavalle polulle. Eri väestöryhmien (ml. sukupuolet) väliset, sekä alueelliset terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet. Hankkeilla on torjuttu huono-osaisuutta, ylisukupolvista köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Monitoimijaiset, sektori- ja organisaatorajat ylittävät palvelujärjestelmät toimivat saumattomasti ja oikea-aikaisesti sekä tukevat ammattilaisten yhteistyötä. Kolmannen ja neljännen sektorin toimijat ja vertaistukea tarjoavat henkilöt osallistuvat palvelujärjestelmiin ja työllistämisen ja kehittämistoimintaan. Perheiden aikuisten tukemiseksi sekä perheiden parissa työskentelevien osaamisen ja tietoisuuden lisäämiseksi kehitetyt toimet auttavat myös lapsia.

Työmarkkinat ovat aiempaa osallistavampia ja tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille. Tuloksena on laadukkaiden ja monipuolisten matalan kynnyksen työ- ja toimintapaikkojen lisääntyminen.

Tärkeimmät kohderyhmät

Työmarkkinoiden näkökulmasta heikoimmassa asemassa olevat henkilöt, sisältäen vähemmistöt ja erityisryhmät, joiden yhteiskunnallista osallisuutta halutaan edistää. Kohderyhmään kuuluvat työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöryhmät kuten nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osatyökykyiset. Kohderyhmään kuuluvat syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt riippumatta heidän aiemmasta koulutus- ja työhistoriastaan tai sen puutteesta ja välillisesti myös esim. heidän läheisensä.

Kohderyhmään kuuluvat myös mm. monialaisten taide-, hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutus- sekä koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoajat ja niiden johto ja henkilöstö, joiden yhteistyötä ja osaamista halutaan kehittää.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun keinoin. Puretaan työ- ja koulutusurien segregatiota ylläpitäviä rakenteita. Lisätään sukupuolitietoisia menetelmiä ohjaus- ja muissa palveluissa ja tiedostetaan mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoleen liittyvät tekijät. Kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin. Henkilöitä koskevien seurantaindikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Osallisuutta edistetään lisäämällä kansalaisten aktiivisuutta, sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. Kehittämistarpeet lähtevät paikalliselta tasolta ja toimeenpanossa osallistetaan alueen asukkaita ja muita toimijoita. Toimintaa rahoitetaan alueilla, joilla ei rahoiteta maaseutu- tai kalatalousrahoista paikallista kehittämistä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa. Toiminnassa otetaan huomioon kunkin kohderyhmän erityistarpeet sekä kulttuuri-sensitiivinen ja omakielinen ohjaus. Palveluissa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulutuksessa ja työmarkkinoilla tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Toiminnassa kehitetään menetelmiä syrjinnän vähentämiseksi yhteiskunnassa ja eri vähemmistöjen yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella Pohjois- ja Itä-Suomessa huomioidaan erityisesti terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen työ- ja opiskelukykyisyyden edistämiseksi, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen nuorille ja perheille hyödyntäen monialaista osaamista ja mm. luovia menetelmiä alueen vetovoimaisuuden ja osallisuuden parantamiseksi, palveluiden saatavuuden edistäminen (digitaaliset palvelut ja innovatiiviset toimet) ja nuorisotyön ja perheiden auttamisen vahvistaminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet [1 207/2 000]

Kansainvälistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osallisuutta, työllistymistä ja koulutukseen osallistumista.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastomuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Pohjoisen arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyön aiheet liittyvät mm. työelämän ulkopuolella olevien saamiseen osallisuutta edistävään toimintaan ja koulutukseen sekä tälle kohderyhmälle sopivien työpaikkojen löytäminen tai luominen.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) tuotosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuosille 2024 ja 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7.

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
4.h	ESR+	EECO03	Pitkäaikaistyöttömät*	kpl	Kehittyneet	634	2 758
					Siirtymä	3 881	16 876
					NSPA	1 420	6 176
4.h	ESR+	EECO04	Työelämän ulkopuo-lella olevat	kpl	Kehittyneet	2 278	9 903
					Siirtymä	2 627	11 420
					NSPA	976	4 242
4.h	ESR+	EECO14	Ulkomaalaistaustai-set henkilöt	kpl	Kehittyneet	1 619	7 039
					Siirtymä	3 052	13 271
					NSPA	830	3 611
4.h	ESR+	EECO18	Kansallisella, alueelli-sella tai paikallisella tasolla tuettujen vi-ranomaisten tai jul-kisten palvelujen lu-kumäärä	kpl	Kehittyneet	2	10
					Siirtymä	10	42
					NSPA	7	28

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7.

Erityista-voite	Ra-hasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yk- sikkö	Alueluokka	Perustaso tai vii- tearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)
4.h	ESR+	EECR01	Osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	1 %	2020	10 %
					Siirtymä	3 %	2020	10 %
					NSPA	3 %	2020	10 %
4.h	ESR+	EECR02	Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen*	kpl	Kehittyneet	6 %	2020	15 %
					Siirtymä	7 %	2020	15 %
					NSPA	7 %	2020	15 %
4.h	ESR+	EECR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	4 %	2020	10 %
					Siirtymä	11 %	2020	15 %
					NSPA	13 %	2020	15 %
4.h	ESR+	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.h	ESR+	142	Kehittyneet	926 310
			Siirtymä	5 613 605
			NSPA	1 650 583
4.h	ESR+	145	Kehittyneet	3 143 839
			Siirtymä	19 052 235
			NSPA	5 601 978
4.h	ESR+	152	Kehittyneet	4 406 989
			Siirtymä	26 707 151
			NSPA	7 852 772
4.h	ESR+	153	Kehittyneet	3 705 239
			Siirtymä	22 454 420
			NSPA	6 602 331
4.h	ESR+	154	Kehittyneet	3 256 119
			Siirtymä	19 732 672
			NSPA	5 802 048
4.h	ESR+	155	Kehittyneet	505 260
			Siirtymä	3 061 966
			NSPA	900 318
4.h	ESR+	157	Kehittyneet	1 375 430
			Siirtymä	8 335 353
			NSPA	2 450 865
4.h	ESR+	166	Kehittyneet	364 910

			Siirtymä	2 211 420
			NSPA	650 230

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

142 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

145 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

152 Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan

153 Keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi

154 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

155 Tuki syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, kanssa toimivalle kansalaisyhteiskunnalle

157 Toimenpiteet kolmansien maiden kansalaisten integroimiseksi yhteiskuntaan

166 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltiossa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.h	ESR+	01	Kehittyneet	17 684 095
			Siirtymä	107 168 822
			NSPA	31 511 125

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.h	ESR+	03	Kehittyneet	884 205
			Siirtymä	5 358 441
			NSPA	1 575 556
4.h	ESR+	33	Kehittyneet	16 799 890
			Siirtymä	101 810 381
			NSPA	29 935 568

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

03 toiminnalliset kaupunkialueet

33 Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.h	ESR+	05	Kehittyneet	8 842 047
			Siirtymä	53 584 411
			NSPA	15 755 562
4.h	ESR+	06	Kehittyneet	3 536 819
			Siirtymä	21 433 764
			NSPA	6 302 225
4.h	ESR+	09	Kehittyneet	5 305 228
			Siirtymä	32 150 647
			NSPA	9 453 337

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

05 Syrjimättömyys

06 Lasten köyhyyden torjunta

09 Ei sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.h	ESR+	01	Kehittyneet	1 006 032
			Siirtymä	6 096 735
			NSPA	1 792 639
4.h	ESR+	02	Kehittyneet	10 052 888
			Siirtymä	60 922 324
			NSPA	17 913 148
4.h	ESR+	03	Kehittyneet	6 625 175
			Siirtymä	40 149 764
			NSPA	11 805 338

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 **Päätavoitteena sukupuolten tasa-arvo**

02 **Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu**

03 Sukupuolineutraali

2.5. ESR+-toimintalinja 5: Sosiaalisten innovaatioiden Suomi

☐ Tämä on nuorisotyöllisyyteen liittyvä toimintalinja
X ☒ Tämä on innovatiivisiin toimiin liittyvä toimintalinja
☐ Tämä on ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan m alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiseen tukeen vähävaraisimmille liittyvä toimintalinja*

☐ Tämä on ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 1 alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiseen tukeen vähävaraisimmille liittyvä toimintalinja ¹
☐ Tämä on EAKR-/koheesiorahasto-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan viii alakohdassa säädettyyn kaupunkiliikennettä koskevaan erityistavoitteeseen liittyvä toimintalinja
☐ Tämä on EAKR-/koheesiorahasto-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan v alakohdassa säädettyyn tieto- ja viestintätekniikan yhteenliittämistä koskevaan erityistavoitteeseen liittyvä toimintalinja

2.5.1 Erityistavoite 5.1: Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen (5.h)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

(7 993/8 000 (8 229))

Erityistavoitteessa keskitytään tukemaan hanketyön keinoin lastensuojelun asiakkaana olevien sekä erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten elämäntilannetta ja pärjäämistä. Tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten tarpeista lähteviä, helposti saavutettavia tukitoimia ja palveluita, joita tuotetaan paikallisesti monitoimijaverkostoissa lasten ja nuorten tarpeita kuunnellen. Paikallisilla järjestötoimijoilla tai muilla ei viranomaisroolissa toimivilla on mahdollista täydentää viranomaistoiminnan tuottamia lastensuojelua tukevia palveluja ja rakentaa paikallisesti kokonaan uusia ja helposti saavutettavia palvelukokonaisuuksia.

Yhteiskunnan sosioekonominen eriytyminen on osaltaan johtanut siihen, että jo aiemmin huono-osaiset nuoret voivat entistä huonommin ja erityisesti nuorten pahoinvointi näkyy lisääntyneinä päihde- ja mielenterveysongelmina, myös alaikäisten vakavat väkivallanteot lisääntyvät. Lastensuojelulain muuttua lastensuojelun jälkihuollon asiakkuus voi jatkua aina 25 ikävuoteen saakka, mikä omalta osaltaan lisää palvelujen kehittämistarpeita.

Sijaishuollon ja lastensuojelun asiakkuus on monilla mittareilla yhdistettävissä huono-osaisuuteen myös aikuisena. Sijaishuollossa kasvaneilla on tutkimusten mukaan aikuisena suuremmat riskit ajautua marginaaliin kuin väestössä yleensä. Huostaan otetuilla on tutkimusten perusteella suurempi riski jäädä vaille jopa perusopetuksen päättötodistusta ja peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja he ovat todennäköisemmin mielenterveyspalvelujen ja toimeentulotuen piirissä saman ikäiseen väestöön verrattuna. Teini-ikäisenä sijoitettujen kouluttautuminen jää viisi kertaa todennäköisemmin peruskoulutukselle muuhun väestöön verrattuna. Tilanteen korjaaminen vaatii uudenlaisia toimintamalleja.

Lastensuojelutilastojen mukaan lastensuojelun tarve on kasvanut Suomessa viime vuosina; lastensuojeluilmoitus tehtiin 85 746 lapsesta vuonna 2019, ilmoitusten määrän kasvua oli 7 %. Lastensuojelun avohuollon asiakkaista (52 858) suurimman asiakasryhmän muodostivat 16–17 vuotiaat nuoret (5,9 % väestön saman ikäisistä). Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2019 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 928 lasta ja nuorta, mikä oli 2% edellisvuotta enemmän. Avohuollon tukea sai vuonna 2019 yhteensä 7 646 jälkihuollossa olevaa lasta ja nuorta. Heistä enemmistö (86,2 %) oli 18 vuotta täyttäneitä.

¹ Jos ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 1 alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiset resurssit otetaan huomioon ESR+-asetuksen 7 artiklan 4 kohdan tarkoituksessa.

THL:n raportin (2020, 8) mukaan vuonna 2018 noin 2 000:lla 13–17 -vuotiaalla teini-ikäisellä oli alkanut lastensuojelulain mukainen sijoitus, joka tehtiin usein kiireellisenä laitokseen. Arviolta 60 prosentin kysymys oli nuoruuden kriiseistä, joihin olisi periaatteessa ollut mahdollisuus löytää intensiivinen ja vaikuttava interventio avohuollossa ja välttää sijoitus kodin ulkopuolelle.

Luvut kertovat siitä, että teini-ikäiset ja vaikeasti oireilevat nuoret eivät saa riittävästi apua peruspalveluista, vaan joutuvat aivan liian usein vielä täysi-ikäisyyden lähestyessäkin lastensuojelun asiakkaiksi ja jopa sen laitospalveluihin. Palvelujärjestelmässä ja sen vaikuttavuudessa on puutteita sekä avohuollossa että kaikkein vaativimmissa palveluissa.

Erityistavoitteen avulla edistetään lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista kehittämällä ja syventämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhdessä tekemistä vaikuttavien toimintatapojen löytämiseksi ja juurruttamiseksi. Uudenlaisia toimintatapoja tarvitaan etenkin yläkouluikäisten ja peruskoulunsa päättäneiden kiireellisiin sijoituksiin ja huostaanottoihin liittyen. Näihin tilanteisiin olisi löydettävä avo- ja sijaishuollon palveluja ja osaamista uudella tavalla hyödyntäviä keinoja yhteistyössä muiden palvelujen ja toimijoiden kanssa, jotta teini-ikäisten tarpeisiin voitaisiin tehokkaasti vastata muutenkin kuin huostaanotolla. Toinen keskeinen kehittämiskohde on lastensuojelun jälkihuollon uudistaminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi vahvistetaan lastensuojelun henkilöstön osaamisen kehittämistä sekä yhteiskehittämistä koulujen ja oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen, nuorten palvelupisteiden yms. kanssa.

Erityistä huomiota on tarpeen kiinnittää vaativan sijaishuollon ja muiden vaativan tuen palvelujen laadun ja saatavuuden kehittämiseen. Vaativan sijaishuollon palveluja ja sijoituspaikkoja ei ole tällä hetkellä riittävästi tarjolla; niiden tarve on kasvanut jatkuvasti. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän raportissa (STM raportteja ja muistiot 2020:28) on esitetty lukuisia kehittämishetkiksi uudistamistyön pohjaksi mm. toimintojen laadun, henkilöstön osaamisen ja palvelujen kehittämisen näkökulmasta. Erityistä huolta aiheuttaa se, että osalle sijaishuollon piirissä olevista lapsista ja nuorista perusoikeus oppimiseen ei toteudu, ja puuttuva koulutus määrittää jo valmiiksi haastavaa elämäntilannetta ja siirtymistä aikuisuuteen. Suunniteltavissa hankkeissa tulee huomioida ao. työryhmien ja myös aiheesta tehtyjen tutkimusten tulokset.

Oppimisvaikeudet ja negatiiviset koulukokemukset ovat yksi taustatekijä sille, että sijaishuollossa olevista lapsista ja nuorista huomattavan suuri osa jää ilman jopa perusopetuksen päättötodistusta tai toisen asteen tutkintoa. Tavoitteena on tarttua oppimisvaikeuksiin ja siten edistää jatkokoulutukseen hakeutumista ja työmarkkinoille kiinnittymistä. Erityisten ja laaja-alaisten oppimisen vaikeuksien ohella on yhtä lailla huomioitava myös oppimisvaikeudet, jotka ovat seurausta erilaisista elämäntilanteen haasteista tai sairauksista. Erityistavoitteen hankkeilla tuetaan uudenlaisten oppimista ja kouluttautumista tukevien ja kannustavien palvelujen ja toimintamallien kehittämistä ja juurruttamista osaksi vaikuttavaa lastensuojelua. Erityistavoitteen hankkeissa otetaan omaksi kehittämiskohteeksi oppimisvaikeuksia tukevien palvelujen, palveluprosessin eri osa-alueiden ja toimintamallien kehittämistä. Tee-man kehittäminen on laaja, mutta osana sijaishuollon palvelujen kehittämistä sitä voidaan kehittää rajatusti, ottaen samalla huomioon kehittämistulosten siirrettävyys esimerkiksi aikuisten TE-palveluihin, koulutukseen ohjauksen palveluihin ja osaamisen kehittämisen palveluihin. Hankkeissa huomioidaan myös oppimisen, osaamisen ja kannustamisen haasteet nuorten siirtyessä työelämään ja tunnustetaan yksilöllisen ohjauksen tarpeet työelämävalmiuksien pitkäjänteiseksi vahvistamiseksi.

Kehittämistoimintaa tukemaan ja suuntaamaan perustetaan ns. pyöreä pöytä, johon kutsutaan mukaan alan asiantuntijoita ja kokemusasiantuntijoita, toisen asteen koulutuksen järjestäjiä, erityisesti lastensuojelukentän toimijoita yhteistyöverkostoihin. Yhteiskehittämisellä tuetaan hanketoimintaa ja varmistetaan myös kehittämistyön juridinen, laadullinen ja eettinen näkökulma. Tätä edistää myös hankkeita tukeva ja arvioiva koordinaatiohanke. Hankkeiden valinnassa painotetaan sosiaalisten innovaatioiden selvittämis- ja kehittämismahdollisuuksia sekä tulosten levittämissuunnitelmia. Hankkeiden tuloksina syntyville uusille, innovatiivisille toimintatavoille ja niiden kautta saavutettaville tuloksille asetetaan paljon odotuksia ja saavutettavien tuloksien odotetaan olevan parempia kuin muissa kehittämishankkeissa.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

- kehitetään lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisältöjä ja rakenteita palvelujen laadun, monialaisuuden, henkilöstön osaamisen ml. digitaalisuus ja toimijoiden osallisuud^{den} edistämiseksi
- kehitetään vaativan sijaishuollon palveluja ja niiden monialaisuutta
- kehitetään oppimisvaikeuksista ja neuropsykiatrisista ongelmista kärsiville lapsille ja nuorille tukitoimenpiteitä, joissa huomioidaan opintojen ohella työelämään siirtyminen
- kehitetään lasten ja nuorten tarpeista lähteviä, helposti ja nopeasti saavutettavia palveluja ja tukitoimia, joita tuotetaan paikallisesti monitoimijaverkostoissa lasten ja nuorten tarpeita kuunnellen. Näitä palveluja voivat olla esim. mielenterveys- ja päihdepalvelut, sujuvat terveydenhuollon prosessit, osallisuuden ja harrastustoiminnan tukeminen mm. kulttuuri- ja liikuntatoiminnalla, tuki opinnoissa ja opintoihin hakeutumisessa, tuki arjessa, asumisessa ja kodinhoidossa selviytymisessä sekä tuki työllistymisessä ja työelämään siirtymisessä
- edistetään soveltavaa tutkimusta ja toiminnan vaikuttavuutta,
- levitetään ja juurrutetaan parhaat mallit pysyviksi käytännöiksi

Läpileikkaavat periaatteet

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen, talous ja kulttuuri otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja oman elämän parempi hallinta edistävät kestävän kehityksen toteutumismahdollisuuksia. Myös kansalaisten kokemana osallisuuden tunne edistää kestävää kehitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena kohderyhmälle tarjottavien palvelujen laatu on parantunut. Hankkeiden tuloksina syntyneitä sosiaalisia innovaatioita on juurrutettu ja levitetty.

Tärkeimmät kohderyhmät

Kohderyhmän muodostavat lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon toimijat. Kohderyhmään kuuluvat myös lastensuojelun yhteistyöverkoston toimijat, esim. koulut ja oppilaitokset sekä korkeakoulut, sosiaali- ja terveystoimi, nuorten palvelut, TE-palvelut, kunnan työllisyyspalvelut, Ohjaamot, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä järjestöt.

Välilliseen kohderyhmään kuuluvat lastensuojelun asiakkaina olevat 12–17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat myös lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana olevat nuoret aikuiset aina 25 ikävuoteen saakka. Teini-ikäiset ovat suurin asiakasryhmä lastensuojelun avohuollon palveluissa ja sijoitettujen lasten joukossa. Heistä tehdään eniten myös lastensuojeluilmoituksia.

Toimet, joilla taataan yhdenvertaisuus, osallistavuus ja syrjimättömyys

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm tiedostamalla mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoleen liittyvät tekijät. Kaikista sijoitetuista v. 2019 oli poikia 53 prosenttia (9 997) ja tyttöjä 47 prosenttia (8 931). Kodin ulkopuolelle sijoitettujen poikien osuus sijoitetuista lapsista ja nuorista on pysytellyt tyttöjen vastaavaa osuutta suurempana 1990-luvulta lähtien (THL, tilastot 2019). Henkilöitä koskevien seuraintaidikaattoreiden tiedot kerätään ohjelmassa sukupuolittain, jolloin toimenpiteiden kohdistumista eri sukupuoliin voidaan seurata ja analysoida.

Osallisuutta edistetään varmistamalla kehitettävien palvelujen ja rakenteiden kohderyhmään kuuluvien lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa heille suunniteltujen toimien sisältöihin, toteutustapoihin ja ajankohtiin.

Yhdenvertaisuus huomioidaan toimien kehittämisessä ja tarjoamisessa. Toiminnassa otetaan huomioon lasten erityistarpeet sekä kulttuurisensitiivinen ja omakielinen ohjaus. Samoin huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi mm. syrjinnästä tai vähävaraisuudesta johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset etenkin Lapsen oikeuksien sopimus [Lapsen oikeudet -sopimus kokonaisuudessaan](#)

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälisellä yhteistyöllä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien organisaatioiden kehittämistä palvelevien hyvien käytäntöjen leviämistä. Suomi osallistuu aktiivisesti ESR+:n kansainvälisen yhteistyön Social Innovations -teemaverkoston työhön. Sen kautta haetaan malleja erityisesti sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen ja juurruttamiseen sekä levittämiseen. Samoin Social Inclusion –teemaverkosto tarjoaa foorumin lastensuojelulasten ja –nuorten osallisuuden edistämistä koskevalle keskustelulle.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastomuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Valmis- teilla olevan Suomen Arktisen politiikan strategian linjaukset ja tavoitteet huomioidaan soveltuvin osin etenkin viranomaisten, järjestöjen ja asukkaiden välisen yhteistyön osalta.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel- massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyöt linkittyvät lastensuojeluun liittyvien palveluiden kehittämiseen.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitteessa ei ole suunniteltu rahoitusvälineiden käyttöä

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis- tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Välita- voite (2024)	Tavoite (2029)
5.h	ESR+	NO01	Sijaishuoltoyksiköi- den lukumäärä	kpl	Kehittyneet	11	48
					Siirtymä	63	276
					NSPA	17	76
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosisindikaattorit

Erityis- tavoite	Ra- hasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yk- sikkö	Alueluokka	Perus- taso tai vii- tearvo	Viite- vuosi	Ta- voite (2029)
5.h	ESR+	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
5.h	ESR+	145	Kehittyneet	107 071
			Siirtymä	648 867
			NSPA	178 331
5.h	ESR+	149	Kehittyneet	267 676
			Siirtymä	1 622 168
			NSPA	445 828
5.h	ESR+	150	Kehittyneet	160 606
			Siirtymä	973 301
			NSPA	267 497
5.h	ESR+	151	Kehittyneet	428 282
			Siirtymä	2 595 469
			NSPA	713 325
5.h	ESR+	152	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134
5.h	ESR+	154	Kehittyneet	160 606
			Siirtymä	973 301
			NSPA	267 497
5.h	ESR+	158	Kehittyneet	535 353
			Siirtymä	3 244 336
			NSPA	891 656

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

145 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

149 Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

150 Tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

151 Tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

152 Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan

154 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

158 Toimenpiteet laadukkaiden, kestävien ja kohtuuhintaisten palvelujen yhtäläisen ja oikea-aikaisen saannin parantamiseksi

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
5.h	ESR+	01	Kehittyneet	3 319 188
			Siirtymä	20 114 882
			NSPA	5 528 267

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
5.h	ESR+	33	Kehittyneet	3 319 188
			Siirtymä	20 114 882
			NSPA	5 528 267

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

33 Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
5.h	ESR+	05	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134
5.h	ESR+	06	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

05 Syrjimättömyys

06 Lasten köyhyyden torjunta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
----------------	---------	-------	------------	---------------

5.h	ESR+	01	Kehittyneet	161 463
			Siirtymä	978 496
			NSPA	268 925
5.h	ESR+	02	Kehittyneet	1 026 512
			Siirtymä	6 220 847
			NSPA	1 709 704
5.h	ESR+	03	Kehittyneet	2 131 213
			Siirtymä	12 915 539
			NSPA	3 549 638

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 **Päätavoitteena sukupuolten tasa-arvo**

02 **Sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistettu**

03 Sukupuolineutraali

2.6. ESR+-toimintalinja 6: Aineellista puutetta torjuva Suomi

☐ Tämä on nuorisotyöllisyyteen liittyvä toimintalinja
☐ Tämä on innovatiivisiin toimiin liittyvä toimintalinja
☒ Tämä on ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan m alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiseen tukeen vähävaraisimmille liittyvä toimintalinja*
☐ Tämä on ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan l alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiseen tukeen vähävaraisimmille liittyvä toimintalinja ²
☐ Tämä on EAKR-/koheesiorahasto-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan viii alakohdassa säädettyyn kaupunkiliikennettä koskevaan erityistavoitteeseen liittyvä toimintalinja
☐ Tämä on EAKR-/koheesiorahasto-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan v alakohdassa säädettyyn tieto- ja viestintätekniikan yhteenliittämistä koskevaan erityistavoitteeseen liittyvä toimintalinja

2.6.1 Erityistavoite: Eväitä elämään (6.m)

Tukitoimien tyypit

Aineellinen apu

Vähävaraisimmille tarkoitetun aineellisen avun ytimessä on ruoka, jota voidaan tarjota aterioiden valmistamiseen tarvittavina elintarvikkeina. Lisäksi voidaan tarjota valmiita tai yhdessä valmistettuja aterioita ja leivonnaisia yhteisissä ruokailuhetkissä, jotka edistävät samalla sosiaalista osallisuutta ja arjen toimintavalmiuksia. Apua voidaan tarjota tarpeen mukaan myös hygieniatarvikkeina. Kaikissa toiminnoissa pyritään niin avun sisällöissä kuin toteutustavoissakin huomioimaan avuntarvitsijoiden elämäntilanne ja mahdolliset pitkäjänteisen tuen tarpeet. Toteutettavat toimenpiteet voivat poiketa sisällöllisesti toisistaan huomioiden avunsaajien yksilölliset tilanteet ja paikalliset olosuhteet.

² Jos ESR+-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan l alakohdassa säädetyn erityistavoitteen mukaiset resurssit otetaan huomioon ESR+-asetuksen 7 artiklan 4 kohdan tarkoituksessa.

Yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi aineellinen apu voidaan **mahdollisesti** tarjota myös ostokortteina. **Erityistavoitteen toimenpiteisiin ei sisälly lahjoitusruuan jakelua.**

Liitännäistoimet

Aineellisen avun antamisen ohella tarjotaan avunsaajien tarpeisiin vastaavaa ohjausta, neuvontaa ja tukea, joilla voidaan edistää heidän sekä heidän perheidensä hyvinvointia ja pärjäämistä pitkäjänteisesti ja kokonaisvaltaisesti. Toiminnalla lisätään kohderyhmän tietoisuutta heidän mahdollisuuksistaan hyödyntää erilaisia palveluja ja tukimuotoja kuten esimerkiksi velkaneuvontaa, sosiaali- ja terveydenhuoltoa, psykologista tukea, työllisyys- ja koulutuspalveluja sekä järjestöjen erilaisia toimintoja. Samoin lisätään tietoa mm. osallistumismahdollisuuksista rakennerahastohankkeisiin. Liitännäistoimiin osallistuminen on avunsaajille vapaaehtoista.

Avun saajille sekä aineellinen apu että liitännäistoimet ovat ilmaisia.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena on tavoitettu aineellista apua tarvitsevaa kohderyhmää ja on vastattu heidän akuuttiin tarpeeseensa saada terveellistä ruokaa ja/tai hygieniatarvikkeita. Heitä on myös ohjattu muiden palvelujen piiriin ja siten edistetty heidän työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksiaan tai muuta yhteiskuntaan integroitumista. Apua saavien mahdollisuudet selvittää aiempaa paremmin arkielämään liittyvistä haasteista paranevat ja köyhyyden negatiiviset vaikutukset vähenevät. Toimien onnistumista seurataan raportoinnilla ja mm. kaksi kertaa ohjelmakaudessa tehtävillä selvityksillä.

Tärkeimmät kohderyhmät

Ensisijaisesti otetaan huomioon työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt ja heidän kotitalouteensa kuuluvat henkilöt.

Aineellista apua voidaan kohdentaa sellaisille vähävaraisille ryhmille tai yhteisöille, joilla on alueellisen tai paikallisen tilanteen tai olosuhteen vuoksi tarve saada apua kaikkein eniten. Näitä ryhmiä ja yhteisöjä voivat olla lapsiperheet, maahanmuuttajat, asunnottomat **tai vapautuvat vangit.**

Vaikka apu olisikin ensisijaisesti suunnattu tietyille kohderyhmälle, ei toiminnoista (esim. yhteisistä ruokailutilaisuuksista) käännytetä ketään pois.

Kuvaus kansallisista tai alueellisista tukiohjelmista

Vähävaraisimmille suunnattu aineellinen apu ei ole osa kansallista sosiaaliturvaa eikä korvaa sitä. Suomessa toimii runsaasti erilaista järjestö- ja vapaaehtoistyötä tekeviä tahoja, joiden kautta voi saada sekä aineellista apua että muuta tukea. Myös hävikkiruuan hyödyntäminen ja jakaminen on tehostunut viime vuosina. Tietoa on saatavissa mm. osoitteesta [Ruoka-apu.fi](https://www.ruoka-apu.fi).

Erityistavoitteen toiminta toteutetaan avoimina hankehakuina, joiden painopisteet voivat vaihdella. Hankkeissa yhdistyvät sekä aineellisen avun antaminen että siihen liittyvien liitännäistojen tarjoaminen esimerkiksi verkostoyhteistyössä. Toimeenpanon ohjaamista varten perustetaan poikkihallinnollinen ja muista asiantuntijoista koostuva hankekoordinaatioryhmä.

EU-osarahoitteen aineellisen avun järjestämisessä huomioidaan muu alueella vähävaraisille tarjottava apu. Apua voidaan kohdentaa alueellisten tarpeiden mukaisesti.

Aineellisena apuna tarjottavien elintarvikkeiden ja/tai perushyödykkeiden tulee olla kulutustavaroita koskevan unionin lainsäädännön mukaisia. Avun ja sen tarjoamisen muodoissa tulee kiinnittää huomiota siihen, että ne rasittavat ilmastoa ja ympäristöä mahdollisimman vähän. **Kestävän kehityksen huomioimiseksi** pyritään erityisesti välttämään EU-osarahoitteen ruoka-avun päätymistä hävikkiruukiksi ja suosimaan paikallisuutta ja ekologisuutta myös välttämällä turhia

välivaiheita esimerkiksi tuotteiden alkuperässä, varastoinnissa ja kuljetuksissa sekä vähentämällä pakkaus- yms. muovin käyttöä.

Tavoitteena on nivoa vähävaraisimmille jaettava aineellinen apu täydentäväksi osaksi olemassa olevia monitoimijaisia ja monialaisia yhteistyöverkostoja ja toimintoja, joilla tuetaan heikommassa asemassa olevia. Toiminnassa mahdollistetaan joustavuus erilaisissa muutos- ja kriisitilanteissa, jotka saattavat lisätä aineellisen ja/tai muun avun sekä niiden järjestämismuotojen variaatioiden tarvetta.

Aineellisesta avusta ja sen ohessa tarjottavasta muusta tuesta tiedotettaessa pyritään löytämään kohderyhmät mahdollisimman tehokkaasti tavoittavat keinot esim. internet, henkilökohtainen tiedotus tai ilmoitustaulut paikoissa, joissa kohderyhmät liikkuvat. Tavoitteena on edistää sitä, että apu saavuttaa heidät, joiden avun tarve on akuutein ja suurin.

3. Rahoitussuunnitelma

3.A Siirrot ja maksusuudet

3.1 Määrärahat vuosittain

Taulukko 10

Rahasto	Alueuokka	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Yhteensä
							Määrärahat ilman joustomäärää	Joustomäärä	Määrärahat ilman joustomäärää	Joustomäärä	
EAKR	Kehittyneemmät alueet	10 296 162	7 975 277	10 690 966	10 905 349	11 124 019	5 673 531	5 673 531	5 787 284	5 787 284	73 913 401
	Siirtymäalueet	62 266 597	48 352 225	64 810 205	66 109 827	67 435 435	34 393 777	34 393 777	35 083 366	35 083 366	447 928 576
	Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet	46 398 529	47 327 526	48 275 105	49 241 808	50 227 844	25 616 800	25 616 800	26 129 739	26 129 739	344 963 889
	Yhteensä	118 961 288	103 655 028	123 776 275	126 256 984	128 787 298	65 684 107	65 684 107	67 000 389	67 000 389	866 805 866
ESR+	Kehittyneemmät alueet	9 302 881	9 469 437	9 658 930	9 852 230	10 049 397	5 125 253	5 125 253	5 227 820	5 227 820	69 039 020
	Siirtymäalueet	56 259 683	57 405 116	58 553 850	59 725 668	60 920 920	31 070 038	31 070 038	31 691 810	31 691 810	418 388 932
	Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet	15 466 176	15 775 842	16 091 702	16 413 936	16 742 615	8 538 933	8 538 933	8 709 913	8 709 913	114 987 963
	Yhteensä	81 028 740	82 650 394	84 304 482	85 991 834	87 712 931	44 734 225	44 734 225	45 629 542	45 629 542	602 415 915
Yhteensä		199 990 028	186 305 422	208 080 757	212 248 818	216 500 229	110 418 332	110 418 332	112 629 931	112 629 931	1 469 221 781

3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus

Taulukko 11

Toimintapoliittiset tavoitteet	Toimintalinja	EU:n tuen laskentaperusta (tukikelpoisten kustannusten kokonaismäärä tai julkinen)	Rahasto	Alueuokka	Unionin rahoitus-osuus	Unionin rahoitusosuuden jakautuminen				Kansallinen rahoitusosuus	Kansallisen rahoitusosuuden ohjeellinen jakautuminen		Yhteensä	Yhteisrahoitusosuus	
						Unionin rahoitusosuus		Joustomäärä			Julkinen	Yksityinen			
						ilman 36 artiklan 5 kohdan mukaista teknistä apua	36 artiklan 5 kohdan mukaisen teknisen avun osalta	ilman 36 artiklan 5 kohdan mukaista teknistä apua	36 artiklan 5 kohdan mukaisen teknisen avun osalta						
					(a) = (b)+(c)+(f)+(g)	(b)	(c)	(f)	(g)	(d)=(e)+(f)	(e)	(f)	(g)=(a)+(d)**	(h)=(a)/(g)	
1	Toimintalinja 1	julkinen	EAKR	Kehittyneemmät alueet	51 739 381	42 238 464	1 478 346	7 751 276	271 295	77 609 071	77 609 071		129 348 452	0,40	
				Sirtymäalueet	313 550 003	255 957 491	8 958 512	46 989 372	1 644 628	209 033 336	209 033 336		522 583 339	0,60	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	173 545 501	142 524 340	4 988 352	25 152 472	880 337	115 697 000	115 697 000		289 242 501	0,60	
				Kehittyneemmät alueet	22 174 020	18 102 199	633 577	3 321 975	116 269	33 261 030	33 261 030		55 435 051	0,40	
2	Toimintalinja 2	julkinen	EAKR	Sirtymäalueet	134 378 573	109 696 068	3 839 362	20 138 302	704 841	89 585 715	89 585 715		223 964 288	0,60	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	103 489 167	84 990 536	2 974 669	14 998 997	524 965	68 992 778	68 992 778		172 481 945	0,60	
3	Toimintalinja 3	julkinen	EAKR	Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	67 929 221	55 786 911	1 952 542	9 845 187	344 582	45 286 148	45 286 148		113 215 369	0,60	
4	Toimintalinja 4	julkinen	ESR+	Kehittyneemmät alueet	61 304 777	50 107 240	2 004 290	8 839 661	353 586	91 957 166	91 957 166		153 261 943	0,40	
				Sirtymäalueet	371 518 032	303 641 550	12 145 662	53 587 327	2 143 493	247 678 688	247 678 688		619 196 720	0,60	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	109 238 565	89 280 924	3 571 237	15 756 158	630 246	72 825 710	72 825 710		182 064 275	0,60	
4	Toimintalinja 5	julkinen	ESR+	Kehittyneemmät alueet	3 451 951	2 821 440	112 858	497 744	19 910	181 682	181 682		3 633 633	0,95	
				Sirtymäalueet	20 919 447	17 097 456	683 898	3 017 397	120 696	1 101 024	1 101 024		22 020 471	0,95	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	5 749 398	4 698 996	187 960	829 271	33 171	302 600	302 600		6 051 998	0,95	
4	Toimintalinja 6	julkinen	ESR+	Kehittyneemmät alueet	4 282 291	3 466 780	173 339	611 592	30 580	475 810	475 810		4 758 101	0,90	
				Sirtymäalueet	25 951 454	21 008 112	1 050 406	3 707 558	185 378	2 883 495	2 883 495		28 834 948	0,90	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	0	0	0	0	0						
EAKR yhteensä				Kehittyneemmät alueet	73 913 401	60 340 663	2 111 923	11 073 251	387 564	110 870 101	110 870 101	0	184 783 502	0,40	
				Sirtymäalueet	447 928 576	365 653 558	12 797 875	67 127 675	2 349 469	298 619 051	298 619 051	0	746 547 627	0,60	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	344 963 889	283 301 788	9 915 563	49 996 656	1 749 883	229 975 926	229 975 926	0	574 939 815	0,60	
				Yhteensä	866 805 866	709 296 009	24 825 360	128 197 581	4 486 915	639 465 078	639 465 078	0	1 506 270 944	0,58	
ESR+ yhteensä				Kehittyneemmät alueet	69 039 019	56 395 460	2 290 486	9 948 997	404 076	92 614 657	92 614 657	0	161 653 676	0,43	
				Sirtymäalueet	418 388 933	341 747 119	13 879 966	60 312 281	2 449 567	251 663 206	251 663 206	0	670 052 139	0,62	
				Syrtymäalueet ja pohjoisten harvaan asutut alueet	114 987 963	93 979 920	3 759 197	16 585 429	663 417	73 128 310	73 128 310	0	188 116 273	0,61	
				Yhteensä	602 415 915	492 122 499	19 929 649	86 846 707	3 517 060	417 406 174	417 406 174	0	1 019 822 088	0,59	
Yhteensä					1 469 221 781	1 201 418 508	44 755 009	215 044 288	8 003 975	1 056 871 252	1 056 871 252	0	2 526 093 033	0,58	

4. Mahdollistavat edellytykset

Mahdollistavat edellytykset erillisenä taulukkoliitteenä

5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset

Taulukossa on kuvattu ohjelmasta vastaavia viranomaisia alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisen valmisteluaineiston mukaisesti.

Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	Laitoksen nimi	Yhteys henkilön nimi	Sähköposti
Hallintoviranomainen	<i>Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)</i>	Johanna Osenius	johanna.osenius@tem.fi
Tarkastusviranomainen	<i>Valtiovarainministeriö (VM)</i>	Kari Rouvinen	kari.rouvinen@tem.fi
Elin, joka ottaa vastaan komission suorittamia maksuja	<i>Työ- ja elinkeinoministeriö TEM</i>	Todentamisviranomaisen / Minna Härkönen	tovi@tem.fi
Taho, joka ottaa vastaan maksut teknisessä tuessa art 30.5 maksetuissa menoissa	<i>Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)</i>	Todentamisviranomaisen / Minna Härkönen	tovi@tem.fi

6. Kumppanuus

(8 341/ 10 000) --> jää noin 1600 merkkiä JTF:lle

Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoimisesta 7/2014) määrää työ- ja elinkeinoministeriön 2014–2020 ohjelmakauden Suomen hallintoviranomaisena valmisteluvastuuseen. Ohjelman valmistelua varten perustettiin Koheesio 2021+ työryhmä. Työryhmän muodostivat työ- ja elinkeinoministeriön johdolla seuraavat valtion hallinnon organisaatiotahot sekä aluekehitysviranomaistahot: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä maakunnan liitot ja edustajat suurista kaupungeista ja seutukaupungeista. Työryhmän työhön osallistuvia kumppanuustahoja ovat Kuntaliitto, Keskuskauppakamari, SAK, AKAVA, STTK, EK, MTK, Suomen Yrittäjät ry, Suomen Sosiaali ja terveys Soste ry ja Suomen luonnonsuojeluliitto. Kumppanit ovat mukana komission delegoidun asetuksen (EU) n:o 240/2014 mukaisesti valmistelussa, joka kohdistuu mm. tarpeiden analysointiin ja yksilöintiin, painopistealueiden määrittelyyn ja valintaan.

Valtioneuvoston nimeämä alueellisen uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) käsitteli ohjelman ja kumppanuussopimuksen valmistelua. Työryhmä toimii neuvottelukunnan jaostona. AUNE:ssa on ministeriöiden, ELY-keskusten ja maakunnan liittojen lisäksi tärkeimpien työmarkkina-, ja elinkeinojärjestöjen, Kuntaliiton ja erikokoisten kuntien edustus.

Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueellisen uudistumisen neuvottelukunta ovat olleet keskeiset valmistelufoorumit, joissa eri tahot ml. talous- ja sosiaalipartnerijärjestöt ja sidosryhmät ovat keskustelleet ohjelman sisällöistä, arviointihavainnoista, painopistevalinnoista ja muista ohjelmaan liittyvistä kysymyksistä. Järjestökumppanit ovat vaikuttaneet kannaltaan keskeisten sisältökokonaisuuksien työstöön. Koheesio 2021+ työryhmän työskentelyn lisäksi TEM on järjestänyt valmistelua tukevia ja koordinoivia työkokouksia erityisesti ELY-keskusten ja maakunnan liittojen kanssa, fokuoituja työpajoja (mm. tasa-arvo, erityistavoitteet, indikaattorit) ja muita keskusteluja eri tahojen kanssa (ml. esittelyt sidosryhmissä ja erilliset kuulemiset). TEM on julkaissut keskeisen valmistelua tukevan materiaalin verkkopalvelussaan.

Ohjelman valmistelua ohjaa sekä suomalainen hallintoperinne, joka korostaa kuulemista, että voimassa oleva alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö, jossa on määritelty kumppaneiden osallistumisesta EU:n rakennerahasto-ohjelmien valmisteluun ja toteutukseen. Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa koskevissa säädöksissä todetaan, että ohjelmia valmistellaan yhteistyössä. TEM on neuvotellut erikseen ohjelman EAKR- ja ESR+-sisällöistä saamelaisten edustajan kanssa. Ohjelman sisällöstä on järjestetty kaksi Saamelaiskäräjälain mukaista neuvottelua (16.1.2020 ja 26.4.2021), joissa todettiin ohjelmatyössä huomioitavan alkuperäiskansa saamelaisten elinkeinot ja hyvinvointi maakunta-ohjelman työn kautta sekä ohjelman sisällössä mm. ilmastomuutoksen vaikutuksen ja omakielisyyden kautta. Ohjelmassa todetaan, että alkuperäiskansa saamelaisten, romanien ja muiden väestöryhmien ja yhteisöjen tukeminen kulttuurisensitiivisesti on tärkeää varoja käytettäessä. TEM kutsui kuulemistilaisuuteen 12.2.2020 vähemmistöryhmiä ml. romanit. TEM esitteli ohjelmatyön käynnistymistä romaniasiain neuvottelukunnassa 16.1.2019. Ohjelman valmisteluprosessissa on ollut mukana sukupuolten välisen tasa-arvon asiantuntijoita sekä ympäristöhallinnon asiantuntijoita.

Ohjelmaehdotuksesta ja sen ympäristöselostuksesta pyydettiin lausuntoja julkisessa verkkopalvelussa 20.3.-16.4.2021. Lausuntoja jätettiin yhteensä 99. Palautteessa kiitettiin valmisteluprosessia ja ohjelman strategiaa ja toimia pidettiin osuvina. Useassa lausunnossa todettiin kuitenkin, että olisi ollut tarpeellista alueluokkien lisäksi tehdä tarveanalyysia maakuntatasolla. Ohjelman toimeenpano rakentuu maakuntaohjelmatyöhön ja älykkään erikoistumisen valintoihin, joiden avulla toteutusta tarkennetaan. Ohjelman sisältöön esitettiin huomioita mm. tuensaajien, kestävä kehityksen, tasa-arvon, indikaattorien ja tuettavan toiminnan tarkennuksien osalta. Palautetta on huomioitu sisällössä ohjelman pää tavoitteiden elinkeinojen ja työllisyyden edistämisen näkökulmasta. Osa palautteesta voidaan huomioida toimeenpanon ohjeistuksen muodossa.

Alueiden valmistelussa kumppanuusperiaatetta on toteutettu sekä maakunnan yhteistyöryhmien (MYR) ja MYR-sihteeristöjen, maakuntahallitusten ja -valtuustojen, sidosryhmätilaisuuksien, alueellisten valmisteluryhmien sekä avoimien kuulemis- ja keskustelutilaisuuksien kautta. Ohjelmaluonnosta on voinut kommentoida myös sidosryhmille kohdennettujen verkkokyselyjen yhteydessä. MYR:ssä on edustettuna maakunnan liitto ja sen jäsenkunnat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot, kuten työmarkkina- ja elinkeinojärjestöt, sekä muut kansalaisyhteiskuntaa edustavat tai ympäristöjärjestöt ja sukupuolten tasa-arvoa edistävät järjestöt. Mahdollisuus tiedonsaantiin ja vaikuttamiseen on toteutunut myös maakunnallisten ja suuralueittaisten kuulemis- ja informaatiotilaisuuksien kautta. Tilaisuuksissa on ollut mukana kuntien, järjestöjen, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehittämisyritysten, teknologiakeskusten sekä elinkeino- ja yrityselämän edustajia. Valmistelu alkuvaiheessa järjestettiin avoin verkkokuuleminen, joka avulla saatiin laajasti eri toimijoiden näkemyksiä ohjelmatyön valmisteluryhmän laatimiin keskeisiin toimintaympäristön haasteisiin. Kansalaisten ja sidosryhmien ohjelman valmisteluun osallistamisesta huolehditaan myös SOVA-prosessin kautta.

Manner-Suomen ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Yleisöllä ja viranomaisilla on ollut mahdollisuus esittää mielipiteensä ja vaikuttaa ohjelman ja ympäristöarvioinnin suunnitteluun sen aloitusvaiheessa ja arvioinnin aikana. Valtioneuvoston linjattua 27.11.2019 ohjelmavalmistelun sisällölliset painopisteet julkaistiin 29.11.2019 ilmoitus ohjelman 2021–2027 valmistelun ja siihen liittyvän ympäristöarvioinnin aloittamisesta sekä käynnistettiin ympäristöviranomaisten kuuleminen ympäristöselostuksen sisällöstä (29.11.-31.12.2019). Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) mukaisesti ohjelmasta laadittiin valmistelun yhteydessä ympäristöselostus (laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005 sekä sitä täydentävä valtioneuvoston asetus 347/2005. Ympäristöselostuksen laadinnasta vastasi Gaia Consulting oy.

Ympäristöselostusta käsiteltiin kumppanuustyöryhmän kokouksissa ja sitä päivitettiin ohjelmarakenteen muutoksien yhteydessä. Ympäristöselostuksen lausuntopalautteessa todettiin, että siinä on varsin kattavasti ja selkeästi kuvattu ohjelmaehdotuksen toteuttamisesta aiheutuvia ympäristövaiku-

tuksia kunkin toimintalinjan ja sen erityistavoitteiden osalta. Ympäristövaikutusten arviointi jää kuitenkin varsin yleiselle tasolle ja laadulliseksi, johtuen osaltaan ohjelmaehdotuksen sisällön yleispiirteisyydestä ja siitä, että se ei sisällä konkreettisia hankkeita. Selostuksessa on huomioitu toimeenpanovaiheen merkitys myönteisiä vaikutuksia mahdollisesti vahvistavana ja kielteisiä vaikutuksia vähentävänä. Selostukseen tehtiin korjaus- ja lisäysehdotuksia kulttuuriympäristöön ja työterveys- ja turvallisuuteen liittyen.

Ohjelman toteutuksen kannalta oleelliset järjestöt ja muut sidosryhmät osallistuvat ohjelman toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin valtakunnallisella tasolla seurantakomiteatyöskentelyssä ja alueellisella tasolla maakuntien yhteistyöryhmien työskentelyssä. Ohjelman seurantakomitean työskentelyllä tuetaan vahvasti kumppanuseriaatteen toteutumista ja se tuo lisäarvoa ohjelmatyöhön. Maakunnan yhteistyöryhmät ovat keskeinen kumppanuuselin alueilla.

Järjestö- ja sidosryhmäkumppanien aktiivinen osallistuminen ohjelmaan liittyvään viestintään ja sen suunnitteluun järjestetään osana TEM:n vetämää viestinnän yhteistyötä. Hallintoviranomaisen viestintäverkostossa kumppanuustahoilla on ollut ja on tulevallakin kaudella tärkeä rooli. Välittävänä toimieliminä toimivat viranomaiset ohjaavat ja neuvovat toimijoita rahoituksen hakemisessa ja hankkeiden toteutuksessa mm. huomioiden pienten järjestöjen ja toimijoiden tarpeet.

Ohjelmakauden alussa laaditaan koulutussuunnitelma välittävälle toimielimille, sosiaalipartnereille sekä kansalaisjärjestöille järjestettävistä koulutustilaisuuksista. Tilaisuudet ja niiden toteuttamistavat suunnitellaan yhdessä ko. kumppanien kanssa, jotta ne vastaavat mahdollisimman hyvin kohderyhmän tarpeisiin. Koulutussuunnitelmassa määritellään, mitkä koulutusosiot ovat hallintoviranomaisen vastuulla, mitkä välittävien toimielinten ja mitkä joidenkin muiden tahojen, esim. ohjelman teemakohdistusten koordinaatiohankkeiden, vastuulla. Koulutussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja koulutustilaisuuksiin varataan riittävä rahoitus, jolla pystytään vastaamaan hallintoviranomaisen arvioimiin ja kentältä tuleviin tarpeisiin. Myös hankkeiden ohjausryhmät omalta osaltaan ovat kumppanuutta.

7. Viestintä ja näkyvyys

(4 387/4 500) --> jää noin 110 merkkiä JTF:lle

Innovatiivinen ja hiilineutraali Suomi, työllisyys, osaavuus ja osallisuus sekä aineellisen puutteen torjuminen ovat viestinnän painopisteet. Ydinviestinä on tuloksellisuus ja vaikuttavuus. Hallintoviranomainen viestii rahoitusmahdollisuuksista potentiaalisille rahoituksen hakijoille sekä tarjoaa viestintävälineitä ja mallipohjia hanketoimijoille. Hallintoviranomainen vastaa suurelle yleisölle suunnatusta viestinnästä, jossa keskeistä on saavutetut tulokset ja EU:n lisäarvo tavoitteiden toteutumisessa.

Hallintoviranomainen tekee vuosittaisen viestintäsuunnitelman ja raportoi sen toteutumisesta seurantakomitealle. Viestinnässä seurataan nettisivujen ja sosiaalisen median kanavien käyttäjämääriä ja keskusteluihin osallistumista. Viestintätoimista voidaan järjestää arviointi. Hallintoviranomainen julkaisee luettelon tuensaaajista rahastojen tietojärjestelmässä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Viestinnän keskeiset kohderyhmät ovat rahoituksen hakijat, hanketoimijat, suuri yleisö, media, poliittiset vaikuttajat, yhteistyökumppanit sekä viranomaiset. Kohderyhmiä ovat myös pk- ja mikroyritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, kehittämisyritykset, kunnat ja kaupungit, yhdistykset, säätiöt, työikäinen väestö ja syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt. Viestinnän keskeisimmät tavoitteet ovat selkeä tiedotus potentiaalisten hanketoteuttajien ja yhteistyökumppanien suuntaan. Tavoitteena on tukea hanketoteuttajia ja kannustaa uusia toteuttajia hyödyntämään ohjelman tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia. Viestinnän keinon pyritään lisäämään suuren yleisön tietoisuutta EU:n alue- ja rakennepoliittikan ohjelmasta ja sen tuloksista.

Pääasiallinen viestintäväline on rakennerahastot.fi verkkopalvelu. Sosiaalisen median kanavista käytössä ovat Facebook, Twitter ja YouTube hanke- ja yleisöviestintään. Google-tilillä on viranomaisten sisäiseen viestintään Google Drive tiedostojen ja kuvien jakamiseen. Hallintoviranomaisen

videot ja yhteistyötahojen videot ovat rakennerahastot.fi YouTube-kanavalla. Sosiaalisessa mediassa järjestetään teemakampanjoita. Keskeisistä teemoista voidaan tehdä sähköisiä julkaisuja. Verkkopalvelussa ja sosiaalisen median kanavilla huomioidaan saavutettavuusvaatimukset.

Petostietoisuus ja petosten nollatoleranssi ovat osana hallintoviranomaisen suurelle yleisölle kohdentamaa viestintää. Hallintoviranomaisella on verkkopalvelussa nimetön ilmoituskanava väärinkäytösten tai sopimattoman menettelyn epäilyä varten.

Hallintoviranomainen nimeää ohjelmalle viestintävastaavan. Viestintävastaava johtaa kansallista viestintäverkostoa, johon kuuluu muiden ministeriöiden, välittävien toimielinten ja yhteistyökumppanien edustajia. Viestintäverkosto kokoontuu tarpeen mukaan 2–4 kertaa vuodessa. Viestintäverkosto käyttää myös virtuaalisia kanavia. Hallintoviranomainen tekee viestintäyhteistyötä MMM:n (maaseuturahasto sekä meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto EMKVR) ja SM:n (sisäasioiden rahastot) EU-rahoitteisten ohjelmien kanssa.

Alueilla on omat viestintäverkostonsa, joista vastuu on rahoittavilla viranomaisilla. Rahoittavat viranomaiset vastaavat hakujen sisällöistä ja haettavan tukimäärän ilmoittamisesta kuukautta ennen hakuaajan alkamista, hakuajojen ilmoittamisesta sekä hankkeiden ohjauksesta ja neuvonnasta. **Alueilla järjestetään hanketoimijoille suunnattujen info- ja koulutustilaisuuksien lisäksi yleisötilaisuuksia.**

Hallintoviranomainen osallistuu EU:n komission viestintäverkostojen INFORM ja INIO kokouksiin ja muuhun toimintaan. Hallintoviranomainen osallistuu myös muihin komission järjestämiin viestintätoimiin, kuten EU in My Region -kampanjaan. Myös välittävät toimielimet ja hankkeet voivat hyödyntää komission tarjoamia viestintämahdollisuuksia. Hallintoviranomainen järjestää koulutuksia viranomaisille pääasiallisesti verkossa ja osallistuu yleisötilaisuuksiin muun muassa Eurooppa-päivänä.

Hanketoimijoiden velvollisuus on viestiä aktiivisesti toiminnastaan ja tuloksistaan sekä noudattaa viestinnän velvoitteita. Rahoittava viranomainen ohjeistaa hankkeita viestintävelvollisuuksista ja valvoo niiden toteutumista. **Viestinnän avulla lisätään tietoisuutta alue- ja rakennepolitiikasta. EU-hanketoiminnan alueellisia vahvuuksia voidaan korostaa viestinnän keinoin. Hanketoimijoiden viestintä on keskeistä. Viestinnän keinoin voidaan tavoittaa uusia hanketoimijoita ja levittää tuloksia sekä lisätä tietoisuutta alue- ja rakennepolitiikasta ja parantaa näkyvyyttä.**

Viestinnän kustannukset maksetaan teknisestä tuesta. Tuen määrä viestintään on enintään 0,3 prosenttia ohjelman rahoituksesta. Teknisen tuen rahoituksella kustannetaan muuan muassa rakennerahastot.fi verkkopalvelu, viestinnän perusvälineet, tilaisuuksien ja verkkotapahtumien järjestelykulut ja muut viestinnälliset hankinnat. Viestintään liittyvä koulutus ja matkakulut voidaan maksaa teknisen tuen viestintäosuudesta.

8. Yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttö

Taulukko 14: Yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttö (Yleisasetus, Artiklat 88 ja 89)

Artiklojen 88 ja 89 käyttö	Kyllä	Ei
Ohjelman hyväksymisestä lähtien käytetään yksinkertaistettuja kustannusmalleja yleisasetuksen artiklan 88 mukaisesti	-	X
Ohjelman hyväksymisestä lähtien käytetään yksinkertaistettuja kustannusmalleja yleisasetuksen artiklan 89 mukaisesti	-	X